

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451-4257

SUBOTICA, 29. KOLOVOZA 2003. * CIJENA 20 DINARA * BROJ 31

**Intervju:
Mato Matarić**

**Početak nove školske godine
Druga generacija
prvaka na hrvatskom**

Mali savjeti za bolji život:
Sredstva sa Vašeg računa dostupna su
Vam na bankomatima 24 sata dnevno,
a podizanje novca i plaćanje možete
vršiti na svim šalterima Banke,
kao i na svim prodajnim mjestima,
bez obzira u kom kraju svijeta se nalazite.
Vaša viza za cijeli svijet je Viza kartica
Vojvođanske banke.

VOJVOĐANSKA BANKA
KUĆA PRAVIH VRIJEDNOSTI

• DDOR NOVI SAD • AD

OBAVEZNO OSIGURANJE MOTORNIH VOZILA

- PROLJETNI POPUST 20%
- MOGUĆNOST PLAĆANJA U 4 I VIŠE RATA
- PRI JEDNOKRATNOJ UPLATI DODATNI POPUST 10%
- GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Nova školska godina Prvaka manje nego lani	8,9
Ivan Torov Rez ili autogol	10
Intervju Mato Matarić	12-14
Crkva i politika Pola stoljeća na marginama	16,17
Transformacija medija Profesija ovisi od hrabrosti	18,19
Poljoprivreda Provalo voćarstvo	24,25
Na Bunariću kod Subotice Završena Likovna kolonija	36,37
Ljetnje šeme Nove ljubavi, novi parovi	43

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI:
Thomas Šujić

IMPRESSUM

OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Tomislav Žigmanov (predsjednik), dr. Slaven Bačić,
Milan Ercegovic, Kalman Kuntić, Marija Lovrić,
Svetislav Milanković, Slavica Peić, Stipan Stipić,
mr. Bela Tonković

DIREKTOR I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

REDAKCIJA:

Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan Ivković
Ivandečić, Vesela Laloš, Dražen Prčić, Zvonko Sarić,
Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK:

Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/21-414

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« Štamparija

List je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.

List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Postporodajne muke

Kada su prošloga rujna, nakon gotovo pola stoljeća, prvi đaci u subotičkoj općini krenuli u škole slušati nastavu na hrvatskom jeziku, činilo se da je njihova malobrojnost proizvod »porodajnih muka« i da će se stvari namjestiti već sljedeće godine. Stigla je, eto, i ta sljedeća godina, ali obrazovanje na materinskom jeziku među vojvodanskim Hrvatima još uvijek nije prihvaćeno onako kako se željelo. Novih prvačića u hrvatskim odjelima ponovno ima, ali manje od očekivanog, manje čak i od prošlogodišnjeg broja.

To, međutim, ne bi trebalo biti razlogom da se obeshrabre odgovorni u vodstvu hrvatske nacionalne manjine u SCG. Naprotiv, sadašnju situaciju valjalo bi shvatiti kao dodatni motiv da se problemu naobrazbe na materinskom jeziku pride sveobuhvatno i sinkronizirano, kako se i sljedeće godine ne bi dogodilo da na promidžbi ovako važnog segmenta svake nacionalne zajednice, radi jedan čovjek ili mala grupa entuzijasta.

Imajući u vidu da se obrazovanjem na vlastitom jeziku suštinski čuva nacionalni identitet, sve institucije hrvatske nacionalne manjine morale bi biti aktivni sudionici u animiranju roditelja i djece. Svi zakonski, normativni i tehnički uvjeti su ispunjeni i iz svih organiziranih hrvatskih struktura tijekom cijele godine, a ne samo pred upis, mora ići zajednička poruka – iskoristimo svoja prava, sačuvajmo samosvojnost i upišimo djecu u škole koje sami nismo imali prilike pohađati. Samo tako jasno izraženi signali, koji bi se kontinuirano emitirali u javnosti, bili bi učinkoviti i vodili ka uspjehu.

Upravo ta solidarnost, koja bi trebala biti kohezioni faktor među hrvatskim institucijama u SCG, dakle nešto najnormalnije i podrazumijevajuće, izgleda redovito izostaje. Nesuradnja među akterima zbivanja unutar hrvatskog manjinskog života ponekad je doista neobjašnjiva i sama po sebi ugrožava velike projekte. A obrazovanje na hrvatskom jeziku je nesumnjivo najveći projekt iza kojeg bi jasno i nedvojbeno morali stati svi. Ne bude li se ovaj segment dokaza hrvatske prisutnosti na ovim prostorima dalje razvijao, sva nastojanja u drugim oblastima – kulturi, znanosti, umjetnosti, informiranju – imati će manji značaj.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 21. 8.

Nekoliko političkih stranaka i nevladinih organizacija potpisalo Platformu o položaju Vojvodine u budućem Ustavu Srbije

Pismo Slobodana Miloševića iz Haaga, poruga žrtvama i cijeloj javnosti

PETAK, 22. 8.

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mešić u prvom posjetu Crnoj Gori

PONEDJELJAK, 25. 8.

Pedja Ešdaun kaznio s 40.000 konvertibilnih maraka HDZ BiH zbog nepoštovanja reformi obrazovanja

UTORAK, 26. 8.

INA najavila međunarodnu arbitražu zbog prodaje »Beopetrola«

SUBOTA, 23. 8.

Američki kongresmeni u posjetu Beogradu

SRIJEDA, 27. 8.

Vod vojne policije, prve oružane postrojbe hrvatskih oružanih snaga, upućen u međunarodnu mirovnu misiju u Afganistan

SUKOB S MEDIJIMA – PUT U PORAZ

Točno je da sam u više navrata branio »Feral Tribune« i to u razdoblju kada ih se putem naknada štete željelo zatrti i iscrpiti kao nezavisni medij. »Nacional« sam zastupao jer te novinare poznajem godinama. U situaciji kada od mene traže da tužim novinara prvo stranci sugeriram da ozbiljno promisli. Možete to ocijeniti licemjernim, ali puno više volim braniti novinare nego ih tužiti, a osim toga, čisto pragmatično tvrdim da to nije pametno jer u sukobu s medijima nikada ne možete pobijediti. Možete pobijediti u određenom predmetu, no to će vam se vratiti prije ili kasnije, pa makar bili i najčišća osoba na svijetu. Stoga je moj savjet političarima da ne ulaze u okršaj s novinama bez velike potrebe. Čedo Prodanović, odvjetnik, »Novi list«, 18. kolovoza 2003.

POZITIVNA DISKRIMINACIJA

Preovlađujuća je ocjena da je zaštita prava manjina u zemlji po najvišim europskim standardima i nadam se da to misle i manjinske zajednice u Srbiji. Savezni Zakon o pravima manjina dobio je sve pohvale od strane najkompetentnijih europskih institucija. U tijeku je konstituiranje nacionalnih savjeta i to je već učinilo 11 manjinskih zajednica. Nakon toga slijedi konstituiranje Savjeta nacionalnih manjina na razini državne zajednice. Novi Ustav Srbije i izborni zakon otvoriti će mogućnosti da nacionalne manjine lakše i više participiraju u političkom životu. Vjerujem da neće biti međustranačkih nesuglasica oko potrebe da se nova pozicija manjinskim zajednicama omogućiti preko većinskog izbornog sustava, ili kroz takozvanu »pozitivnu diskriminaciju« u okviru proporcionalnog sustava. Zoran Živković, premijer Republike Srbije, »Bratstvo«, niško glasilo na bugarskom jeziku, izvor »Danas«, 22. kolovoza 2003.

SVUGDJE TUĐIN

Srpskih provokacija bilo je više prošle godine nego ove. Kad sam jedne prijavio što su se pijani derali da je »ovo Srbija«, sutradan mi je na auto ostrugana boja. Naprosto, ovdje nismo dobrodošli. Ne osjećam se da smo u Hrvatskoj, ne živimo opušteno. Osjećamo se ugroženo sa svih strana. Samo da nisam više među Srbima. I ovako nas pritišću, što će biti dogodine kad ih se vrati još više? Nas je sada manje od sto, njih oko tisuću. Istina, nitko me ne tjera iz stana, ali morat ću početi plaćati stanarinu. A kako ću, odakle mi novci... Vlado Kasalo, 80-postotni vojni invalid iz Bugojna, naseljen u Srbu, »Slobodna Dalmacija«, 22. kolovoza 2003.

SRAMNI BORA

I ustaše i četnici su oduvijek pripadali istoj internacionali. Osobno sam uvjeren da je Bora Čorba jedan od najznačajnijih rockera bivše Jugoslavije, po kvaliteti daleko iznad Bajage ili Balaševića, ali njegovo ponašanje za vrijeme rata bilo je naprosto sramotno. Ne mislim da je moralno opravdano pozivati danas takvog autora u Hrvatsku. U odnosu na »Boru ratnika«, Thompson je »gnjili liberal«. Žarko Puhovski, predsjednik HHO-a, »Novi list«, 22. kolovoza 2003.

SMIJEŠAN PJESNIK

Bora će vjerojatno doći i eventualni ekscesi, ako se dogode, njemu će dati marketinška krila. Pravilo da glazbenici i glazba ne poznaju granice treba važiti za sve pa tako i za Boru Čorbu. On je dobar i smiješan pjesnik koji ne piše iz sebe, već iz naroda. Raspadom Jugoslavije on je počeo pisati iz srpskog naroda i normalno je da je to ostalima čudno i na to se jednostavno trebamo naviknuti. Jura Stublić, vođa grupe »Film«, »Novi list«, 22. kolovoza 2003.

BORINI OBOŽAVAOCI

Bora Čorba danas je zapanjujuće slušan među mladim ljudima i to nas je ponukalo na ovaj poslovni potez, jer imamo informacije da je na njihovom nedavnom koncertu u Ljubljani većinom prevladavala hrvatska publika. Mislim da su sazrele prilike da se i taj koncert održi, bez obzira na neke insinuacije iz prošlosti i da će dvorane u spomenutim gradovima biti krcate, te smo stoga u intenzivnim pregovorima. Raspitali smo se u MUP-u i protiv njega nema podnesene ni jedne prijave, tako da može slobodno doći. Ako mogu Balašević, Bajaga i »Električni orgazam« pjevati po Hrvatskoj, može i Bora Čorba. Milan Savanović, direktor agencije »Alfaton«, organizatora koncerata srbijanskih narodnjaka po Hrvatskoj, »Novi list«, 22. kolovoza 2003.

Dujizmi

- ✓ *Da nismo probili krug, ostali bismo nule;*
- ✓ *Tko nemirno spava, lakše se budi;*
- ✓ *Među lopovima najteže je naći one koji kradu;*
- ✓ *Nestalo je osmijeha sa naših lica. Ništa nas ne može iznenaditi.*

Dujo Runje

Piše: Kalman Kuntić

Suočen s pravnom kolizijom između Statuta Vojvodine i Zakona o javnom informiranju, visoki pokrajinski dužnosnik opredjeljuje se za što hitnije postupanje po Zakonu, otvarajući još jedno pitanje: čemu će u novoj situaciji služiti Tajništvo na čijem čelu se

Prijenos osnivačkih prava nad medijima sa Skupštine Vojvodine na nacionalna vijeća

Rješenje ili pravna konfuzija

Najave pokrajinskog Tajništva za informiranje o prenošenju osnivačkih prava nad manjinskim novinsko-izdavačkim ustanovama Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine na nacionalna vijeća (manjinskih) zajednica otvara mnoga pitanja, od kojih ćemo pokušati postaviti samo nekoliko, uglavnom reduciranih na ono za nas najvažnije – što će biti s medijima na hrvatskom jeziku, ili, konkretno, što će biti s »Hrvatskom riječi«, novinsko-izdavačkom ustanovom koja se po odluci Skupštine AP Vojvodine od 18. svibnja 2002. godine i vlastitome Statutu ima baviti sljedećim djelatnostima: izdavanjem novina, izdavanjem knjiga, brošura, muzičkih i drugih publikacija, izdavanjem časopisa i sličnih periodičnih izdanja, uslugama reklame i propagande, tajničkim i prevodilačkim aktivnostima, te trgovinom na malo knjigama, trgovinom novinama i pisanim materijalom itd.

Iznerviranom čitatelju ovoga teksta, možda iritiranom prethodnim nabranjem djelatnosti NIU »Hrvatska riječ«, željeli smo samo prikazati lepezu potencijalnih poslova ove medijske kuće, koji su prijedlogom tajnika za informiranje Izvršnog Vijeća Skupštine Vojvodine svedeni, kao i kod drugih manjinskih izdavačkih ustanova, isključivo na izdavanje i tiskanje javnih glasila, odnosno na sredstva javnog informiranja, koja opet po navedenom Zakonu o javnom informiranju ne mogu biti osnovana i financirana od države i teritorijalne autonomije.

BRIGO MOJA...: Izuzmemo li iz postavljenog pitanja to što će biti s do sada jedinim proizvodom NIU »Hrvatska riječ«, informativno-političkim tjednikom istoga naziva, postavlja se pitanje što će biti s

izdavanjem knjiga, časopisa i ostalih izdanja, koja se tek trebaju pokrenuti, a koja se ne smatraju javnim informiranjem, pa samim tim nisu niti predmet Zakona.

Vezivanjem manjinskih novinsko-izdavačkih kuća za jedan proizvod i prepuštanjem istih ustanova vijećima nacionalnih zajednica, kao da Tajništvo za informiranje, a analogno tome i Izvršno vijeće Vojvodine, želi poslati poruku »Brigo moja pređi na drugoga«.

Vezivanjem manjinskih novinsko-izdavačkih kuća za jedan proizvod i prepuštanjem istih ustanova vijećima nacionalnih zajednica, kao da Tajništvo za informiranje, a analogno tome i Izvršno vijeće Vojvodine, želi poslati poruku »Brigo moja pređi na drugoga«.

Čak i ako je tako, postavlja se naredno pitanje: tko financira, ili preciznije, tko će skrbiti o financiranju rada nacionalnih vijeća nacionalnih zajednica (čitaj manjina) ako ne onaj kome je to u opisu poslova, odnosno Ministarstvo za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Srbije i Crne Gore i pokrajinsko tajništvo sa sličnim opisom poslova, i ne kosi li se to s istim članom Zakona koji određuje kako država ne može »niti neposredno niti posredno financirati javna glasila iz javnih

prihoda«.

NAJAVLJENA ŽURBA: Zakon istina dozvoljava dvije iznimke. Prvu čine radiodifuzne kuće, a drugu novinske agencije, no teško nam je zamisliti kako će pisani mediji poput »Hlasa ludu«, »Ruskog slova« ili »Hrvatske riječi« postati radio stanicama ili televizijama, a također nam se čini malo vjerojatnim zamisliti ih kao partnere ili poslovne takmace Tanjugu, Beti ili Fonetu.

Ono što osobito čudi je najavljena žurba pokrajinskog tajnika Rafaila Ruskovskog, koji ne želi niti časa gubiti u predaji medija drugima na upravljanje, dakle, ne želi koristiti pravo na još dvije godine koliko bi mogao ne kršiti Zakon o javnom informiranju, ako bi tijekom navedenoga vremena Skupština Vojvodine ostala osnivač ovim glasilima.

Posebno bih istaknuo kako je po još uvijek važećem Statutu Vojvodine pokrajinska Skupština zadužena skrbiti o informativnim kućama na službenim jezicima u Vojvodini. Suočen s pravnom kolizijom između Statuta Vojvodine i Zakona o javnom informiranju, visoki pokrajinski dužnosnik opredjeljuje se za što hitnije postupanje po Zakonu, otvarajući još jedno pitanje: čemu će u novoj situaciji služiti Tajništvo na čijem čelu se sam nalazi? Drugim riječima, ako spomenuto Tajništvo ne vodi više brigu o javnom informiranju na službenim i drugim jezicima u pokrajini, hoće li se nadalje baviti isključivo internim biltenom koji izlazi za potrebe Skupštine i Izvršnog vijeća, i ako je tako, je li takvom skromnom poslu potrebno tajništvo i tajnik, ili je dovoljno uredništvo i urednik?

Autor je zastupnik u Skupštini

Stjepan Mesić u posjetu Crnoj Gori

Nema otvorenih pitanja između Hrvatske i Crne Gore

Hrvatski predsjednik *Stjepan Mesić* prošlog petka je, nakon što je obišao poluotok Prevlaku i rt Oštro, posjetio Kotor u Crnoj Gori gdje se susreo s crnogorskim predsjednikom *Filipom Vujanovićem* i premijerom *Milom Đukanovićem*. Tijekom boravka u Kotoru, Mesić je posjetio katedralu Svetog Tripuna i Pomorski muzej. Pred gradskim vratima zajedno s domaćinima obratio se novinarima koji su pratili prvi posjet jednoga hrvatskoga

predsjednika Crnoj Gori od hrvatskoga osamostaljenja. »Europa se udružuje i mi moramo biti dio udružene Europe koja će otvoriti svoje granice i neće razdvajati ljude«, rekao je Mesić. Istaknuo je da udružena Europa prije svega isključuje rat kao političko sredstvo i njoj je svejedno je li s jedne ili druge strane granice Francuz, Hrvat, Crnogorac, Srbin ili Albanac.

Između Crne Gore i Hrvatske nema otvorenih pitanja nego mnogo otvorenog prostora za suradnju, zajednički je stav Vujanovića i Mesića s kojim se suglasio i Đukanović.

Vujanović je istaknuo da ima prostora za bolju suradnju među dvjema državama te najavio osnivanje crnogorsko-hrvatskog vijeća u kojem bi bili ugledni ljudi koji se bave javnim dužnostima.

»Hrvatski model gradnje autocesta može biti prihvatljiv i Crnoj Gori jer kad se jednom povežemo autocestama s Europom, tek tada možemo računati da ćemo aktivirati sve svoje potencijale«, rekao je hrvatski predsjednik.

Na upit o razgraničenju na moru, hrvatski je predsjednik odgovorio kako za nje ga to nije otvoreno pitanje u odnosima Hrvatske i Crne Gore.

Đukanović je ocijenio da je riječ o povijesnom posjetu koji je potvrdio kvalitetu odnosa Hrvatske i Crne Gore te zajedničke europske ciljeve.

Predsjednik Mesić je nakon boravka u Kotoru otplovio na otok Gospu od Škrpjela u Kotorskom zaljevu gdje se sastao s predstavnicima hrvatske manjine u Crnoj Gori to predstavnicima Hrvatskoga građanskog društva iz Kotora, Hrvatske građanske inicijative iz Tivta, Hrvatskoga kulturnog društva Napredak i Kulturno za-

vičajnog društva iz Lastve.

Tijekom posjeta Prevlaci i Oštrom, Mesić je razgledao austrougarsku tvrđavu i upoznao se s turističkim potencijalima tog nekadašnjeg vojnog zdanja. Ministrica turizma *Pave Župan-Rusković* najavila je da će biti osnovana zajednička tvrtka u vlasništvu Republike Hrvatske, Dubrovačko-neretvanske županije i općine Konavle. Prema njezinim riječima, na Prevlaci će se izgraditi tristo apartmana i dva kongresna centra s između 1000 i 1500 mjesta. Prvi će turistički objekti na Prevlaci, kako je najavljeno, biti spremni već za sljedeću turističku sezonu. ■

Mesić 10. rujna u Beogradu

Predsjednik Republike Hrvatske *Stjepan Mesić* najavio je u Kotoru da će 10. rujna posjetiti Beograd. Odgovarajući na novinarsko pitanje o odnosima Hrvatske s Crnom Gorom i Srbijom, predsjednik Mesić je kazao kako će 10. rujna posjetiti Beograd, gdje će s državnim čelništvom Srbije i Crne Gore razgovarati o svim otvorenim pitanjima.

(Hina)

Na otoku Šipanu

Izgradnja novog Europskog sustava sigurnosti

Međunarodni znanstveni seminar »Nova europska sigurnost«, treći u nizu seminara u okviru ovogodišnje ljetne škole koju organizira Atlantsko vijeće Hrvatske i Centar za međunarodne studije, počeo je u nedjelju na otoku Šipanu, priopćilo je Atlantsko vijeće Hrvatske.

Na seminaru sudjeluju četrdeset sudionika, djelatnika državnih ministarstava, diplomata, novinara, polaznika poslijediplomskih i doktorskih studija iz Nje-

mačke, Poljske, Slovenije, Hrvatske, BiH, Srbije i Crne Gore te Makedonije, stoji u priopćenju.

Nova europska sigurnost promatra se u okviru suvremenih zbivanja na relaciji SAD-Europa, a razmotrit će se i odnosi zemalja jugoistočne Europe i razvijenog Zapada.

Središnje teme koncentrirane su oko mogućnosti izgradnje samostalnijeg europskog sustava sigurnosti, njegovih

osnovnih karakteristika i odnosa unutar postojećeg sustava sigurnosti, okosnicu kojeg danas čini NATO, kaže se u priopćenju.

Tijekom seminara održat će se i panel o hrvatsko-srpskim odnosima danas na kojem će govoriti veleposlanik RH u Srbiji i Crnoj Gori *Davor Božinović* i *Ivan Vejvoda*, direktor Marschall Funda, Beograd. ■

Beogradska naftna kompanija prodala »Lukoilu« i imovinu RH

INA: Prodaja »Beopetrola« nelegitimna

Hrvatska naftna kompanija INA drži kako je cijeli posao prodaje beogradskog »Beopetrola« ruskoj naftnoj kompaniji »Lukoil« – bio pravno nelegitiman.

INA u priopćenju najavljuje nastavak poduzimanja svih zakonskih sredstava za povrat svoje imovine kod nadležnih organa u Republici Srbiji te kod svih međunarodnih ustanova, kojima je povjereno pravo zaštite imovine i materijalnih prava pojedinaca i pravnih osoba. INA, naglašava se u priopćenju, ostaje pri svojim stavovima o polaganju prava na vlastitu imovinu, što ujedno znači da će se nastaviti s poduzimanjem svih zakonskih i pravnih sredstava za povrat imovine kod nadležnih organa u Republici Srbiji te kod svih međunarodnih ustanova, a kojima je povjereno pravo zaštite imovine i materijal-

nih prava pojedinaca i pravnih osoba.

Prodaja Inine imovine u Republici Srbiji, a koja je obuhvatila i Inine benzinske postaje na Kosovu, ujedno je i kršenje Regularnog akta br. 1999., UNMIK-a tj. UN-a za Kosovo koji regulira pitanje upravljanja pokretnom i nepokretnom imovinom na Kosovu. Naime, tim je aktom jasno propisano da se tom imovinom može raspolagati samo uz potpis visokog predstavnika generalnog tajnika UN-a, tvrde u INI.

»Naše ogorčenje tim je veće što je tijekom prijašnjih dogovora i razgovora, pa i s najvišim predstavnicima srbijanske Vlade,

ukazivao na formiranje zajedničkog poduzeća kao jedno od mogućih rješenja, a koje bi poslovalo u obostranom interesu pridonoseći i boljim ukupnim političkim odnosima«, navodi se u Ininom priopćenju. ■

Ministarstvo za europske integracije

Stigli odgovori na upitnik EK

U Ministarstvo za europske integracije stigli su svi odgovori na Upitnik Europske komisije, kao dijela postupka za pripremu mišljenja o zahtjevu za članstvo Republike Hrvatske u EU.

Od ukupno 135 pojedinačnih zaduženja u roku ih je izvršno 109, a prije roka 26, koja su obavljena u sklopu Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva kulture, Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, Ministarstva rada i socijalne skrbi te Ministarstva poljoprivrede i šumarstva.

Prema priopćenju Ministarstva za europske integracije, slijedi redaktura odgo-

vora koju će izraditi Redakcijska skupina za odgovore RH na Upitnik Europske komisije, koja će biti zadužena za cjelovitu, sustavnu i stručnu ocjenu odgovora na Upitnik i njihovo međusobno sadržajno usuglašavanje.

Redakcija odgovora na Upitnik trajat će od 25. kolovoza do 12. rujna 2003. godine, nakon čega će se 26. rujna Vladi Republike Hrvatske uputiti konačni prijedlog odgovora na Upitnik. ■

Tvornica duhana Rovinj

Novi poslovi i planovi u Srbiji

Tvornica duhana Rovinj (TDR) ne odustaje od poslovnih planova na tržištu Srbije, nakon što je njena ponuda za kupovinu Duvanske industrije Niš (DIN) ocijenjena nepovoljnijom od ponude Phillipa Morrisa. »Tvornica duhana Rovinj će sada ponovno pažljivo analizirati alternativne opcije koje su nam na raspolaganju u Srbiji«, priopćeno je iz TDR-a. Rovinjska kompanija ističe kako je i dalje najjača regionalna duhanska kompanija po prodaji cigareta i duhana, odnosno po brandovima kao što su »Ronhill« i »Walter Wolf«. Rovinjska tvornica duhana prije dvije godine kupila je zemljište za izgradnju tvornice u okolici Novog Sada, ali je ta investicija zaustavljena u iščekivanju ishoda prodaje DIN-a. ■

Turistička sezona u Hrvatskoj

Do sada 7,5 milijuna turista

»Ovogodišnjom sezonom uistinu možemo biti zadovoljni. Gostiju će do kraja godine biti pet posto više, a zarada će rasti između deset i 15 posto prema lani. Očekujemo da se kroz turističke dolaske, investicije u turizmu i sve ono što je turizam u zemlji pokrenuo ove godine, prema satelitskoj turističkoj bilanci, okrene osam milijardi američkih dolara. Prihod od stranih turista trebao bi, pak, iznositi između 4,3 i 4,4 milijarde USD, odnosno oko 500 milijuna više nego lani. Kad pogledamo mediteranske konkurente, koji se nose s podbačajima prema prošloj godini, zapravo možemo biti i više nego zadovoljni« – ocjenjuje tekuću turističku godinu ministrica turizma Republike Hrvatske Pave Župan-Rusković. Najbrojniji gosti su bili Nijemci zatim su slijedili gosti iz Slovenije, Italije, Austrije i Češke. Rast stranih noćenja iznosio je tri, a domaćih četiri posto. ■

Pri kraju formiranje novih odjela na hrvatskom jeziku

Prvaka manje nego lani

Razlozi za slab odziv su nizak natalitet i nedovoljno angažiranje institucija hrvatske zajednice

Piše: Dušica Dulić

Prošle godine su, uz manje probleme na početku školske godine, mališani okupljeni u četiri malobrojna odjela započeli ostvarivanje novog prava hrvatske zajednice u Vojvodini. Riješilo se za tu prigodu pitanje neophodnog kadra, riješilo se sa zakasnjeljem i pitanje udžbenika, no, najveći problem je bilo okupljanje novih prvaka za odjel na hrvatskom jeziku, odnosno animiranje roditelja da djecu upišu u takve novonastajuće odjele.

Ove godine, kao i prošle, najveću nejasnoću predstavljaju mališani. I udžbenici su se preveli, tiskati će se u Subotici, drugi pak stižu iz Zagreba, šalje ih Ministarstvo

jedincima. Institucije se ponovno nisu dovoljno angažirale. No, najzaslužnijim se svakako može imenovati *Dužo Runje*, član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužen za obrazovanje, koji je i prije ove dužnosti, a i po imenovanju, ostao jedan od rijetkih koji je obilazio škole, organizirao sastanke s roditeljima i predstavnicima nadležnih organa. Uz sav taj trud, rezultati se ne mogu okarakterizirati kao jako dobri, no jedan od velikih utjecajnih faktora je mali natalitet na našim prostorima.

»OŠ 'Ivan Milutinović' u Subotici je već dobila suglasnost od Tajništva za obrazo-

va OŠ 'Vladimir Nazor' u Đurđinu, gdje su prijavljena samo tri učenika za odjel na hrvatskom jeziku, zatraži suglasnost Tajništva, jer je prošle godine u toj školi bila organizirana nastava na hrvatskom jeziku, a bit će i sljedeće. Uz to, roditelji to troje djece nisu spremni upisati djecu u kombinirana odjeljenja. Što se tiče OŠ 'Matija Gubec' u Tavankutu, trenutačno su i u njoj za nastavu na hrvatskom jeziku upisana tri učenika, te ako se pojavi još djece zatražit će se formiranje razreda, a ako se ne pojave novi mališani – odjel neće biti formiran. Ostalo je još neriješeno i pitanje područne OŠ 'Ivan Milutinović' u Maloj Bosni, gdje su prijavljena, također, tri učenika i u tijeku je animiranje ostalih roditelja. Ako ne dođe do formiranja odjela, ova djeca su voljna ići i u kombinirana odjeljenja.«

Prošlogodišnji prvaci čekaju nove drugove

prosvjete Republike Hrvatske. Zahvaljujući pomoći matične domovine i ove godine je bio organiziran seminar za odgajatelje i učiteljice koje rade i koje žele raditi u takvim grupama u subotičkoj i somborskoj općini. Sve je tu, samo je prvaka opet manje od očekivanog.

JEDAN, DVA ODJELA....: Kao i prošle godine, sve zasluge za ovo što će biti i ove godine učinjeno pripadaju samo nekim po-

vanje i kulturu AP Vojvodine da otvori odjel s osam učenika«, kaže Dužo Runje. »U drugoj subotičkoj osnovnoj školi – 'Matko Vuković' – prošle je godine već bio formiran odjel na hrvatskom jeziku, pa smo podnijeli zahtjev Pokrajini da se odobri formiranje odjela i ove godine iako je prijavljeno za sada samo šest učenika. Smatramo da je i taj broj zadovoljavajući, budući da je prošle godine već bilo oformljeno prvo odjeljenje. Također je dogovoreno da se i

KNJIGE VEĆ ČEKAJU: Očigledno se ponuda u obliku izučavanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture pokazala kao »pitkija« varijanta korištenja novog manjinskog prava, nego slušanje kompletne nastave na hrvatskom jeziku. Zato je dogovoreno s direktorima i nadležnima u Skupštini općine Subotica da se u školama u Starom Žedniku, Bikovu, Aleksandrovu, Maloj Bosni, Tavankutu, Đurđinu, te u dvije škole u Subotici (»Ivan Milutinović« i »Matko Vuković«) anketiraju učenici nižih razreda ovih osnovnih škola (od prvog do četvrtog razreda), kako bi se dobio pravi broj onih koji bi izučavali ovaj predmet. Kako i sam Dužo Runje očekuje, vjerojatno će za tu ponudu biti puno više zainteresiranih. Ovaj predmet će se izučavati i u osnovnim školama u Senti i Bačkom Monoštoru, dok za Sombor i Bački Breg još nema preciznih podataka.

»Ove godine će knjige za nove prvake biti osigurane na vrijeme. Knjige iz matematike i prirode i društva, koje predstavljaju prijevod ovdašnjih knjiga, tiskati će se u subotičkoj tiskari »Birografika«, a slovari i priručnici za hrvatski jezik stižu iz Zagreba od Ministarstva prosvjete Republike Hrvatske. Reforma školstva u Srbiji omo-

gućava školama izbor udžbenika iz kojih će se raditi s djecom. Taj reformski sustav omogućava korištenje više udžbenika. Mi smo shodno tome zatražili iz Zagreba i udžbenike iz matematike i prirode i društva, kako bi učitelji mogli određene dijelove tih knjiga i radnih listova kopirati i koristiti za rad. Učitelji će imati primjerke raznih udžbenika, a ostavljena im je mogućnost da odaberu udžbenike i sadržaje koje smatraju najadekvatnijima. Neće svaki učenik imati više udžbenika, već samo učitelji, koji će za rad odabirati ono za što misle da je zanimljivo i korisno za rad u nastavi», zaključuje član Izvršnog odbora HNV Dujo Runje.

INSTITUCIJE NEZAINTERESIRANE: I ove godine je, zahvaljujući potpori matične domovine, 14 odgajatelja i učitelja išlo na more gdje se održavao seminar iz hrvatskoga jezika.

»Nadam da će taj vid obuke naših odgajateljica i učiteljica prerasti u kontinuiranu i plansku edukaciju. Mi ćemo napraviti Plan kako to zamišljamo, a nadam se da će HNV imati koncept čitavog obrazovanja hrvatske zajednice u Vojvodini upravo zato da bi sve institucije i organizacije na tom području kontinuirano djelovale. Moramo biti svjesni da sporadični izleti i akcije ne mogu polučiti rezultate ako roditelji nisu dobili jasnu poruku od zajednice da je to značajno i da su razriješena sva pitanja i problemi koji su se pojavljivali oko upisa i same nastave na hrvatskom jeziku. Upravo je praksa pokazala da je pitanje

obrazovanja kompleksno pitanje koje zah - tjeva sinkroniziranu i koordiniranu akciju svih relevantnih čimbenika u hrvatskoj zajednici na ovim prostorima. To se, za sada, nije pokazalo kao takvo. Bez toga da se prvo shvati značaj ostvarivanja ovoga manjinskog prava ne može se raditi na lobiranju za upis novih učenika.

Više od pedeset godina nije egzistirao takav način obrazovanja, a mora se znati da je rad na takvom projektu rudarski posao, jer zahtijeva puno truda, a dobivaju se mršavi i nedovoljno vidljivi rezultati», zaključuje o ovogodišnjim aktivnostima oko upisa mališana na nastavu na hrvatskom jeziku Dujo Runje.

Iako su mnogi u zajednici smatrali da će samo prve godine biti problem animirati roditelje u vezi upisa mališana u odjele na hrvatskom jeziku, taj problem je preživio prvu i ponovio se i u drugoj godini. Stabiliziralo se pitanje udžbenika, riješilo se kadrovsko pitanje, ponovno nedostaju samo – daci. I to ove godine još više nego prošle.

Možda bi moguće otvaranje gimnazije s nastavom i na hrvatskom jeziku olakšalo moment opredjeljivanja. Bar za one koji unaprijed znaju da će im djeca studirati u Hrvatskoj.

Za sada – sve je tu, samo je djece malo... ■

Upis vojvođanskih bruceša na fakultete u Republici Hrvatskoj

Izvještaj o razredbenim ispitima

Ove godine se za upis na fakultete u Republici Hrvatskoj Komisiji za profesionalno informiranje i usmjeravanje Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine prijavilo 46 kandidata i to: 18 iz Subotice, 6 iz Tavankuta, 4 iz Bajmoka, po troje kandidata iz Sonte, Sombora i Ljutova, dvoje iz Đurđina i po jedan iz Bačkog Brega, Bačkog Monoštora, Bezdana, Bikova, Golubinaca, Srijemskih Karlovaca i Palića.

Zbog osobnih razloga je sedam zainteresiranih kandidata odustalo od svojih prethodno izraženih želja, tako da je 3.

srpnja 2003. godine u Đakovo, Opatiju, Osijek i Zagreb na prijavu razredbenog postupka, polaganje i upis otputovalo 39 kandidata. Od toga je u prvom roku položilo razredbene ispite i upisalo se 34 kandidata što iznosi 87,18%, dok petoro kandidata nije položilo razredbeni prag te se nisu upisali na željeni fakultet. Kandidati koji su položili razredbeni ispit upisali su se na Ekonomski fakultet u Zagrebu, i Ekonomski fakultet u Osijeku, zatim na Arhitektonski fakultet, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Farmaceutsko-biokemijski, Filozofski

fakultet, Muzičku akademiju, Prirodoslovno-matematički, Prehrambeno-biotehnološki, Stomatološki, Veterinarski fakultet i na Visoku zdravstvenu školu u Zagrebu, te na Prehrambeno-tehnološki fakultet u Osijeku.

Dvoje kandidata koji su položili razredbeni prag na Pravnom fakultetu čekaju povoljno rješenje žalbe koja je od strane Nacionalnog vijeća upućena Ministarstvu znanosti i tehnologije, a od onih 5 kandidata koji nisu zadovoljili 4 kandidata želi pokušati ponoviti razredbeni postupak u rujnu mjesecu.

Srbija na raskršću

Rez ili – autogol

Piše: Ivan Torov,
komentator Politike

*U Srbiji se osob-
ni, moralni čin –*

ostavka – smatra

nedoličnim, čak,

kako jednom pri-

likom nakon

atentata reče i

sam ministar Mi-

hajlović, kuka-

vičlukom. Na

Vladi je, prema

tome, da ipak bu-

de dovoljno

»kukavička«

Još iz »lijepih« samoupravnih vremena sjećamo se lukave igre državne i političke birokracije. Važilo je pravilo: ako želiš neki problem ne riješiti, ili ga bar zataškati, formiraj komisiju ili radnu grupu i sve će otići dodavola.

Mnogi su u Beogradu ovih dana bili skloni time objasniti i svoje-vremeno osnivanje, a i završno iz-vješće Vladine Komisije, koja je pod ravnateljskom palicom *Žarka Koraća* ispitivala propuste u osiguravanju ubijenog premijera *Zorana Đinđića*. Neki su, istini za volju, razočarani ishodom »pretrage«, drugi su očekivali više (iako kažu da nije ovo nije malo), treći, opet, procjenjuju da se Komisija strogo pridržavala određenog joj mandata, pa kakav mandat takvi i rezultati.

Ipak, kad se pomno pročita izvješće, a i proanalizira sve što se desilo nakon njegovog objelodanivanja, bez prevelikog ustiježanja se može reći da se gore spomenuta floskula teško može primijeniti na »raport« Koraćeve grupe. Čak i ako je u Vladi i bilo zamišljeno da Komisija »reda radi« obavi posao i nađe formu kojom će 12. ožujka odložiti u arhivu. Komisija je uradila dobar posao, bez obzira što su joj dometi bili manje-više ograničeni. Javnosti je pružena relativno solidno argumentirana globalna slika o stanju u sustavu sigurnosti, dokazala da sustava praktički nema, a ono što bi još kako-tako moglo ličiti na norme, mehanizme i pravila igre u državnim strukturama, zagubilo se pred naletom krajnje (sustavne) neodgovornosti, aljkavosti, neprofesionalnosti, odnosno amaterizma. Ako je i bilo nekakve zavjere (sudija Čiplić, inače, član Komisije, tako nešto negira), onda se ona sastoji od solidno utemeljene stihije, s jakim elementima potpunog rasula. Krajnji rezultat, logički, bio je tragičan. Pokazalo se koliko je lako ubiti premijera. Može se, usput, uočiti još nešto: koliko bi se – pod određenim okolnostima – mogla izazvati teška državna kriza i obaranje Vlade, ukratko,

prevrata, a da čuvari države i vlasti za to saznaju tek kad ih netko strpa u zatvor. Pobuna Legijinih »crvenih beretki« 2001. godine i njihovo paradno umarširanje pod punom ratnom spremom u sam centar Beograda nije, na žalost, poslužila kao valjana poruka. Čeh je, na kraju, platio glavom sam Đinđić, a s njim i Srbija, koja je izgubila vještog političkog fajtera, jednog od izuzetno rijetkih u sadašnjoj političko-liderskoj nomenklaturi i u vlasti i u oporbi.

Vlada je, dakle, sama sebi (ne) svjesno dala priliku proučiti u kakvom policijsko-sigurnosnom ambijentu egzistira i na osnovu toga službeno verificira stav da je njen (i DOS-ov) glavni grijeh (ne) objasnjivi izostanak diskontinuiteta i obračuna sa strukturama bivšeg režima, krajnje neodgovorno šurovanje s kriminalnim garniturama (Surčin, Zemun, finansijski lobiji iz *Miloševićevog* perioda), ignoriranje elementarne spoznaje o jakoj simbiozi države i podzemlja. Sada *Zoran Živković* mora pokazati je li toga svjestan, i ako jeste, što mu je činiti. Nalazi Koraćeve komisije su mu sjajna potka da uradi ono što njegov prethodnik iz raznih pragmatičnih (ili drugih) razloga nije, a i on sam prilično dugo zavarao oči, da manifestira jedan potpuno drugačiji kurs kako se ne bi, nakon nekoliko mjeseci, utvrdilo da je time što je »hrabro« osnovao Komisiju i objavio njeno izvješće, u stvari, postigao još jedan – autogol. Jer, sada kada je i oficijelno utvrđeno da je sustav osiguranja bio katastrofalan, da je premijera, u suštini, ubila država (BIA, policija, JSO), čiji su kriminalizirani eksponenti iz Zemuna i Kule bili krajnji egzekutori, bilo bi apsolutno nelogično (politički – u predstojećoj izbornoj godini – pogubno) ponašati se kao da se ništa dramatično nije desilo.

Što Vlada – umjesto demagoških fraza svog potpredsjednika *Čedomira Jovanovića* kako će javnost utvrđivati tko je za što i koliko odgovoran – sada treba učiniti? Prije svega, zamisliti se nad činje-

nicom da se ministar unutarnjih poslova, načelnik Resora Javne sigurnosti i direktor BIA ne osjećaju niti kao glavni krivci, a čak niti kao sudionici u odgovornosti što su javna i tajna policija (s Legijom i JSO) bili i, u neku ruku, ostali – rak rana u cjelokupnom sustavu sigurnosti. Povrh toga, Vlada, njen premijer a i sam vrh Demokratske stranke moraju utvrditi zašto je Đinđić postao žrtva atentata ako su na vrlo bitnim dužnostima (policijskim i savjetničkim) bili istaknuti članovi stranke, s veliki ovlaštenjima da osujete svako ugrožavanje sigurnosti i premijera i ostalih državnih funkcionara.

U Srbiji se osobni, moralni čin – ostavka – smatra nedoličnim, čak, kako jednom prilikom nakon atentata reče i sam ministar *Mihajlović*, kukavičlukom. Na Vladi je, prema tome, da ipak bude dovoljno »kukavička« i da račun što je njen predsjednik ubijen ispostavi svima koji su zbog svog (ne)činjenja, nesposobnosti, iz vlastodržačkih i drugih ambicija i kalkulacija, omogućili da se danas sve slabije sjećamo 5. listopada, a sve jače osjećamo strah i nesigurnost. Što se ponovo suočavamo s Miloševićevim receptima discipliniranja i utjerivanja straha u kosti, prisluškivanjima, praćenjem, prijetnjama, bahatošću, ucjenama, policijskim dosijeima. Igrama za koje smo se nakon 5. listopada ponadali da će biti definitivno iza nas.

Možda će se ta vrsta »kukavičluka« platiti velikom cijenom, potresima unutar vladajuće koalicije, čak i njenim raspadom i padom Vlade, ali će i to rješenje biti zdravije i bolje nego i dalje živjeti u zabludi da se s teretom u vidu zloupotrebljene i kriminalizirane (čak opasne) države i ekstremne neodgovornosti Srbija može izvući iz gliba, društvo demokratizirati i reformirati i krčiti put u Europu. Prije će se vratiti na dobro poznatu stazu koja vodi u – balkansku krčmu. ■

Hotel »Panonija«

Palčići, divovi i sirotinja raja

Ova zemlja, to jest ljudi koji žive na ovim prostorima, jedva su preživjeli diktaturu proletarijata, kao sile koja se nalazi u vrhu historijskih nužnosti. Ne vidim zašto nam je opet potrebna diktatura, ovog puta ne proletarijata, već »velikih« stranaka, koje su valjda zato što su masovne samim tim i legitimne, značajne i jedino moguće

Piše: Mirko Sebić

S jećate se one bajke, nešto kao: živjeli neki dobri ljudi, siroti ali vrijedni. Trudili se i radili, bili poslušni i nikad se nisu bunili. Silno su željeli imati djece, ali njihove želje nikako da se ispune. Sve dok jednog dana, kao nekim nebeskim čudom, ne dobiše jedno majušno, majušno čedo koje je bilo toliko malo kao palac, i manje, pa su ga nazvali Palčić. I onda je netko donio zakon koji je htio da tako mala čeda uopće ne postoje, jer su mala i stvaraju gužvu u prometu između velikih Čeda. Malo čedo i veliki, da ne kažemo divovski, Čeda.

Sirotim roditeljima bi žao, ali što je tu je, zakon je zakon. Ili da se čedo ugoji i odmah naraste, ili da se rasformira. Situacija nije ni malo ružičasta. Je li tako glasila bajka ili nekako drugačije, tek nešto vas goni da budete na strani Palčića, a protiv divova koji mu žele nauditi.

FIKTIVNE STRANKE: Zakon o političkim strankama nije bajka, o njemu se poslanici Skupštine Republike Srbije trebaju izjasniti već na prvom jesenjem zasjedanju. Ali dileme oko ovog nacrtu su bajkovite.

Na sastanku Vojvođanskog saveza na kojem je usvojen dokument o osnovnim principima za reguliranje statusa Vojvodine u okviru novog Ustava Srbije, donijeta je i zajednička odluka da članice ovog saveza ne podrže prijedlog zakona o političkim strankama. Zašto? Što to smeta regionalnim strankama kod ovog nacrtu? Regionalne stranke smatraju da je kvota od minimum 3.000 potpisa, koliko će svaka stranka, po ovom Zakonu, morati prikupiti kad bude obnavljala svoju registraciju, jednostavno prevelika i da u neravnopravan položaj stavlja upravo one stranke koje zbog svog regionalnog karaktera (zbog svoje ograničenosti) nemaju tako masovno članstvo kao neke nacionalne stranke. Ide se čak toliko daleko da se u ovom zakon-

skom prijedlogu vidi negiranje regionalnog koncepta. Mada predstavnici svih vjovodanskih stranaka, koje su se do sada oglasile u vezi ovog pitanja odlučno ističu da oni, to jest njihove stranke, neće imati problema sakupiti tih 3.000 potpisa, oni ipak, ispada principijelno, neće podržati ovo zakonsko rješenje.

Očigledna je namjera predlagača zakona da ovim zakonskim rješenjem napravi »čistku« u stranačkom registratoru u kome egzistiraju mnoge fiktivne i papirnate

stranke, takozvane »faks« stranke (članstva nema, postoje samo lider i faks koji šalje priopćenja), ali zakonodavac kao da bi da ode još i korak dalje, pa da zbriše i ono što se u narodu zove »autobus stranke« (članstvo stane u jedan do dva autobusa), a takvih stranaka u DOS-u nije malo.

S druge strane nije sasvim jasno zašto netko tko svoje djelovanje ograničava samo na Vojvodinu ili na Sandžak ili na Šumadiju, zašto on ne bi imao masovno članstvo. Ovaj hendikep mogle bi iskazati samo one stranke koje djeluju isključivo na slabo naseljenim područjima poput, recimo Deliblatske pješčare ili Pešterske visoravni, a takvih za sada nema. Naime, ako se netko ozbiljno posveti radu i organiziranju infrastrukture i stvaranju stvarnog a ne fiktivnog članstva, njemu neće biti problem osigurati 3.000 potpisa, niti platiti

takse za ovjeru tih potpisa, bez obzira djeluje li u regionalnom, lokalnom ili nacionalnom horizontu.

DIKTATURA VELIKIH: Namjerno ili ne, ali kad je riječ o ovom pitanju, nekako je marginaliziran mnogo važniji problem, a to je pitanje pravog smisla njihovog postojanja i prave mjere njihovog angažmana. Stranke se formiraju da bi se na legalan i sasvim javan način iskazivao nekakav politički stav, a od drugih iskazivanja političkih stavova ovo se razlikuje u tome, što mu je konačni cilj dolaženje do vlasti. Dakle, pitanje je i to osnovno, može li se postojanje ovakvih ciljeva može ograničavati, tako što će se netko tko je manjinski raspoložen (recimo želi imati sasvim malenu stranku, strančicu) isključiti iz korpusa ovakvog političkog djelovanja. Ako netko svoje političko djelovanje želi ograničiti na »palčić partiju«, zašto bismo mu onda mi propisivali da to ne smije činiti, zašto bismo us-

kraćivali pravo bilo kome da se politički organizira u formi u kojoj on to želi. Sasvim je drugo pitanje realne političke moći, zastupljenosti u parlamentu, aktivnosti i javne vidljivosti. Osim toga, to svakako ne ovisi samo i isključivo od brojnosti članstva, a pogotovo ne ovisi od sposobnosti prikupljanja i taksiranja 3.000 potpisa.

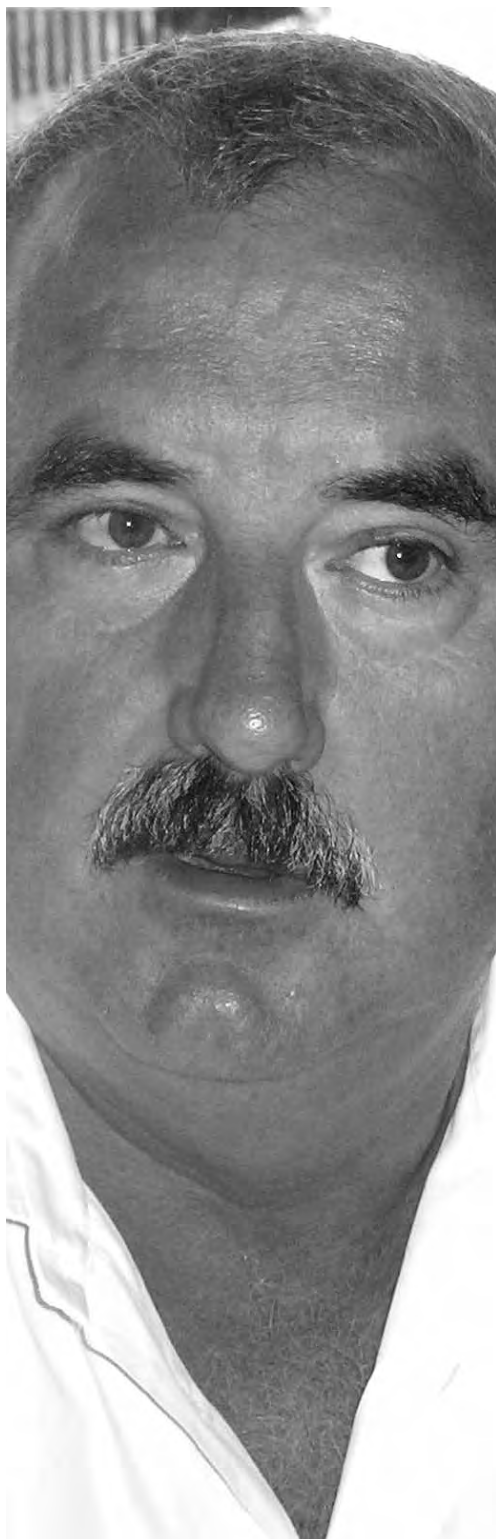
Ova zemlja, to jest ljudi koji žive na ovim prostorima, jedva su preživjeli diktaturu proletarijata, kao sile koja se nalazi na čelu historijske nužnosti. Ne vidim zašto nam je opet potrebna diktatura, ovog puta ne proletarijata, već »velikih« stranaka, koje su valjda zato što su masovne samim tim i legitimne, značajne i jedino moguće. I opet kažem, ne znam glasi li baš točno, kao na početku, bajka o Palčiću, ali je sasvim sigurno da Palčić ima pravo. ■

Mato Matarić, poduzetnik iz Sombora i javni djelatnik

Potreban nam je unutarnacionalni dogovor

*Morao sam otići u Mađarsku pod stalnim pritiscima * Vidim da se sada mnogi stide svojih postupaka * Moramo shvatiti da smo manjinski narod u Srbiji, ali da smo ravnopravni građani kao i ostali * Naš najveći problem je razjedinjenost korpusa * Treba zato sjesti i dogovoriti se, omogućiti pomirenje unutar svoga naroda, a zatim ići na rješavanje odnosa s većinskim narodom, kroz Zakon o pravima nacionalnih manjina, druge nema*

Razgovor vodila: Jasminka Dulić

Mato Matarić je rođen 1947. godine u Nenadiću pokraj Sombora u obitelji naprednih poljoprivrednika, aktivnih i na političkom i na kulturnom polju. Završio je srednju strojaršku školu, i kasnije, uz rad, Višu školu organizacije rada u Novom Sadu. Radio je u rječnom brodarstvu i međunarodnom prometu. Na prvim višestranačkim izborima u Srbiji 1990. godine bio je kandidat DSHV-a.

Danas živi na relaciji Mohač – Nenađić. U Mohaču radi, u Nenadiću polako obnavlja obiteljski salaš izgrađen 1906. godine, gdje, sa suprugom, svake druge godine organizira Likovnu koloniju.

Mato Matarić čuva tragove o podrijetlu svoje obitelji, koji govore da su došli iz Bosne Srebrene s franjevcima još 1542. godine, a pisani dokaz postoji da su 1543. platili crkveni porez kaločkom nadbiskupu.

HR: Kako ste se odlučili odseliti s obitelji u Mađarsku i tamo postati poduzetnik, a ne u svom rodnom Somboru, gdje ste ranije bili uspješni privrednik?

Šesnaest godina sam radio u rječnom brodarstvu u poduzeću »Panonija Sombor«, četiri godine sam bio direktor, a petu godinu me nisu izabrali jer nisam bio »po ključu«. Zato sam napustio Sombor i otišao u Novi Sad u Danubia-trans. Tu sam radio kao savjetnik generalnog direktora za rječni saobraćaj. Kasnije sam bio izabran za predsjednika Odbora za međunarodnu suradnju u saobraćaju Privredne komore Jugoslavije. Vratio sam se iz Novog Sada prije svega zbog starih roditelja i tada sam dobio dužnost prinudnog upravnika nad jednom prolom firmom u Somboru. Kad sam je konsolidirao, nakon 6 mjeseci bio sam izabran za direktora i tu sam radio dok me nije Arkan otjerao.

HR: Kako Vas je Arkan otjerao?

Bio sam u Apatinu s poslovnim partnerima, i u jednom momentu konobar me je pozvao i rekao »dodite, družite Matariću, da čujete što Vam poručuje Željko Ražnatović Arkan na Radio-Somboru«. Nisam mogao vjerovati vlastitim ušima.

Arkan je u emisiji uživo preko radija govorio da je obitelj Matarić osuđena na progonstvo jer je dokazano ustaška i da mi daje rok od tri sata, meni i obitelji, da se iselim preko Mađarske, kako je on rekao, »poznatim ustaškim putovima«, te da oslobodim kuću za Srbe iz Hrvatske. Onda su se javljali »slušaatelji« i pitali kad mogu useliti, a moja obitelj je to slušala. Vratio sam se u Sombor i otišao u Radio-Sombor misleći da ću tamo za teći Arkana, da vidim što je to, odakle mu te ideje. Arkan je, u međuvremenu otišao. Objavljena su u toj emisiji, osim mogeg, imena još nekih hrvatskih obitelji iz Sombora. S Radio-Sombora sam dobio kazetu s kompletnim programom »od tog divana«, koju imam pohranjenu, i da je spomenuti živ možda bi koristila nekome. To je bilo 18. studenog 1991. godine, dana kad je pao Vukovar. Nakon toga nismo više bili mirni, spavao sam s pištoljem, koji sam u međuvremenu nabavio kako bih se zaštitio, pod jastukom. Dežurali smo naizmjenično. Nastala je strašna konfuzija u obitelji, da bi mi drugog siječnja 1992. bacili bombu na kuću u Somboru, srećom nitko nije povrijeđen. Ono što je mene najviše pogodilo jest da su se meni poznati ljudi počeli javljati telefonom i pitati – jesmo li se već iselili.

HR: Koji su razlozi napada na Vas u medijima i što se kasnije događalo?

Ove godine je na suđenju Slobodanu Miloševiću u Den Haagu jedan svjedok rekao kako je protjerivanje Hrvata iz Vojvodine iz pojasa Podunavlja bilo po nalogu Državne sigurnosti, s ciljem da se ojača granica prema Hrvatskoj i naseli, kako je on rekao, »tvrdim Srbima« iz Krajine. Smatram da je to razlog zbog kojeg sam morao otići iz Vojvodine. Teško je bilo mojoj djeci objasniti kako to da smo baš mi morali otići, a zapravo smo otišli zato što je to bila tendencija tadašnje državne politike.

HR: Vi ste u to vrijeme bili aktivni i u DSHV?

Bio sam kandidat na prvim višestranačkim izborima za republičkog poslanika i kad su moji ljudi lijepili plakate u predizbornoj kampanji vikali su za njima

»visjet će on i na banderi, ne samo na zidu«. Znači, tada je bio problem imati jak kadar u hrvatskom narodu. Kasnije su mi 13. travnja 1992. godine bacili ponovno bombu na kuću, ali sada zbog aktivnosti moje supruge koja je također sudjelovala u radu DSHV. Nakon toga nisam više mogao raditi, svašta su mi vikali – »ustašo«, i tako dalje. Zlo je bilo. Povukao sam se u privatnike, ali nisam imao posla, odnosno, moglo se raditi sve dok nisu došli, kako ja kažem, »hrvatski kadrovi« – Srbi iz Krajine. Oni su počeli »prosvjeđivati« ovdašnji narod da su svi Hrvati isti i da je to zlo za Srbe. Bili smo jako iznenađeni, i ja i moji susjedi i Srbi, i svi ostali, od kuda sad takva mržnja prema nama, prema mojoj obitelji i uopće prema Hrvatima. Kada smo svi u obitelji – i sin i snaha – ostali bez posla, i iz ekonomskih razloga smo morali otići. Nakon našeg odlaska u Mađarsku, naša kuća u Somboru tri puta je opljačkana.

HR: Kako ste se snašli u Mađarskoj?

Kao stranci u tuđoj zemlji, ali ipak smo zahvalni mađarskim vlastima i ljudima u Mohaču, gdje živimo i radimo. Oni su bili jako susretljivi oko izgradnje parkinga, poslovnog prostora i skladišta za našu firmu koja se bavi izvozom poljoprivrednih proizvoda iz Mađarske za zemlje bivše Jugoslavije, a kasnije se to razvilo i na Italiju, Švicarsku, Albaniju. Mi smo bili pioniri tog posla u Mađarskoj. Počeli smo od Bosne. Puno smo radili i sada radimo, sin aktivno radi u firmi u Mohaču a kćerka ima svoju firmu u Zagrebu i distribuira naše proizvode.

HR: Kako objašnjavate uspjeh u poslu u drugoj zemlji u teškim uvjetima?

To je tada bio jedan vakuum između državnog, socijalističkog sektora i privatnog koji se još nije bio оформio. Mi smo došli s čistom namjerom, kupi robu, dotjeraj je malo, prepakiraj i prodaj. I tako smo uspjeli. Danas izvezemo robe u obimu od 300 kamiona mjesečno – poljoprivrednih proizvoda, suhomesnatih proizvoda itd. U Mohaču također žive Hrvati, oko pet tisuća njih. S njima smo u kontaktu, surađujemo, sponzoriramo njihove programe i lijepo živimo. Ali, u Nenadić se vraćamo kad god možemo. Imamo 30 jutara zemlje, to obrađujemo brat i ja.

HR: Kako se sada osjećate kad ode te u Sombor?

Ne idemo u Sombor, osim u crkvu i po pozivu u HKUD »Vladimir Nazor«. Osjećam se nelagodno jer vidim da ljudi koji su bili toliko zagriženi hajkama na nas Hrvate, sada mi okreću leđa, srame se toga, obilaže nas. Vidim da je sad i njima neugodno, očigledno je bilo potrebno vrijeme da isti -

na prevlada. Ima i ljudi koji kažu 'hvala Bogu da sam te vidio'. Ima i takvih ljudi, ali to je manjina, većina je bila zaludena kao i veliki dio Srbije u to vrijeme.

HR: Kako procjenjujete političku, kulturnu, institucionalnu situaciju među Hrvatima danas u Vojvodini?

Žalosno, zato što, kao prvo, Hrvati kao mala manjina u Vojvodini i Srbiji nisu zaslužili da se na ovaj način njihovi čelnici međusobno razračunavaju, a zatim da pune stuppe tiska koji ni dan danas nije baš naklonjen Hrvatima u Vojvodini. Izgleda da su mnogi mediji jedva dočekali razdor među Hrvatima, rascjep u DSHV-u. Žao mi je zbog toga, jer nikad nisam mijenjao stranku niti ću je mijenjati dok ova živi. Mislim da Hrvati u Vojvodini moraju djelovati na tri polja – vjerskom, kulturnom i političkom. Angažiran sam kao vjernik u crkvi, na kulturnom polju također, a na političkom naročito, jer je to ono što ostaje. Pamtiće se tako da je *Stjepan Radić* u našoj staroj kući boravio 1926. godine, jer je moja obitelj uvijek bila politički aktivna. U Radićevu čast moja je majka izvezla zastavu HSS i grb, što smo sačuvali do danas.

HR: Koji su problemi na političkom angažiranju Hrvata po Vašem mišljenju?

Mislim da je mnogo problema u rukovođenju DSHV-om bilo od vremena prvog rascjepa glede formiranja nadstranačkog tijela – Hrvatskog nacionalnog vijeća, u vrijeme *Ivice Poljakovića*. Tu se upalo u konfliktu situaciju, a zna se da je puno lakše ući u konflikt nego izaći iz njega. Mislim da odatle potječu i kasnija nesuglasja u čelništvu DSHV-a s *Lazom Vojnićem Hajdukom* i *Stankom Kujundžićem*, te s *Josom Gabrićem* sada. Dosta je bilo problema oko toga kako bi trebala izgledati ta nadstranačka hrvatska organizacija i onda se, u tom vakuumu pojavila ideja formiranja Foruma hrvatskih institucija i organizacija. DSHV nije u tome sudjelovao, jer, prema tumačenju rukovodstva, odnosno *Bele Tonkovića*, to nije bilo dobro. Ti su se problemi kasnije prenijeli i na sadašnji HNV, gdje je sada ista situacija kao ranije u Forumu. Ja sam bio na formiranju HNV-a, to je žalosna situacija, to preglasavanje, to je bruka.

HR: Kako se može prevazići konflikt u HNV-u, kakva bi trebala biti transformacija HNV-a tako da i DSHV bude zadovoljen?

Mislim da je potrebna pomirba i ponovni izbori s pomirenim stranama. Nadam se da su ljudi konačno shvatili da ćemo biti usitnjeni toliko da nećemo imati utjecaja ni na svoj narod, da ćemo sve manje imati podrške na izborima, baš zbog nesuglasja među liderima, pa onda i među organizacijama.

HR: Imate li vi u Somboru sličnih problema?

U Somboru imamo problem s KUD-ovima koji imaju bunjevački prefiks, što je apsurdno. Tako smo dospjeli do dvije Dužonice, na primjer. U Somboru sad to eskalira, a u Subotici je već odavno prisutan taj problem.

HR: Gradonačelnik Sombora Jovan Vujić ove je godine, ipak, hrvatsku povorku primio unutar Gradske kuće, a bunjevačku ispred. Je li to od značaja?

Da, meni je žao somborskog gradonačelnika Vujića koji je pošten, krajnje korektan prema nama, pa, i prema ovima koji su organizirali tu bunjevačku Dužonicu. Njemu je teško, jer se mi nismo uspjeli izboriti za jedinstvo korpusa svog naroda. U Somboru se 9 tisuća ljudi izjašnjavaju kao Hrvati, u odnosu na 2 tisuće Bunjevaca. Za mene ta situacija oko proglašenja Bunjevačkog nacionalnog vijeća, da nije tragična bila bi izuzetno smiješna. Zamislite da Srbijsanci sad organiziraju Šumadijsko nacionalno vijeće u Srbiji.

HR: Vi ste bili na sjednici Predsjedništva DSHV-a u Somboru prije izvjesnog vremena, kada je raskol u stranci izašao na vidjelo?

Tada sam zamolio dvije strane, jer su sjedili bukvalno na suprotnim stranama, jedan nasuprot drugom, da promijene uloge. Rekao sam 'Vi, koji predlažete smjenu Beke Tonkovića, molim vas iznesite vaš program, da se mi znamo opredijeliti ne više za Belu ili Petra Kuntića, već da vidimo program'. Nitko nam to nije mogao ponuditi. Tada sam rekao 'Nemojte očekivati od nas da se opredjelujemo i dajemo blanko potpis na vaše promjene u rukovodstvu'. Smatram da je Tonković trebao kvalitetnije odstupiti s funkcije predsjednika, a ne ovako da mu se svašta predbacuje. On je ipak čovjek koji nas je 13 godina vodio i prošao taj ratni period. S druge strane, mislim da je mogao na toliko boljih načina prepustiti rukovođenje strankom mlađim ljudima, novim idejama i novim programima, jer je ratni period prošao.

HR: Kako vidite budućnost hrvatske zajednice u Srbiji?

Trebamo ići na jednu novu koncepciju odnosa prema državi u kojoj živimo i prema

suvremenom shvaćanju pojma nacionalne manjine. Mi se ne snalazimo u toj ulozi, ali konačno moramo shvatiti da smo mi sad manjinski narod u Republici Srbiji i da postoji većinski, srpski narod. Ali, isto tako, da smo ravnopravni članovi ove države, kao i većinski narod. Mislim da niti jednim znakom nismo dali do znanja da ne priznajemo ovu državu, njene organe i ustavne odredbe Republike Srbije. Poslije Daytona, poslije 95-te, sve se promijenilo i sve i treba ići daleko drugačije. I to je moja zamjerka Tonkoviću, kao što je moja zamjerka isto tako i ovim ljudima koji su ga na pučistički način smijenili. To ne liči na ozbiljnu demokratsku stranku. Trebamo zagovarati demokraciju među 25-30 tisuća politički angažiranih ljudi i njihovih obitelji, znači 100 tisuća ljudi, a u svojoj stranci nemamo demokratske odnose.

HR: Smatrate li da je potrebna transformacija DSHV-a?

Apsolutno, kompletnog DSHV-a zajedno s ostalim hrvatskim političkim strankama, ukoliko to žele. Samo je to pravi put, jer, moj rođeni brat je u suparničkoj stranci, Hrvatskom narodnom savezu, i sad ćemo se on i ja suprotstaviti jedan drugom na sljedećim izborima na istom glasačkom mjestu. Onda će se glasovi podijeliti, pa nećemo imati niti jednog zastupnika. Pa, je li to sad cilj politike rukovodstva DSHV i HNS? Treba pripremiti program, jer mislim da je program važniji od izbora ličnosti. Mislim da je budućnost Hrvata kao nacionalne manjine u Republici Srbiji u konsolidiranju snaga kojih ima. Imamo i Hrvatsko akademsko društvo, a sada i HNV i

dvije stranke. Mislim da bismo se morali svi zajedno angažirati u jednom pravcu i dobiti narodne zastupnike na razini Republike, Pokrajine i općina.

HR: Ima li zastupnika hrvatske zajednice u Skupštini općine Sombor?

Razgovarao sam, za vrijeme ovogodišnje Dužionice, s potpredsjednicima SO Sombor, i upitao ih kako mogu funkcionirati bez ijednog Hrvata u Skupštini općine od 1997. godine. Rekao sam im: »Znate li vi da ste izbacili jedno i pol selo od 9.000 Hrvata?« Naš posljednji predstavnik, pokojni profesor *Stipan Knezi* umro je 1997. godine, a nitko nije kooptiran, niti su održani dodatni izbori, tako da nitko ne pita za mišljenje tih 9.000 ljudi.

HR: Kako procjenjujete, hoće li Hrvati u somborskoj općini imati svoje zastupnike na narednim izborima?

Ako za izbore postojeće stranke ne budu pripremile programe i mi ne budemo procijenili da će proći naši kandidati na razini Sombora, mislili smo i organizirati stranku koja će samo na lokalne izbore izići, jer ne možemo dalje čekati. Mi ovdje imamo četiri do pet tisuća Hrvata uz granicu, to je jedan specifičan položaj, granica im kroz dvorište prolazi. Puno ljudi je doseljeno iz Hrvatske, Srba, koji ne znaju što će od muke i jada bez posla i riješenog statusa, to je muka i strašno je slušati što ljudi doživljavaju u ovim krajevima. Dakle, naš narod mora biti zastupljen preko odbornika u Skupštini Općine Sombor i u mjesnim zajednicama Bački Monoštor, Bački Breg, Bezdan, te u općinama Sonta, Apatin, Bač,

Plavna, Bođani, sve do Petrovaradina i Novog Sada. Ne tražimo ništa što već nije bilo. U doba socijalizma uvijek smo imali iz ovih salaša delegate »po ključu«, pa ako je to taj komunizam, »totalitarni«, priznavao, zašto sad ova demokratska Srbija to ne bi mogla priznati. Ona bi, ali se mi trebamo bolje organizirati.

HR: Koji su najveći problemi Hrvata po Vašem mišljenju?

Najveći problem je razjedinjenost korpusa. Ne mislim da moramo svi nositi iste rupce i Croata kravate, ali tražim da se narod na neki način izjasni, i konačno, da hrvatska opcija prevlada. Danas više nemamo problema s terorističkim akcijama, možda još ima verbalnih ispada ili prozivanja, ali ozbiljni incidenti su prošlo vrijeme. Pokazalo se da su sve te velike vojne akcije bile uzalud. Ostalo je da se narodi međusobno dogovore. Unutar našeg korpusa potreban je dogovor. Tko će to organizirati, ne znam, ali trebamo sjesti i reći: jest, vi možete biti Bunjevci, ali nemojte nam bušiti šatru, barem ne vi. Srbija, s druge strane, kao država mora imati registriranu nacionalnu manjinu koja će se zvati Hrvati. To Srbija mora uraditi, kao što sad Srbi u Hrvatskoj moraju dobiti i kuće, i povrat imovine i mirovine. Mi to moramo organizirano dočekati i prihvatiti, da ne bude da nas u institucijama koje su formirane predstavlja netko od Bunjevaca. Moramo, prvo, imati pomirenje unutar svoga naroda, a zatim ići na rješavanje odnosa s većinskim narodom, kroz Zakon o pravima nacionalnih manjina, druge nema.

HR: Kako vidite ulogu matične države u tome?

Nama ne treba puno tutora. Mi smo ovdje stoljećima, znamo živjeti na ovim prostorima, znamo multietničnost ovog prostora i multikulturalnost Vojvodine. Nama treba, kao korpusu naroda izvan domovine, koji nije iseljništvo već je autohton, da na nas matična zemlja računa kao na svoj narod u takozvanoj sivoj zoni, znači do Tise, kao što je za Mađarsku prednost što ovdje žive Mađari. To bi bila pametna politika Hrvatske, da nas ovdje zadrži i da nam pomogne kao što su krenuli s pomoći udrugama, financiranjem mladeži za školovanje i njihov povratak, ali i osiguravanjem ekonomskog prosperiteta. Žao mi je da se jako malo ljudi iz hrvatskog korpusa odavde nalazi u predstavništvima hrvatskih poduzeća. U Hrvatskoj nismo izgleda popularni, a ovdje nas odbacuju jer nismo pouzdani. Potrebno je da se naši ljudi, kvalitetni, od znanja i struke, zapošljavaju na mjestima koja su otvorena od hrvatskih firmi i hrvatskim novcem, u predstavništvima u Beogradu, Vojvodini, Srbiji. ■

TELEX

Održana VI. sjednica
Izvršnog odbora Hrvatskog
nacionalnog vijeća

Definirani kriteriji za rangiranje projekata

Izvršni odbor Hrvatskog nacionalnog vijeća održao je svoju šestu redovitu sjednicu s ciljem sagledavanja, nakon sto dana postojanja Izvršnog odbora, do sada postignutog i ponovnog stavljanja na dnevni red već iniciranih projekata a do čijeg realiziranja nije došlo iz različitih razloga. Sjednicu je sazvao predsjednik IO HNV Lazo Vojnić Hajduk, a prisustvovali su predsjednik HNV Josip Ivanović, članovi Izvršnog odbora Marinko Prčić, Dujo Runje, Berislav Skenderović i Tomislav Žigmanov, te tajnik HNV Ladislav Suknović i predsjednik e-vlade Zoran Vojnić Tunić. Na sjednici se raspravljalo o deset točaka dnevnog reda, između ostalog o Prijedlo-

istina, nisu velika, 320.000 dinara, a ukupna suma svih projekata s kojima su konkurirale udruge na natječaju iznosi 2.089.252 dinara.

Odobrena sredstva čine, dakle, samo 15 posto od traženih i ona će se rasporediti, na osnovu rang liste, za sedam projekata u sumama od 10 tisuća do 100 tisuća dinara.

Predsjednik IO HNV Lazo Vojnić Hajduk izvjestio je prisutne i o potpisivanju ugovora o korištenju sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske za programe iz područja kulture, za opremu i nabavku knjiga.

Dio sjednice bio je posvećen i razmatranju odluke i donošenju zaključaka o bližem uređivanju pitanja službene upotrebe jezika i pisma nacionalnih manjina na teritoriji AP Vojvodine, te je donijeta odluka da se hitno sakupe svi potrebni statistički podaci o nacionalnoj strukturi u naseljima u Vojvodini u kojima žive Hrvati, jer ostvarivanje prava ovisi o broju, odnosno postotku pripadnika nacionalne manjine u određenom naselju. Odjel za informiranje i službenu uporabu jezika će, zatim, u najskorijem mogućem roku dati konkretne prijedloge sukladno odluci o bližem uređivanju pojedinih pitanja službene uporabe jezika.

gu raspodjele sredstava iz Pokrajinskog proračuna za koji je bio raspisan natječaj a na koji se javilo 14 hrvatskih udruga.

IO HNV je definirao kriterije na temelju kojih će Komisija za prijedlog raspodjele bodovati podnijete projekte i zatim tako formiranu listu proslijediti Tajništvu Izvršnog vijeća Vojvodine, koje dodjeljuje sredstva. Kriteriji su: teritorijalna pravičnost, značaj institucije u provedbi hrvatskih nacionalno-strategijskih interesa, značaj programske aktivnosti u sferi visoke kulture, baštine, manifestacija od općeg značaja na razini APV, kadrovska osposobljenost institucije, subjektivna procjena svrsishodnosti projekta, korespondiranje programa sa statutarim odredbama institucije. Komisiju će činiti predstavnici udruga koje su podnijele projekte, i članovi IO HNV. Sredstva koja je Pokrajina izdvojila za hrvatske udruge,

Raspravljalo se i o statusu medija čiji je osnivač APV i o promjenama koje će uslijediti nakon prenošenja osnivačkih prava na nacionalna vijeća. IO HNV smatra da je očuvanje medija na hrvatskom jeziku od prioritetnog značaja i da je veoma bitno sačuvati radio-program na hrvatskom jeziku i »Hrvatsku riječ« u interesu hrvatske nacionalne manjine, i u funkciji informiranja na vlastitom jeziku.

U ostalom dijelu sjednice voditelji Odjela iz pojedinih resora podnijeli su izvješće o dosadašnjem funkcioniranju, a podnijeto je i izvješće o dosadašnjem radu Izvršnog odbora u cjelini. Dogovoreno je i da će se uskoro posjetiti hrvatske udruge u Srijemu i Podunavlju, a te će posjete organizirati potpredsjednici HNV iz tih regija. Cilj ovih posjeta je i da se izaberu članovi odjela HNV po različitim sadržajima iz ovih regija.

Priopćenje za javnost
Demokratskog saveza Hrvata
u Vojvodini

Uređivačka politika pripada uredništvu

Predsjedništvo i Vijeće DSHV-a na svojoj sjednici 24. kolovoza zaključili su da je propust nazočnih rukovodećih članova DSHV-a koji su bili u Bačkom Brijegu na sastanku s tamošnjim članovima DSHV-a što se nisu odmah ogradili od neodmjerenih i neutemeljenih izjava pojedinih članova DSHV-a, koji su došli na sastanak u Bački Brijeg, a nisu bili članovi delegacije DSHV-a. Izjave se odnose na uvredu vlč. Andrije Kopilovića, kao i neodmjerenih primjedbi koje su se odnosile na uredništvo i redakciju »Hrvatske riječi«.

Zbog ovoga se Predsjedništvo i Vijeće DSHV-a naknadno ograđuje od ovakvih postupaka i iznosi da takve izjave pojedina ne predstavljaju stav rukovodstva DSHV-a.

Jedina zamjerka Predsjedništva i Vijeća je da su ove izjave pojedinaca dobile u javnosti veliki publicitet, a manje je iznjeto u javnost o samom tijeku razgovora koji je bio na kvalitetnom nivou i od interesa za Hrvate na tim prostorima.

Sukladno zaključcima na izvanrednoj Skupštini od 20. srpnja 2003. godine Predsjedništvo i Vijeće izvještavaju javnost da žele suradnju sa svim sredstvima informiranja, sa svim hrvatskim institucijama i da se ne žele miješati ni u uređivačku politiku javnih glasila, niti u rad bilo koje druge institucije i organizacije, ali da isto to bude i u obratnom smjeru, naravno, svatko ima pravo iznijeti svoje mišljenje i stavove.

Zbog ovoga Predsjedništvo i Vijeće ponovno ističu da uređivačka politika u javnim glasilima pripada uredništvu i redakciji, a da eventualne primjedbe i različita mišljenja nisu razlog da se takve primjedbe i mišljenja imaju smatrati kao stavovi nepovjerenja u uredništvo i redakciju, ovog puta u »Hrvatsku riječ«.

Subotica, 24. kolovoza 2003.

VD predsjednika
Petar Kuntić, dipl. ing.

Crkva i politika

Pola stoljeća na marginama društva

*U času kada Crkva počne širiti nacionalizam koji uzrokuje razdore, ona prestaje biti Crkva *
Svećenik je osoba i građanin, i kao građanin može prakticirati sva svoja prava, uključujući i politička *
Crkva je i pozvana da odgovara na pitanja ovoga doba u kojem živimo*

Piše: Jasminka Dulić

Demokratizacijom političkih odnosa, nakon urušavanja sustava zasnovanog na komunističkoj ideologiji, Crkva, pola stoljeća potiskivana na margine, ponovno je počela vršiti slobodno svoje poslanje i postala je vidljiva u životu društva. Mnogima se to nije dopalo jer su i dalje smatrali da je religioznost privatna stvar pojedinca, koja, ako više i nije nepoželjna »karakteristika«, nema mjesta u javnom i političkom životu, pa se shodno tome ni svećenici ne bi trebali »miješati« u politiku.

Ovako postavljen problem stvara lažnu dilemu – za ili protiv angažiranja Crkve i svećenika u životu jedne zajednice, što se vrlo često, budimo iskreni, svodi u stvari na zauzimanje određene političke pozicije (lijevo ili desno), a ne dotiče se suštinskih pitanja vezanih za religijsku dimenziju čovjeka i poslanje Crkve u svijetu.

CRKVA I NAROD: U Hrvatskoj i Srbiji ne prestaju rasprave o »miješanju« Crkve u politiku i društvena događanja. Ove rasprave dakako nisu mimošle ni hrvatsku zajednicu u Srbiji, gdje je u posljednje vrijeme sve više vidljivo angažiranje svećenika Katoličke crkve u životu zajednice, što neki ocjenjuju pozitivno i prihvaćaju, a neki ne. Nesumnjivo je, međutim, da su Hrvati tijekom svoje povijesti i na ovim prostorima u velikoj mjeri bili vezani uz Crkvu i da se identitet naroda, što je na ovim

prostorima i politička kategorija, održavao prvenstveno zahvaljujući Katoličkoj crkvi, te zalaganju pojedinih svećenika na društvenom i kulturnom planu.

Mons. Josip Bozanić i Stjepan Mesić

Vlč. mr. Andrija Kopilović, prorektor hrvatskog odjela Teološko-katehetskog Instituta Subotičke biskupije, smatra da je u životu Hrvata na ovim prostorima Katolička crkva imala ulogu čuvarice nacionalnog identiteta, što je razumljivo, »jer je kompletna osoba ona koja ima i svijest o pripadnosti. Najgori neprijatelj je ne imati svoje ime, ne imati svoje prezime, ne znati svoje podrijetlo, onda se ne može vidjeti budućnost. Prema tome, čovjek je os-

vješćen da zna tko je, da zna što je, za nje ga je to bitno da može opstati. To su datosti koje su naravne i ne može ih dokinuti niti jedna vlast, niti jedan sustav i svako tko se toga latio nažalost je puno zla nanio, ali, hvala Bogu, nije uspio. Kod malih naroda, kao što su Hrvati ovdje jedan manjinski narod, oni se tim više vezuju za onu svoju Crkvu s kojom se identificiraju, koja čuva naslijeđe svijesti tko su, odakle su, kakvi su, i zato je razumljiva stvar da se dogodi poistovjećivanje pripadnosti Crkvi s nacionalnom pripadnošću. Na koncu, književni hrvatski jezik se sada zapravo govori samo u Crkvi«, smatra mr. Kopilović.

Kad se govori o Hrvatima u Vojvodini, treba svakako imati u vidu i multietničko okruženje u kojem žive. Naime, Hrvati najčešće žive u lokalnim zajednicama u suživotu s Mađarima i Srbima. Tijekom povijesti ovaj kontekst različitih kultura, konfesija i slijeda političkih događanja stvorio je specifičan odnos Hrvata u odnosu na svoje okruženje. S Mađarima ih veže zajednička tisućljetna povijest, katoličanstvo i pripadanje zapadnom civilizacijskom krugu, prema kojem Srbi najblaže rečeno imaju ambivalentan odnos, ali, s druge strane, slavensko podrijetlo i veoma sličan jezik Hrvate vezuje uz Srbe što, ne rijetko, dovodi do prave konfuzije u nacionalnoj identifikaciji, čemu je dokaz insistiranje određenih krugova na zasebnoj nacionalnoj zajednici koja bi se trebala zvati Bunjevci. Kako se ovaj splet odnosa odražava na život vjernika: »Kao što se vidi, a što nije slučaj samo s Hrvatima, osjećamo se pripadnicima jedne velike zapadne kulture jer smo članovi jedne velike Crkve, kao što je to Katolička crkva, i to punopravni članovi, jer ona ne razlikuje pod-nacionalnosti, ali ipak objedinjuje sve nacionalnosti, i u tom smislu ona je čuvarica nacionalne svijesti i hraniteljica te svijesti gdje pripadamo. Dakle, rodoljublje i prava nacionalna svijest stvara čovjeka kompletnoga, koji ako je kompletan, ne može biti netolerantan, ne može biti nerazuman i ne može biti nesavjestan. Dakle, krivo je postaviti da Crkva može širiti nacionalizam. U tom času kada Crkva počne

Mirko Đorđević, publicist

Smisao ljubavi u stihiji koja se zove politika

»**P**ostoji čitavo obilje primjera, evo nedavno u sporu s kanonski nepriznatom Makedonskom pravoslavnom crkvom na samom početku ovoga mjeseca, Srpska pravoslavna crkva, kojoj ja pripadam, odigrala je vrlo lošu političku ulogu na samoj granici i ozbiljno poremetila međudržavne odnose između Srbije i Republike Makedonije. To je do te mjere opteretilo te odnose i dobilo takve razmjere da se govorilo o skandalu.

Dakle, nije problem treba li Crkva biti u politici, ona to treba biti, ali jedna je

stvar Crkva kao politička snaga, politička partija, a sasvim je druga stvar Crkva kao snaga koja u prvi plan stavlja svoju misionarsku djelatnost. Nikakva se konkretna politika ne može izvesti ni iz Svetog pisma ni iz Kurana, ali se može biti i treba se biti i kršćanin i musliman i vjernik u politici, jer se samo tim kršćanskim sadržajima može unositi neki dublji smisao, smisao ljubavi i poštovanja drugog, u stihiji koja se zove politika. I to je ključni problem koji zasluhuje da se o njemu vrlo ozbiljno raspravlja.«

širiti nacionalizam koji uzrokuje razdore, ona prestaje biti Crkva.« kaže Andrija Kopilović.

SVEĆENICI I POLITIKA: S druge strane, sve vidljivija angažiranost Crkve dovela je i do nesuglasja i sukoba i među pojedinim svećenicima, što ne doprinosi suradnji svih onih koji su po svom obrazovanju ili pozicijama u društvu pozvani da ožive i organiziraju život hrvatske zajednice na ovim prostorima, u njenom specifičnom manjinskom položaju. Mogu li, dakle, svećenici biti uzor, kao elita ne samo u crkvi nego i u široj zajednici u modernom vremenu?

»To pitanje se stalno pojavljuje u različitim oblicima, a jedan od takvih oblika je i pitanje u kojoj mjeri se svećenici mogu baviti politikom i mogu li se uopće njome baviti, te je li to inkompatibilno s njihovim pozivom«, riječi su mr. Josipa Ivanovića, predsjednika Hrvatskog nacionalnog vijeća. »Na ta se pitanja unutar Katoličke crkve pokušava dati odgovor, polazeći naravno od II. Vatikanskog koncila i dokumenata Svete Stolice, koja se izdaju povremeno po tim i sličnim pitanjima. Svećenik je osoba i građanin i kao građanin može prakticirati sva svoja prava uključujući i politička. Međutim, pošto je svećenik službenik općeg dobra po definiciji same Crkve, a politička partija ili stranka je nešto samo po sebi parcijalno, parcijalni pristup stvarnosti, onda iz toga proizlazi da on ne može biti član političke stranke. Dakako, on se može politički izjašnjavati i služiti kao uzor svojim primjerkom, jer što svećenik kaže ili uradi ima veliku moć svjedočenja i poticanja drugih. U tom smislu djeluju neki svećenici i vjerojatno će i dalje djelovati«, rekao je Ivanović.

CRKVE NA BALKANU: Religioznost, jedno je sigurno, po svojoj biti ne može biti privatna stvar pojedinca, jer je religiozna

osoba ujedno i pripadnik određene zajednice, koja po svojoj biti uključuje i politiku, ma koliko se ograđivali od nje kao od nečeg nepotrebnog, prljavog, ružnog, nečeg čime se bave jedino korumpirani političari, a istinski vjernici bježe od nje. Dakle, odnos Crkva-društvo, Crkva-politika, nikada nije isključiv i nije lako rješiv, jer je svaka Crkva u svijetu i ne odriče se svijeta, a u svijetu, odnosno društvu, mnoga pitanja jesu politička.

U zemljama bivše Jugoslavije odnos Crkva-društvo, Crkva-politika dodatno je opterećen tezama o tome kako je rat u bivšoj Jugoslaviji bio i vjerski rat, što je dodatno pojačalo animozitet prema crkvama i vjeri, te podupiralo tezu o tome kako se Crkva ima držati što dalje od politike. *Mirko Đorđević*, publicist i sociolog religije iz Beograda, smatra da je »problem odnosa crkve i politike stari problem, koji se zaoštrio i izbio na površinu posljednjih 15 godina širom Balkana, zahvaljujući ratovima, i doveo do velikih nesporazuma koji traju do danas. Crkva kao korpus obitava u jednome konkretnome društvu i ona ima u njemu svoju primarnu misiju kršćanskog prosvjećivanja po principima evanđelja, ali ona je i kao društveno tijelo angažirana i oko svih krupnih društvenih pitanja, što pojedinačno važi i za svakog svećenika, koji i kao građanin ne može biti neangažiran i nema u tome ničega čudnog.

Čudno je to što se zaboravlja da su komunisti potisnuli Crkvu na prostor Porte i Oltara i oduzeli joj svaku mogućnost javnog političkog djelovanja. Dakle, nije problem u tome treba li Crkva i politički djelovati, zašto da ne, ona mora u svakoj situaciji svjedočiti istinu evanđelja, ali je u problem u tome kako će se to svjedočenje konkretno politički manifestirati. U tijeku minulog desetljeća mi smo svjedoci, široko na prostoru Srbije i Balkana, da je Crkva imala vidnu političku ulogu i da tu ulogu nije najbolje umjela odigrati. Bila je, jednostavno rečeno, nespremna za vrijeme političkog pluralizma koje je došlo nakon poraza ruskog modela komunizma. Tako se dogodilo nešto paradoksalno, da je ne samo Crkva u politici, nego se politika u onom stranačkom, strančarskom, uskom smislu uvukla u Crkvu. Čini mi se da je danas Crkva i u Srbiji i u Hrvatskoj i u Bosni i na čitavom pravoslavnom istoku posebno, ne samo u politici, što samo po sebi ne bi bilo strašno jer Crkva je i pozvana da odgovara na pitanja ovoga doba u kojem živimo, nego je Crkva, a to je slučaj u Srbiji posebno, primjetna, značajna, nezaobilazna politička snaga.«

U čemu je, dakle, problem? »Problem je u tome što se Crkva često kloni svoje misionarske djelatnosti i pojavljuje se isključivo kao politička sila i tu se već uklapa u milje političkih borbi, političke konjunktura i to ona najbolje ne zna odigrati«, smatra mr. Đorđević. »Tu se najčešće Crkva pokazuje, na žalost, kao konzervativna snaga koja se opire modernizacijskim procesima, što ne bi, po smislu evanđelja, bilo logično. Bilo bi logično da je Crkva na strani progresa onih koji su marginalizirani, onih koji traže svoja prava. To je veliki problem, po mom mišljenju, i o njemu bi trebalo vrlo široko raspravljati.« ■

Vlč. Josip Temunović

Vjerska, nacionalna i društvena angažiranost

»Među bačkim Hrvatima su, dijelom i zbog socijalne strukture, koju su većinom činili paori uz jedan skroman dio činovništva i vrlo malo inteligencije, istaknuto mjesto u kulturnom i društvenom životu imali svećenici Katoličke crkve sve do Drugog svjetskog rata, između ostalog i zato što su bili najobrazovaniji i imali su ugled i utjecaj među pukom. Hrvatski korpus je, osim toga, u Bačkoj sve do 1918. godine imao malo koristi od svoje intelektualne elite, jer se većina priklanjala mađarskoj kulturi koja je u to vrijeme bila dominantna. Među njima istaknuto mjesto

pripada prvo franjevačkom krugu, zatim slijedi krug Ivana Antunovića, i onda krug biskupa Lajče Budanovića. Franjevci na ovim prostorima popunjavaju ogromnu prazninu koja je ostala nakon odlaska Turaka, jedino su franjevci tada radili na obnovi katoličkih institucija, ali i na planu prosvjete i kulture kroz škole čiji se rad odvijao na narodnom jeziku. Na kraju XVIII. stoljeća dokida se i posljednja franjevačka župa u Kaločko-bačkoj nadbiskupiji. Nastaje jedan vakuum, a revitalizacija hrvatskih institucija slijedi tek nakon Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. godine, kad Ivan

Antunović tiska list na etnički rubnim područjima, kao eho ilirskog preporoda u matiči.

Djelo Ivana Antunovića nastavljaju njegovi najbliži suradnici i kasnije biskup Lajčo Budanović i vlč. Blaško Rajić, koji preuzimaju vodeću ulogu u hrvatskom crkvenom, kulturnom i društvenom životu. Oni osnivaju institucije s ciljem okupljanja, odgajanja i angažiranja hrvatske katoličke elite, i tri su odlike njegovog rada uvijek bile prisutne: vjernička, nacionalna i društvena angažiranost, kako u Crkvi tako i u društvu. ■

Što o promjeni adrese osnivača manjinskih medija misle njihovi direktori

Profesija će ovisiti od hrabrosti novinara

Za sada, glede prijenosa osnivačkih prava, sve je neizvjesno i nedorečeno.

U medijima se pitaju otkuda takva žurba

Najava prenošenja osnivačkih prava manjinskih medija na nacionalna vijeća, što je predložilo Izvršno vijeće Vojvodine kao prijelazno rješenje do konačne odluke o vlasničkom statusu tih medija, primljena je u spomenutim medijskim kućama uglavnom s dozom strijepnje. Dvije glavne zamjerke dominiraju u ocjenama čelnih ljudi manjinskih izdavačkih ustanova – nedorečenost takve odluke i nepostojanje konkretnijeg plana cijele ideje, kao i brzina kojom se želi riješiti to pitanje.

O tome jesu li nacionalna vijeća prava adresa na kojoj će ubuduće »stanovati« manjinski mediji, i je li to korak naprijed u odnosu na dosadašnjeg osnivača – Pokrajinu, mišljenja onih kojih se takva odluka tiče još nisu do kraja definirana, mada nisu ni a priori negativna. Ipak, cijela priča o promjenama u statusu manjinskih medija obilježena je velikom neizvjesnošću, smatraju naši sugovornici, direktori »Magyar Szó«, »Hlasa ludu« i »Libertate«.

Rudolf Mihók, direktor NIU
»Magyar Szó«

Principijelno rješenje koje treba dotjerivati

U osnovi smatram da je to kvalitetno i dobro rješenje na duže staze, i u skla-

Rudolf Mihók

du s europskom praksom. To je neki konkretan vid autonomije za koju smo se upravo i zalagali u prethodnom periodu. Isto je tako dobro da se država na neki način povlači iz medija, što također prati europske standarde. Dakle, što se samog okvira i osnova ideje tiče, osobno je podržavam. Ono što je problematično jest da se za sada

od toga vide samo konture, i da još nema nikakvih konkretnih detalja vezanih za planirani prijenos osnivačkih prava. S jedne strane, dakle, nedostaju detalji, a s druge, određen je veoma kratak vremenski period za njeno realiziranje – za samo nekoliko mjeseci trebalo bi sprovesti tu odluku, što je također problematično. To je problematično čak i u mađarskoj zajednici, i konkretno u »Magyar Szó«, iako naše nacionalno vijeće u nekim okvirima funkcionira, i opće stanje nije kaotično kakvo je u nekim drugim nacionalnim zajednicama. Mislim da je naše nacionalno vijeće sposobno da se nosi s ovim zadatkom, ali ipak su potrebne neke pripreme i konkretne radnje i zato imam rezerve u glede toga možemo li sve to obaviti do kraja godine.

U svemu tome pozitivno je što i dalje postoji zakonska obveza materijalnog pomaganja manjinskih medija, odnosno njihovog subvencioniranja. Političari koji su uključeni u ovaj proces više puta su to potvrdili, i ja mislim da je to također principijelno rješenje – da se davanje subvencija ne vezuje za vlasnički status dotične kuće. No, vrag je uvijek u detaljima. U trenutnoj situaciji kakvu imamo u privredi, pitanje je kako će se realizirati te subvencije, i neće li se možda namjera štednje u proračunu odraziti na naš materijalni položaj. To su ti detalji koji su veoma važni.

Što se privatizacije manjinskih medija tiče, mislim da možemo sa sigurnošću tvrditi da, kako danas stvari stoje, mala je vjerojatnost da će bilo tko biti zainteresiran za njihovo privatiziranje, ili bar za pretežan dio tih medija, jer se tu teško može naći zdrav ekonomski interes, s obzirom da je već u startu limitirana ciljna grupa, odnosno tržište. I ako bi netko pokazao interesiranje za to, mogu se javiti sumnje da mu namjere nisu najčistije, da nisu prvenstveno vezane za neki ekonomski motiv, već za politički. Te sumnje sigurno postoje, i trebaju postojati, ali one ne trebaju biti razlog da mi stanemo s tim procesom, ili da se unaprijed bojimo nekih budućih bitaka, koje ćemo sigurno morati vojevati. Jer, bez obzira na status i na okvirna institucionalna rješenja, stvari se uvijek rješavaju na dnevnoj razini. Pritisaka će uvijek biti, i ovisi od stava i stanja kolektiva u dotičnom manjinskom listu, od toga ima li dovoljno čvrstine i kičme da se u tu borbu svakog

dana ulazi, a u korist slobode štampe.

Tu se ne može ništa zacementirati, i naći neko rješenje koje će jednom za svagda garantirati da se može lagodno raditi i živjeti, i da uz to imamo osiguranu slobodu tiska. To je takva stvar koja se mora svakog dana rješavati, i mislim da tu mnogo ovisi kako sam rekao od stanja i stava kolektiva kako će se izboriti za ova svoja prava – i u interesu čitatelja i u interesu struke.

Naravno, ne može se isključiti da će biti privatiziranja kod nekih medija, ali se prognoze ne mogu davati, jer ovog momenta se dosta stvari ne vidi. Sada prvenstveno treba čekati najavljeni zakon o ingerencijama i načinu izbora nacionalnih vijeća, koji treba biti usvojen na jesen, pošto će se tu točno definirati ingerencije nacionalnih vijeća, način njihovog funkcioniranja i njihovog biranja, što će umnogome odrediti i naš budući status kad budemo prešli pod njihovu ingerenciju. To su ti konkretni detalji od kojih ovisi kako će ova odluka o prijenosu nadležnosti u praksi funkcionirati. Okvirno i principijelno je, dakle, sve u redu, ali naš budući rad će značajno ovisiti od toga kako je definiran

Zajednički nastup novinara

Novinari medija na hrvatskom jeziku u Vojvodini trebaju zajednički djelovati, jer su u sličnoj poziciji, zaključeno je na sastanku uposlenika u »Hrvatskoj riječi«, Redakciji na hrvatskom jeziku Radio Subotice i Redakciji TV Divana, održanom protekle subote u Subotici.

Sastanku su, osim novinara, prisustvovali i zastupnik u Skupštini AP Vojvodine **Kalman Kuntić** i član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za informiranje **Tomislav Žigmanov**.

Zaključeno je, između ostalog, da se ugovori sastanak s direktorom Radio Subotice kako bi se vidjelo što su planovi u vezi s Redakcijom na hrvatskom jeziku u procesu transformacije Radio Subotice, da se razgovara s predstavnicima Skupštine Vojvodine i zatraži odlaganje prijenosa osnivačkih prava nad »Hrvatskom riječi« dok se ona do kraja ne konstituiraju, te da se s predstavnicima Republike Hrvatske pokuša dogovoriti financiranje Redakcije TV Divana.

Z.P.

naš budući status.

Nacionalno vijeće, kako stoji u radnoj verziji prijedloga o statusnoj promjeni, može u drugom koraku, nakon što preuzme izdavačku kuću, donijeti odluku da dijelom, ili u cjelini privatizira tu kuću, ili ne mora uopće to činiti. To, dakle, ovisi samo od nacionalnog vijeća čiji se sastav naravno mijenja, i mijenjat će se ubuduće. Ja u principu ne vidim razliku. Do sada je Skupština Vojvodine bila osnivač, a znamo da je u toj Skupštini do prije tri godine sjedila socijalistička većina s 83 posto, s izraženom sklonošću ka zatiranju slobode medija. Pa, ipak smo preživjeli i taj period. Sigurno će se i sastavi nacionalnih vijeća mijenjati, to se uvijek mijenja, demokracija je takva da ponekad može doći i takva većina koja će možda respektirati i naše profesionalne principe. Zato kažem da sve ovisi od toga koliko smo spremni da se na dnevnoj razini izborimo za ona prava koja važe u demokratskom svijetu. Stoga nema razloga ni za kakvu paniku, ni za bojazan, ali trebamo biti pripremljeni i odgovorni – bez nekih zalijetanja, bez nepotrebnih političkih priča, već da vidimo suštinski interes i uspostavimo takav okvir funkcioniranja koji će moći opstati na duže staze.

Jaroslav Čiep, direktor NIU
»Hlas ludu«

Brzo i bez plana

Za sada još uvijek nema ni P od privatizacije i praktično se radi samo o prenošenju osnivačkih prava na nacionalna vijeća. Pokrajina kao osnivač ima dugu tradiciju i mehanizme koji godinama funkcioniraju, ne može se reći perfektno, ali svakako dobro u pogledu ostvarivanja prava manjina na informiranje. S vijećima je problem u tome što su ona tek sada konsti-

Jaroslav Čiep

tuirana i još praktički prolaze kroz dječje bolesti. Koliko znam, jedino su nacionalna vijeća Slovaka i Rusina i, naravno, Mađara do kraja konstituirana i rade. Ostali ili se nisu do kraja konstituirali, ili još uvijek nemaju potrebne institucije, ili ne funkcioniraju kako treba, uz nepredviđene blokade u radu. U takvoj situaciji teško se može očekivati da bi se ona mogla racionalno i funkcionalno baviti »vrućim kestenovima« kakve su izdavačke ustanove nacionalnih manjina, i pomoći da se njihovi problemi na pravi način prevaziđu.

Ne bih znao reći je li najavljena privatizacija bolja ili gora situacija za manjinske medije. Jedino je izvjesno da se nadležnosti moraju prenijeti kako bi se ispoštivao zakon, da oni više ne budu pod ingerencijom Pokrajine, odnosno države. Problem je, međutim, što su i nacionalna vijeća dio države, i što se financiraju iz proračuna i stoga ne mogu biti odgovor na taj zakonski zahtjev da (ni) manjinski mediji ne budu više u nadležnosti države.

Poseban problem je što se sve to radi relativno brzo. Koliko mi je poznato, Slovačko nacionalno vijeće sve do sada nije dobilo nikakav zvaničan dokument, niti je sazvan ikakav sastanak u vezi s tim preuzimanjem, niti ga je itko kontaktirao. Što se našeg lista tiče, ni mi nemamo nikakvih konkretnijih informacija kako će se to izvesti. Neke ustanove, recimo, imaju i svoju imovinu, i sve bi te aspekte trebalo detaljno riješiti prilikom prijenosa osnivačkih prava. Dakle, još nisu definirani ni model niti obim financiranja, čak ni u načelu, a sve su to problemi koji se prije prenošenja prava moraju riješiti.

Niku Ciobanu, direktor NIU
»Libertatea«

Mediji imaju veći autoritet od vijeća

Mislim da se prijedlog da osnivačka prava pređu na nacionalna vijeća ne može zvati privatizacijom. Pitanje je, međutim, zašto tek posle toga treba ići u privatizaciju. Ako postoji zakon u ovoj zemlji, zašto se ne poštuje zakon, nego se samo u slučaju malih kuća primjenjuju neka druga pravila, a ne pravila o privatizaciji. Mislim da bi se privatizacija također trebala odmah provoditi i u manjinskim medijskim kućama. Ovako, što se prijenosi na nacionalna vijeća? Treba utvrditi vrijednost naše imovine, da se vidi što im se pre-daje.

Drugo, neka se obavi privatizacija kako određuje zakon. A, ako nema interesenata,

Niku Ciobanu

neka se onda apelira na nacionalna vijeća, neka onda oni interveniraju. Treba, dakle, ići obrnutim redom.

Zakon o informiranju se također ne poštuje do kraja, jer se u njemu kaže da teritorijalne autonomije i političke organizacije ne mogu biti osnivači javnih glasila, ali ni druge institucije koje se financiraju iz javnih prihoda. A odakle se, molim vas, financiraju nacionalna vijeća? Zašto, ako svi znamo da su nacionalna vijeća produžena ruka vlasti, zašto se njima, ljudima koji su politički obojeni, daje ono što oduzimamo Pokrajini? Tu nema nikakve logike. Nacionalna vijeća koja postoje »nekoliko dana« uz to još uvijek nemaju autoritet, još uvijek nisu dokazali sposobnost i spremnost da vode ovakve institucije koje, na primjer, u slučaju Rumunja postoje 58 godina. »Libertatea« je najznačajnija institucija koju imaju Rumunji, s većim ugledom nego što imaju crkva i škola. Zašto takvu instituciju dati u ruke nekom tko je nedavno stvorena institucija u društvu?

Nacionalna vijeća su forma koja je postojala prije sto godina, i mi smo se ponovo vratili na nju. Onda nam uopće i ne trebaju zakoni. Trebaju nam mikro vlade, koje ništa neće uraditi? Ne, nama upravo trebaju zakoni koji će štititi nacionalne manjine. Ne samo nacionalne manjine, već građane uopće, jer smo i mi nekakvi građani. Nama to treba – zakoni, a ne nacionalna vijeća, neke pseudo vlade, koje mogu biti kontrolirane od svake vlasti.

I zato treba jasno reći – vlast jest vlast, ali ne može baš vladati kako ona hoće, mora malo slušati i ostale. Zašto nas sada gura u probleme? I zašto žuri s tim, kada je rok za transformaciju medija dvije godine? Ja prosto smatram da privatizacija koja se na ovaj način predviđa nije privatizacija, nego nešto sasvim drugo. Kad netko tko ničim nije zaslužan dobije neki medij, to je onda poklon, ljepše rečeno. Mi ćemo kao kolektiv svakako poduzeti nešto povodom toga, svakako ćemo reagirati na takvu odluku.

Priredila: V. Laloš

PROGRAM POVODOM PROSLAVE DANA GRADA SUBOTICE

30. kolovoza – 14. rujna 2003. godine

Subota, 30. kolovoza

18,00 MKC Nepker

Gala program II. Interetno festivala

Nedjelja, 31. kolovoza

18,00 **Otvaranje Turističko-informativnog Centra na Korzou**
(ul. Korzo 15.)

19,00 **Otvaranje Galerije Subotica**

(izložbeni salon pored svečanog ulaza Gradske kuće)

Ponedjeljak, 1. rujna

9,45 Svečani ulaz Gradske kuće

Podizanje općinske zastave

10,00 Velika vijećnica Gradske kuće:

Svečana sjednica Skupštine općine, dodjela zvanja »Počasni građanin« i nagrada »Pro urbe«

11,30 Vestibil Gradske kuće

Otvaranje izložbe likovnog stvaraoca Ferenc Kalmara

18,00 Otvoreno sveučilište

Otvaranje likovne izložbe pod nazivom »Umjetnici bez granice«

20,00 Velika vijećnica Gradske kuće

Tradicionalni koncert Subotičke filharmonije

Utorak, 2. rujna

18,00 Likovni susret

Retrospektivna izložba Antala Dudasa

19,30 Velika vijećnica Gradske kuće

Koncert počasnog građanina Szilvesztera Levaija i prijatelja

Srijeda, 3. rujna

18,00 **Svečano otvaranje Paličke knjižnice i prikaz III. sveska Subotičke bibliografije**

20,30 Velika vijećnica Gradske kuće

Koncert počasnog građanina Stipana Jaramazovića i prijatelja

Četvrtak, 4. rujna

20,30 Velika vijećnica Gradske kuće

Koncert braće Teofilović

Petak, 5. rujna

18,00 Gradski muzej

Prikaz fotomonografije o Vojničima

20,00 Velika vijećnica Gradske kuće

Koncert Zagrebačkih solista

Subota, 6. rujna

18,00 **Sjećanje na nekadašnje Fekete kupatilo**

(ul. Dimitrija Tucovića 12.)

18,30 Gradski muzej

Otvaranje foto izložbe i prikaz kataloga vezano za historijat Fekete- kupatila

20,00 Velika vijećnica Gradske kuće

Koncert subotičke grupe Iskon

Nedjelja, 7. rujna

Dan židovske kulture u Europi

16,00 Židovska općina Subotica

Otvaranje foto-izložbe Istvána Basa

19,00 Velika vijećnica Gradske kuće

O Izraelu, predavač predstavnik Veleposlanstva Izraela u Beogradu

20,30 Velika vijećnica Gradske kuće

Židovska muzika u izvođenju Gusztava Kurine Verebesa i Roberta Đivanovića i njihovih ansambala

Ponedjeljak, 8. rujna

18,00 Likovni susret

Prikaz knjige o džezu Nina Zubčevića (Osijek) i otvaranje foto izložbe o džezu Laszla Dormana (Novi Sad-Budimpešta)

20,00 Kafe Sax

Džez u bojama, otvaranje izložbe Miroslava Jovančića

21,00 Kafe Sax

Jam session osječkih i subotičkih džez muzičara

Utorak, 9. rujna

20,00 Scena Jadran

Koncert Beogradskog džez kvarteta

Četvrtak, 11. rujna

17,30 MKC Népkör, Galerija Šandora Olaha

Otvaranje tematske foto-izložbe u okviru II. Interetno festivala

18,00 MKC Népkör, Dvorana Dezsea Kosztolányi

Veče Andráša Bereca, narodnog stvaraoca iz Budimpešte

Petak, 12. rujna

10,00 MKC Népkör, Dvorana Béle Garaija

Savjetovanje o narodnoj arhitekturi u XX. stoljeću

16,30 Vestibil Gradske kuće

Otvaranje izložbe Fondacije SOS Sinagoga umjetnika Edite Izrael, Mirjane Lehner i Tugomira Bruknera

18,00 MKC Népkör, Dvorana Dezse Kostolányi

Promocija dokumentarnog filma Zoltana Siflisa i Karolya Dudása

21,00 Sinagoga

Svečani koncert Budimpeštanskog Židovskog hora

Subota, 13. rujna

Stoti jubilej posvećivanja subotičke Sinagoge

10,00 Sinagoga

Budućnost subotičke Sinagoge, program Fondacije SOS Sinagoga

20,00 Velika vijećnica Gradske kuće

Svečana akademija povodom 100. jubileja Sinagoge

Nedjelja, 14. rujna

20,00 Scena Jadran

Džez koncert saksofonskog kvinteta iz Vojvodine

PRATEĆE MANIFESTACIJE

1. Petak, 29. kolovoza do 01. rujna

Mini Strip Fest

Mjesto: Velika terasa na Paliću, Lenjinov park, Centar grada

2. Subota, 30. kolovoza

20,00 Stadion malih sportova

Koncert grupa: Eyesburn (Bg), Ice Negrutin (Bg), Newerhood (Su), Jump da sky (Su).

3. Nedjelja, 31. kolovoza

10,00 Palić Bagoljvar

Finale Ljetne Olimpijade 2003.

Proštenje na Bunariću

Bunaričko hodočašće

Očekuju se vjernici iz cijele Vojvodine

Kao i svake godine, tako je i ovoga kolovoza zadnji vikend označen Bunaričkim proštenjem. Na Marijanskom svetištu na Bunariću za vikend 30. i 31. kolovoza održat će se proštenje na koje hodočaste brojni vjernici iz cijele Vojvodine. Za razliku od prijašnjih godina, ono će se sada dogoditi u uređenom svetištu, jer je Bunarić poprimio svoju formu kako se to dugo godina planiralo. Omogućeno je odvijanje stalne molitve, jer je drevna kapela zastakljena i u njoj je trajno smješten lik Bunaričke Gospe. Kapela je zasvođena, te je tako sada prikladna za molitvu. Također je podignut novi veliki oltar, kao i kapela Presvetog sakramenta i prostor za ispovijedanje. Novi je križni put uređen, kao i prostor za pjevače. Cijeli je prostor osvijetljen i ozvučen, a osigurano je i parkiralište desno od ulaza na Bunarić.

Prema riječima *mr. Andrije Kopilovića* red bogoslužjenja je sljedeći:

»U subotu 30. kolovoza je veliko bdijenje. U Katoličkoj crkvi kao i u ostalim kršćanskim crkvama blagdan počinje velikim bdijenjem, pa tako započinje i Bunaričko proštenje. Služba pokore u subotu počinje u 19 sati, svečana krunica je u 20 sati, a služba svjetla s procesijom sa svijećama počinje u 21 sat. Služba svjetla se sastoji od akatistosa - što je drevna molitva Majci Božjoj iz četvrtoga stoljeća iz Starigrada, a za to vrijeme se uz pjesmu obavlja i procesija sa svijećama. Početak svečane mise je u 22 sata, predvodi je *msgr. Stjepan Beretić*. Zatim slijedi tiha molitva koja traje cijelu noć u kapeli Presvetoga oltarskog sakramenta.

U nedjelju 31. kolovoza prva misa je dvojezična s početkom u 7 sati, a predvo-

Obnovljeno svetište na Bunariću

ziku koju predvodi nadbiskup zagrebački, predsjednik Hrvatske biskupske konferencije i potpredsjednik Biskupske konferencije Europe monsinjor *Josip Bozanić*. U okviru te mise monsinjor Bozanić će blagosloviti obnovljeno cijelo svetište i novi mramorni oltar. U 16 sati je misa i blagoslov za bolesnike i pokojne hodočasnike, a misu predvodi vlč. *Josip Lajs*, župnik s Palića.

Monsinjur Bozanić će imati više susreta tijekom svog dvodnevnog boravka u Subotici, tako da će u nedjelju 31. kolovoza u 18 sati otvoriti novu školsku godinu s katehetama i kateheticama u velikoj dvorani Katoličkog kruga, a u ponedjeljak 1. rujna posjetit će gradsko poglavarstvo u 9 sati u povodu Dana grada. U 10 sati je

predviđen susret sa svećenicima i biskupima mitropolije, a u 16 sati ekumenski susret. U 18 sati u HKC »Bunjevačko kolo« monsinjor Bozanić bit će na svečanoj sjednici Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović« i postati će tom prilikom počasni član toga Instituta.»

Najpoznatije vojvodansko Marijansko svetište na Bunariću pokraj Subotice na tom je mjestu kako kažu od pamtljivijeka. Svetište je do sada imalo samo jedan improviziran objekt za vjersku službu, ali kako je od ove godine obnovljeno i preuređeno, sada ima oltar, kapelu, prostor za klanjanje i ispovijedanje, kao i sve druge prateće sadržaje.

Z. S.

Prijevoz autobusima

U subotu 30. kolovoza autobusni polasci iz Subotice za Bunarić su u 17.20 sati i u 18.20 sati ispred Velike crkve, dok je autobusni povratak s Bunarića u 22.30 sati. U nedjelju 31. kolovoza prvi autobusni polazak za Bunarić je u 7 sati, nakon čega autobusi saobraćaju za Bunarić svakih petnaest minuta, dok je posljednji autobusni povratak s Bunarića u 17.15 sati. Cijena vozne karte u jednom pravcu je 30,00 din.

de je franjevci. U 8 sati počinje svečana biskupska misa na mađarskom jeziku koju predvodi monsinjor *dr. Ivan Penzeš*, na novopodignutom oltaru. U 10 sati je svečana biskupska misa na hrvatskom je-

Sjeverno-bački okrug

Raspodjela mineralnog gnojiva i sjemenske pšenice

Na inicijativu načelnika Sjeverno-bačkog okruga *Dragana Rokvića*, u okrugu je održan sastanak s predstavnicima skupština općina Subotica, Bačka Topola i Mali Idoš. Tema sastanka bila je raspodjela mineralnog gnojiva i sjemenske pšenice na osnovu zaključka Vlade Republike Srbije od 12. kolovoza, za pomoć poljoprivrednim proizvođačima koji su pretrpjeli štetu na strnim žitima. Na sastanku je zaključeno

da se sjemenska pšenica i NPK distribuiraju poljoprivrednicima besplatno iz Republičke direkcije za robne rezerve preko stožera za elementarne nepogode općina. Način raspodjele dizel goriva bit će objavljen u sljedećih sedam dana, a za bliža obavještenja poljoprivrednici se trebaju obratiti predstavnicima općina Subotica, Bačka Topola i Mali Idoš, stoji u priopćenju načelnika Sjeverno-bačkog okruga.

Čikerijada

Četvrti susret mladih

Četvrti po redu susret mladih na Čikeriji poznatiji kao Čikerijada održan je 21 kolovoza. Polazak iz Subotice bio je u 8 sati ispred Župe Isusova Uskrsnuća. Većina mladih uputila se na Čikeriju biciklom, kao i prethodnih godina. Oko 9 sati okupili smo se na starom mjestu, kod križa. Ove godine ponovljen je rekordni broj sudionika – 160 mladih iz župa: Isusovo Uskrsnuće, sv. Terezija, sv. Rok, sv. Juraj, Marija Majka Crkve, Srce Isusovo - Tavankut, sv. Marko – Žednik, Presveto Trojstvo – Mala Bosna, Josip radnik – Đurđin, sv. Petar i Pavao – Bajmok.

Kao i do sada održano je natjecanje u nogometu, praćeno burnim navijanjem. Međutim, mora se priznati da je veće zanimanje izazvao ženski nogomet. Mladi su dan proveli igrajući odbojku, badminton ili jednostavno sjedeći u hladu uz razgovor i druženje. U 13 sati održana je sveta misa koju je predvodio ovogodišnji mladomisnik vlč. Goran Vilov uz koncelebraciju vlč. Marinka Stantića, inače organizatora Čikerijade. Vlč. Goran se u svojoj propovijedi osvrnuo na život i misli naših novih blaženika – Ivana Merza i Marije od Propetog Petkovića. »Ivan Merz i Marija od Propetog Petkovića jesu ideali, zvijezde na našem hrvatskom nebu koje nam sjaje i

privlače nas svojim svjetlom ... Još dugo, dugo nalaziti ćemo mi mladi u sjajnoj osobi Ivana Merza te Marije od Propetog Petkovića inspiraciju za duhovni život«. Međutim, mladomisnik će ući u povijest čikerijade po načinu završetka propovijedi. Naime, htio nam je pokazati da se Božja riječ može naviještati i na jedan moderan način. Stihove koje je sam napisao otpjevao je u RAP stilu, što je po izrazima lica mladih, izazvalo oduševljenje. Ali mora se priznati da je ovakav oblik propovijedanja više za mlade. Nakon svete mise uslijedio je ručak. Tijekom ručka mladima su podi-

jeljeni kratki upitnici koji su imali par intrigantnih pitanja i morali smo se dobro zamisliti kako bi odgovorili na njih. Pitanja je sastavio vlč. Marinko Stantić.

Ove godine, na Čikerijadi, trebali smo imati i goste. Svoj posjet najavili su naš biskup msgr. Ivan Penzeš, ali zbog sprovoda vlč. Sörösa nije mogao doći, kao ni beogradski nadbiskup mons. Stanislav Hočevar, koji je zbog obveza morao ostati u Beogradu. Njih očekujemo iduće godine jer je onda mali jubilej – peta Čikerijada.

Stanislav Prčić

Problem istočne granice Hrvatske

Stanovnici Podunavlja očekuju razrješenje

Građani Hrvatske na lijevoj obali Dunava imaju oko 11 tisuća hektara zemlje koja im je sada nedostupna, a većini je jedini izvor prihoda

VUKOVAR – Pitanje istočnih granica Hrvatske povlači se godinama, obećanja je bilo, ali pomaka nema. Naime, na lijevoj obali Dunava (SCG) građani Hrvatske posjeduju oko 11 tisuća hektara zemlje, dok građani Srbije na desnoj obali Dunava imaju oko 3 tisuće hektara, ako bi se išlo u razmjenu teritorija, o čemu se u posljednje vrijeme puno govori, to ne bi bilo moguće zbog količine zemljišta koje se nalazi s jedne i druge strane Dunava.

Predsjednik Hrvatske Vlade Ivica Račan prošle je godine za svog posjeta Iloku obećao kako će se žurno pristupiti razrješavanju granica istočne Hrvatske kada se razriješi status Prevlake. Status Prevlake je odavno riješen a problemu rješavanja pitanja istočnih granica nije se pristupilo.

Očito je kako Ministarstvo vanjskih poslova pitanje istočnih granica ne smatra prioritarnim. To je bio povod tiskovne konferencije saborskog zastupnika iz redova HSLS-a Želimira Janjića koji je na tiskovnoj konferenciji, osim Ministarstvu vanjskih poslova zamjerio i Državnoj komisiji za granice koja se u nešto više od godinu dana sastala samo jednom kako bi razmatrala pitanje granica. »Nipošto ne smijemo biti zadovoljni, nego moramo prosvjedovati jednako kao Šarengrađani kada su se okupili na mirnom prosvjedu tražeći da se razriješi pitanje Šarengradske ade, a to je prostor od 900 hektara od kojih su oni pristojni živjeli. Sada, na žalost, ne mogu računati na to, nego mogu računati isključivo na incidente ako netko

od njih ode na adu koja je neupitno Hrvatska. Ako se radi o građanima kojima je to jedini izvor prihoda onda je taj njihov prihod jako upitan.« – kaže Janjić te dodaje:

»Mi u Podunavlju doista očekujemo da se ovom problemu pristupi što prije i da se problem razriješi a ne da se govori kako je to prioritet i kako će rješenje uskoro uslijediti. Više od tri godine ove Vlade to se smjesta nije pomaklo. Ne samo da smo apelirali na mjerodavne da ovaj problem razriješe na terenu, nego smo postavljali i zastupnička pitanja u Hrvatskom Saboru i na neki način nastojali požuriti, međutim rezultat je takav kakav jeste. Još uvijek govorimo o početnoj poziciji a razrješenje problema se ne vidi.« – zaključio je Janjić

J. K.

Sljedeće izbore shvatiti krajnje ozbiljno

Neophodna veća podrška iz vrha stranke

Ukoliko Sončani i na budućim izborima u tolikoj mjeri budu apstinirali, doći ćemo u poziciju gubitnika, smatra Ivan Kozbašić

SONTA – Mjesna organizacija DSHV-a u Sonti danas broji tridesetak članova, što je jako malo u odnosu na 1991. godinu, kad je registrirano 83 člana. Tajnik Mjesnog odbora DSHV-a, Ivan Kozbašić, godinama je najaktivniji u radu. Pored njega, najviše rukovodstvo tvore predsjednik Ivan Miloš, dopredsjednik Josip Šegrt, te još šest članova. U stvarnosti, tih devet članova MO je i stvarno aktivno članstvo DSHV-a u Sonti. Zašto je tako, pokušava nam odgovoriti tajnik Kozbašić: »U odnosu na 1991. godinu bilježimo konstantan pad broja članova. S jedne strane, u pitanju su okolnosti i uvjeti života u Sonti devedesetih godina proteklog stoljeća, u kojima smo bili izloženi strahovitim pritiscima nacionalistički orijentiranih subjekata i grupa iz bližeg okruženja, što je dovelo do iseljavanja velikog broja žitelja Sonte,

među kojima je i jedan dio našeg tadašnjeg najaktivnijeg članstva. Priliva novih članova nije bilo, tako da smo tu gdje jesmo. Što se tiče potresa u rukovodstvu DSHV-a i smjene Bele Tonkovića, nije bilo nikakvih promjena u radu MO u Sonti. Ja osobno nemam ništa protiv Tonkovića, niti kao osobe, niti kao političara, no apsolutno sam protiv toga da se jedna osoba zadrži na čelu stranke dulje od dva četverogodišnja mandata. To dovodi do davanja osobnog pečata stranci, pa i do poistovjećivanja iste sa liderom. Pozicija naše stranke u organima MZ Sonta dosta je dobra, međutim, zbog apolitičnosti Sončana nemamo predstavnike u strukturama SO Apatin. Ukoliko Sončani i na budućim izborima u tolikoj mjeri apstiniraju, doći ćemo u poziciju gubitnika, a primat će preuzeti snage i subjekti koji nam baš i nisu

naklonjeni. Zato apeliram na moje Sončane da sljedeće izbore shvate krajnje ozbiljno, kako ne bismo bili potisnuti na margine političkih zbivanja u selu, pa i u općini. Smatram da je najveći promašaj moje stranke, a i Sonte u cjelini, to što i u predstojećoj školskoj godini u našoj školi neće biti odjeljenja na hrvatskom jeziku. Mislim da je to moralo zaživjeti, samo da je bilo malo više dobre volje i da su sve rukovodeće strukture malo ozbiljnije i odgovornije odradile svoj dio posla. Mislim da DSHV u Sonti ima dobru perspektivu. U predstojećem razdoblju očekujem veću podršku iz vrha stranke, kao i porast broja članstva i korektno kadrovsko ekipiranje u Sonti.«

I. Andrašić

Proslava vjerske obljetnice u Bačkom Bregu

Pola milenija Župe sv. Mihovila Arhandela

Ove godine, Župa sv. Mihovila Arhandela iz Bačkog Brega slavi 500 godina postojanja. U sklopu ovog jubileja već su održane kulturne manifestacije, a središnja proslava pola milenija ove župe bit će u subotu 30. kolovoza i za početak će svečanom svetom misom, koju će predvoditi subotički biskup *msgr. Ivan Penzeš*.

»Pored biskupa *msgr. Ivana Penzeša*, svetu misu bi zajedno s vjernicima trebalo slaviti oko 20 svećenika«, kaže župnik bereške crkve Davor Kovačević. »Doći će nam i gosti iz Republike Hrvatske, a pozvali smo i ljude iz društveno-političkog života, iz AP Vojvodine, predstavnike općine Sombor, iz HRT emisije »Korijeni«, »TV Divana«, TV »Spektar« i »Hrvatsku riječ«. Želimo pokazati da u našoj Bačkoj postoje mjesta koja imaju dugu tradiciju i kulturu kao Bereg koji slavi petstotu obljetnicu svoje župe, a za 14 godina će slaviti 700 godina prvog pisanog spomenika svoga sela. Nakon svete mise će se ispred crkve igrati Šokačko kolo, a zatim će u domu kulture biti priređen svečani ručak za sve uzvanike i goste, ne samo iz društveno-političkog i crkvenog života, nego i za mještane sela i za one koji su iz ovog sela otišli po svi-

jetu, koji žive i rade vani. Ovom svetom misom se neće završiti jubilej, već će trajati do Božića i nadamo se da ćemo ima-

ti još par književnih večeri, a u jedanaestom mjesecu bismo priredili izložbu slika *Stipe Kovača*, slikara porijeklom iz Bačkog Monoštora i *Marije Vargičeve*, naivne umjetnice, naše mještanke«.

Z. G.

Sindikatski prosvjetnih radnika

Nezavisnot

Upisnine su nezakonite

SOMBOR – Nedavno naplaćivane upisnine za učenike srednjih škola Srbije, koje su se kretale u rasponu od 500 do 8.000 dinara po učeniku nisu zakonski zasnovane i treba ih vratiti – zaključak je Ministarstva prosvjete i sporta Srbije, koji je uslijedio nakon burne reakcije profesora *Zdravka Kovača*, predsjednika granskog sindikata prosvjetnih radnika Srbije »Nezavisnost«. Iako je akcent Kovačeve kritike bio uperen na račun *Marije Vučković*, načelnice Ministarstva prosvjete i sporta, Odjeljenja u Somboru, jer tim povodom nije reagirala, tvrdeći da joj se nitko od roditelja nije obratio, predsjednik »Nezavisnosti« je zatražio i intervenciju Ministarstva i ministra *Gaše Kneževića* lično. Po Kovačevom obrazloženju, direktori gotovo svih srednjih škola u Somboru, suprotno uputama Ministarstva od 1. srpnja, dozvolili su naplatu upisnine od 1.500 dinara po učeniku, pravdajući se kako nema drugih sredstava za osiguranje učenika, kupovinu đakčkih knjižica, intervencije na oštećenoj školskoj imovini i sl.

A. R.

Ponovo postavljen kip sv. Antuna

SONTA – U Crkvi sv. Lovre u Sonti u srijedu je održana sv. misa koju je predvodio subotički biskup Ivan Penzeš, a u povodu posvete kipa sv. Antuna. Ovaj kip je, naime, sada nanovo postavljen, nakon što je 1995. godine uništen. ■

U proizvodnji voća dominira privatni sektor, ali se ne zna ni što ni koliko se proizvodi

Propalo voćarstvo

»Mora se osnovati komisija i običi svaki atarski put i snimiti površina. Mi ne znamo čime raspolažemo, ne znamo točno ni koliko imamo površine pod voćnjacima – jabuka, šljiva, bresaka itd. Bilo koga da pitate u Subotici svi se udaraju po trbuhu, jer statistika vodi broj stabala, a na temelju toga ne možeš točno kazati koliko ovdje ima hektara«, kaže Karlo Slavić, inženjer voćarstva

Piše: Slavica Mamučić

Prije desetak godina društveni sektor u Subotici i Horgošu imao je pod voćem negdje oko 3.000 hektara, dok je privatni sektor pokrivaio oko 2.000 hektara. Sada je društveni sektor smanjen na oko 500 hektara, ali točne podatke zapravo nitko ne zna. »Peščara« i druge tvrtke radile su otkup, promet i prodaju, sada ni toga više nema. Voćari se počinju organizirati, osnivaju svoje zadruge i kooperative, ali im za konkretne poslove nedostaje novac. Ove godine će zbog velikog roda jabuka glavni problem biti skladištenje, ali i plasman.

»Ne znamo gdje ćemo s jabukama – prvo s industrijskom, a potom i s prvom klasom, odnosno s konzumnom jabukom. To su veliki problemi i ne znam je li naša pokrajinska vlada s time upoznata«, kaže inženjer voćarstva Karlo Slavić.

NE ZNA SE ČIME RASPOLAŽEMO:

On ističe i da proizvođači uopće nisu zaštićeni kada je u pitanju uvoz.

»Mi nismo protiv uvoza, neka ga bude, ali poslije nove godine ili u ožujku kada mi

više nemamo jabuke. Ne želimo mi zaraditi bogzna kakav novac, ali recimo prošle godine je bilo mraza i leda tako da mnogi ljudi uopće nisu imali prinosa. Ove godine je suša, pa će odnos prve klase i industrijske biti vrlo negativan. Voćari su takoreći prepušteni stihiji i bit će velikih problema. I kod nas u općini ne znam je li tko pokrenuo to pitanje, ali i u republici. Nemam ništa protiv uvoza, ali da se kaže – molim vas od 1. rujna do ožujka ili travnja nema više uvoza. Poslije neka uvoze jer mi nemamo takve hladnjače u kojima se jabuka može dugo čuvati. Samo Tavankut je prorijedio četiri komore, a to je samo 200 vagona. Potom mi nemamo uređaje za kalibriranje, nemamo kartonsku ambalažu. Mi

Kada je u pitanju proizvodnja jabuka, ali i drugog voća, nitko nema točne podatke, ne zna se čega se što proizvodi. Slavić ističe kako već dvije godine govori da treba snimiti točnu površinu pod voćnjacima.

»Molim vas, mi moramo napraviti točnu kartu. To se u zapadnim zemljama radi, a to sada rade i Mađari prije nego što uđu u EU. Mora se osnovati komisija i običi svaki atarski put i snimiti površina. Mi ne znamo čime raspolažemo, ne znamo točno ni koliko imamo površine pod voćnjacima – jabuke, šljive, breskve itd. Bilo koga da pitate u Subotici svi se udaraju po trbuhu, jer statistika vodi broj stabala, a na temelju toga ne možeš točno kazati koliko ovdje ima hektara. Evo, i ova godina je prošla, a mi

Hladnjače

József Nagy György, član Voćarske zadruge u Hajdukovu kaže kako njihova zadruga ima više od 30 članova iz Hajdukova, Bačkih Vinograda, Horgoša, Subotice, Malih Pijaca, koji se na oko 300 hektara bave voćarstvom i povrtlarstvom. Ističe kako je za proizvođače jabuka trenutačno najveći problem skladištenje. »U modernim hladnjačama s novijim uređajima i kontroliranom klimom jabuke se mogu gotovo bez ikakvih promjena čuvati skoro do sljedeće berbe. Ovako mi već poslije veljače gotovo i da nemamo kvalitetnih jabuka koje mogu konkurirati uvoznim.« ■

nismo ni konkurentni na tržištu, jer naša jabuka je lijepa na grani, ali beremo u drveće jabučare koji su na zapadu već izbačeni i iz kojih se jabuka ne može prodavati«, kaže Slavić i dodaje kako o brojim i velikim problemima voćara nitko ne brine.

ne znamo s čim raspolažemo. Recimo dođe neki stranac mi ne znamo koliko ćemo imati industrijske jabuke, a trebali bismo znati, pa da možemo ponuditi nekome i kazati molim vas mi imamo 2.000 vagona industrijske jabuke ili 5.000 vagona«.

BEZ JEDINSTVENE POLITIKE: Republičko ministarstvo poljoprivrede ove je godine davalo poticaje za podizanje novih nasada, ali samo za čačanske sorte šljive. Sada je u izradi novi zakon o sadnom materijalu, ali Slavić ističe da je primjerice prije 20 godina napravljena studija pravci razvoja voćarstva, stanje i perspektive voćarstva Subotičke peščare.

»Sada bi to trebalo ponovno preraditi. Poslije toliko godina sada imamo nove uvjete, nova stanja, a za to nema novca, niti ima tko koordinirati«.

Osim toga voćari su prinuđeni svoje proizvode sami nuditi na tržnicama. Umjesto da se brinu kako povećati proizvodnju, što bolje je uskladištiti i zapakirati, moraju se brinuti hoće li je i po kojoj cijeni uopće prodati. I u tom poslu najbolje prođu na kupci, jer je cijena na tržnici dvostruko veća od cijene na veliko.

»Na zapadu su proizvođači organizirani u zadruge, kooperative, imaju svoje asocijacije, svoje hladnjače, svoj zaštitni znak što čeka i nas ovdje. Ali, eto, kad mi nema novca. Sad bi trebalo iz prvobitne akumulacije koja je nastala iz poljoprivrede polako vraćati u poljoprivredu. Uzmite samo primjer Slovenije. Oni su nekada uvozili jabuku od nas, a sada je već izvoze jer imaju veću proizvodnju nego potrošnju, dok mi stagniramo. Evo sad i te privatizacije, što će tu bit to nitko ne zna. Nema jedinstvene politike, svatko je samostalan strijelac i onda proizvođači nastradaju«. ■

Suša

Inženjer voćarstva Hrvoje Milunović iz DP »Ljutovo« kaže da se ove godine, zbog pretjerano velikog roda i suše, kod jabuke i kruške očekuje čak i više od 50 posto druge klase, što znači ispod sedam centimetara u promjeru.

»Prošle godine je recimo naša vodeća sorta idared smrznula preko 90 posto. Kako nisu bile opterećene rodnom, budući da im se poremetio određeni hormonalni sustav, formirale su vrlo veliki broj rodni pupoljaka za sljedeću godinu, ali voćari su se uplašili niskih temperatura, koje su primjerice u Ljutovu bile ispod 26 celzija i zbog mraza koji je bio 5. travnja, nisu rezidbom odbacili višak rodni elemenata već su išli na to da se što više ostavi. Srećom nije došlo do smrzavanja, ali je došlo do toga da su voćke prerodile. Tako da ove godine očekujemo dosta visoke prinose, ali nažalost s malim postotkom visoke klase i još manjim ekstra klase«.

Tijekom specijalističkih studija Hrvoje Milunović je imao prigodu boraviti u Italiji gdje se upoznao s europskim uvjetima

proizvodnje voća. Na pitanje je li točna teza da su naši poljoprivredni proizvodi biološki zdravi s obzirom da proizvođači zbog siromaštva nisu mogli primjenjivati pretjeranu kemijsku zaštitu, Milunović kaže da kada je u pitanju voćarstvo nije baš sigurno da je to tako.

»Mislim da se u Europi mnogo više vodi računa o tome. Postoje određene grupe za integralnu proizvodnju voća koje se bave publikacijom uputa proizvođačima kako bi se ograničila uporaba sredstava koja nepovoljno djeluju na okoliš. Strogo se vodi računa o karenci preparata, obvezne su kontrolne sveske prskanja i gnojenja, rade se analize trave, listova i plodova u voćnjaku, kao i plodova u hladnjači. I mi vodimo računa o svemu tome, ali mi nemamo onakve kontrole kao što postoje u razvijenim zemljama. Tako da ja nisam spreman reći je li naša zemlja zaista nezaagađena. Nažalost, na našem tržištu ne možete naći određene formulacije gnojiva koje će zadovoljiti potrebe zemljišta gdje smo primjerice ustanovili da imamo određeni sastav kalija, fosfora i drugih elemenata. Prinuđeni smo kupovati tek nekoliko vrsta gnojiva koja možemo primijeniti u voćnjaku. Preostaje nam da koristimo najčešće NPK ili tzv. »voćkal«, a što se tiče kalij-sulfata, kalij-klorida to su već gnojiva koja se mnogo teže nabavljaju, a vrlo su značajna za voćarsku proizvodnju«. ■

Gradovi Bačke i Srijema u povijesti (17.)

Sombor grad

Vlastelinska obitelj *Czobor de Zentmyhaly* (Cobor iz Sentmiha-lja) krajem XV. stoljeća, kada su Turski upadi u Bačku bili sve češći, tražio je dozvolu od *Matije Korvina* (Corvin Mátyás) da u Sentmihalju izgradi utvrdu od drveta i kamena. Dozvola je dobivena i tvrđava je izgrađena 1478. godine. Bila je to manja utvrda kvadratne osnove, koja je u sredini imala jednu kulu za stanovanje (i za posljednju obranu) izgrađenu od čvrstog materijala, bedemi su građeni od zemlje i palisada, a sve to je opasivala voda Mostonge, koja je protjecala kroz naselje. Zahvaljujući ovoj utvrdi u kojoj je bila stacionirana stajaća turska vojska (janjičari), Sombor je »preživio« tursko doba kao sjedište nahije u Segedinskom sandžaku, a čak se i razvijao. Turci prvi put spominju ovo naselje pod imenom Sombor. Sudeći po *Šparovoj* (Spaar) slici koja je nacrtana nakon protjerivanja Turaka 1697. godine i opisu *Evlije Čelebije*, u gradu su bile tri džamije i kupatilo. Ova utvrda je dobro došla prilikom formiranja Potisko-Moriške vojne granice.

Iako Sombor leži bliže Dunavu, usprkos protivljenju županijskih vlasti mjesto je ušlo u sastav vojne granice 1702. godine. Graničari su bili »mješovitog sastava« (ne kao u Petrovaradinskom šancu), dijelili su se na katolike, Dalmate i na grčko neujedinjene Race (Srbe). Grad je bio podijeljen na dva dijela. U jednom su živjeli županijski podanici, a u drugom vojnici sa svojim porodicama. Vojni dio je opasivala i palisada. Nakon Požarevačkog mira 1718. godine županija ponovo vrši pritisak na Dvor da cijeli Sombor stavi pod njenu upravu. Te godine segedinski vojni komandant *Herberštajn* (Herbertstein) zajedno s bratom želi iznajmiti Sombor, da ga unaprijedi, i izgradi, kako bi Habzburškom Dvoru donosio veću dobit.

PROCES RAZVOJAČENJA: Pritiske i ponude Dvor je dvadeset godina uspješno odbijao, sve do 1741. godine, kada je nakon Požunskog ugarskog zemaljskog sabora, a prema zakonu o demilitarizaciji vojne krajine, morao nešto učiniti. Bunili

su se i sami »militeri« (isto kao u Subotičkom šancu). Dalmati, malobrojni Nijemci i Mađari nekako su se htjeli nagoditi s Dvorom, većina Srba graničara je bila protiv. Mnoge obitelji su se iseljavale u krajeve (Srijem, južni Banat) gdje je i dalje ostala vojna uprava. U listopadu 1745. godine Dvorska komisija je izvršila »administrativnu likvidaciju« i vojne šančeve Sombor i Brestovac s pripadajućim teritorijima predala županijskoj upravi. Somborci su skoro istovremeno održali »narodni zbor« i odlučili da kraljici *Mariji Tereziji* upute peticiju s molbom da Sombor i dalje ostane vojni šanac ili da postane slobodni kraljevski grad (Somborci su bili u toku zbivanja u Petrovaradinskom šancu gdje se uveliko pregovaralo oko najviše gradske privilegije). Ako kraljica ne udovolji njihovom zahtjevu, radije će se razići u sve pravce ruže vjetrova, nego da postanu županijski podanici. Peticiju su potpisale »glave« 200 srpskih i 100 dalmatskih-hrvatskih obitelji. Dok su članovi somborske delegacije pregovarali u Beču, došlo je do incidenta u gradu između predstavnika županije i grupe prosvjednika. Županijsku komisiju je čekala zatvorena kapija gradske kuće, i nitko nije želio dozvoliti da ih popišu kao županijske podanike. Pregovarači u Beču su isto imali probleme, a jedan od njih, izvjesni *Bokerovič*, redovito je pismeno obavještavao o tijeku pregovora. U jednom moli sugrađane da se ponašaju mirno i smjerno, jer ih županijski predstavnici opisuju kao »neobuzdane pljačkaše, pijanice i bezbožnike«, u drugom pismu kaže »šaljite novac, jer je tu za život dnevno potreban skoro jedan marijaš (zlatnik)«.

POČECI SLOBODNOG KRALJEVSKOG GRADA: Godine 1746. oni koji su željeli nastaviti vojnički život morali su odseliti iz varoši, a trogodišnji pregovori su uspješno okončani 1747. godine i kraljica je dala svoj pristanak za najveću pri-

Gradovi su u povijesti uvijek predstavljali viši stupanj slobode nego sela, i zato su se u gradovima prvi put susretale i miješale razne kulture, civilizacije, jezici. U ovoj povijesti glavnu ulogu ima čovjek - graditelj, zato, uopće nije bitno tko je, kada i odakle došao. U ovoj priči bitno je tko je što učinio i izgradio.

Piše:
mr. Zsombor Szabó

Silueta Sombora XIX. stoljeća

vilegiju, s tim da su Somborci morali prethodno platiti. Vrijednost grada s pripadajućim pustarama procijenjena je na 370.000 forinti. Somborci su uspjeli sakupiti samo 150.000 forinti, pa je razmjerno tome gradu pripao manji atar. Somborski predstavnici, uz prethodnu suglasnost skupštine građana, novac su brže bolje uz nepovoljne uvjete pribavili na kredit, kojeg su se jedva riješili nakon skoro trideset godina. Teškom mukom stečena Povelja slobodnog kraljevskog grada objavljena je 1749. godine, a u grad je donijeta u svečanoj povorci uz salve. Sve konfesije su održale svečane mise, nakon ceremonije Povelja je pohranjena u franjevački samostan, gdje su gospoda prisustvovala svečanom ručku. Po dnevniku jednog fra-tra, »svi su bili jako raspoloženi i često su nazdravljali jedan drugom. Od razdraganosti najprije su polupali sve čaše, zatim i sve glineno posuđe iz grnčarskih radionica. Morali su poslati brza kola u Baju, da im donose nove posuđe, kako bi sutradan mogli nastaviti slavlje«.

Poslije ručka priređen je ples, koji je trajao do iza ponoći. Za narod je priređen vol na ražnju i četiri bureta vina, što je narod »bez ikakvih incidenata, sretno popio«. Tako je Sombor postao drugi slobodni kraljevski grad bogate Bač-Bodroške županije i također njeno sjedište.

U sljedećem broju: Subotica

Dr. Josip Andrić sistematskim bilježenjem melodija bačkih Šokaca i Bunjevaca sačuvao od zaborava etno baštinu ovoga podneblja (9.)

Skladba sa religijskim i etno motivima

Na području crkvene glazbe napisao je Andrić više od pedesetak skladbi počevši od opusa 4 – Ave Maria za sopran, mješoviti pjevački zbor i orgulje (travanj, 1910 g.) Ova je skladba tiska na u đačkom listu »Slavonac« -III. godište, broj 5 u svibnju 1911. godine. Zatim slijede četiri crkvena muška zbora Pred Marijinim oltarom opus 12 iz 1912., 1913. i 1914. godine. Kao opus 16. bilježi dr. Andrić Tri crkvena mješovita zbora: »Griješniče jadni, zlatnih krila« – uz pratnju trombona – i »U slavu srca svetog« iz 1912. godine.

Zatim slijede Dva ofertorija za muški zbor opus 24. te kao opus 33. Missa in honorem B. Mariae Virginis skladana 1913. godine u Moroviću i poslana na natječaj Svetoj Ceciliji u Zagreb. Pokojni maestro Franjo Dugan veoma se pozitivno izrazio o pristigloj misi i predložio je za tisk. Andrićev melodram Kraljici na riječi Nedjeljka Dugonjića – Vrhovčića nastao je 1922. godine i odmah izveden na akademiji u Jeronimskoj dvorani. To je djelo i tiskano 1937. godine. Šest pjesama za dva glasa, mješoviti pjevački zbor i orgulje pod zajedničkim naslovom »Pjesme svetih Hrvatima« – opus 81. nastale su u razdoblju između 1937. i 1947. godine. Posvećene su Sv. Nikoli Taveliću, Blaženom Marku Križevčanu, Blaženoj Ozani Korki i Blaženom Augustinu Kažotiću.

BUNJEVAČKO-ŠOKAČKE POPIJEVKE: Pod opus 108. nailazimo na Tri marijanske pjesme za glas i orgulje: »Zdravo Marijo« i »Zdravo kraljice« iz 1946. godine i »Spomeni se« – skladanu u Splitu 1951. godine. Treba spomenuti i Andrićevu pjesmu »Oče naš« za glas i orgulje opus 111., zatim dvije meditacije za orgulje: Prvi susret s Isusom i Meditacija o svetom Nikoli Taveliću za mješoviti zbor i orgulje opus 125., (dr. Andrić je bio neizmjereno angažiran i vodio hrvatsko poslanstvo u Jeruzelim. Angažirao se oko gradnje oltara i kanonizacije Nikole Tavelića). Tri psalma glas i orgulje: Zašto se bune narodi, Psalm 2., Ovo je dan, Psalm 117 i Poklikni Gospodu, psalm 99. – kao opus 130. Osam marijanskih pjesama pod zajedničkim naslovom Uz večernje zvono – za jedan i dva glasa uz orgulje, opus 150, Svetačke pjesme za duet, zbor i

orgulje posvećene Sv. Antunu, Sv. Jurju, Sv. Petru i Pavlu, Sv. Mariji Tereziji i Sv. Petru Fourieru i Te deum, opus 204, za tenor (sopran), mješoviti zbor i orgulje iz 1954. godine, djela su dr. Josipa Andrića na području duhovne glazbe.

Posebno mjesto među najranijim Andrićevim vokalnim skladbama za glas i klavir zauzimaju Tri bunjevačko-šokačke popijevke opus 77: Subotici – na stihove Aleksandra Kokića. Ove pjesme izdane su tiskom 1940. godine u nakladi Društva bačkih Hrvata u Zagrebu.

Među Andrićevim skladbama za klavir ističu se Bačka sonatina opus 107., Subotičke impresije opus 112. sa stavcima: Sunce nad tornjem gradske kuće, radost ide subotičkim ulicama, Na bajskom groblju, Subotičko veče i Na bunjevačkom prelu, te suite Bukin, opus 183. sa stavcima. Čeznja za rodnim selom, Pred rodnom kućom, Sokak moga djetinjstva, Na majčinom grobu i Radost rodnog sela.

Bukin, rodno selo dr. Josipa Andrića smješteno između Bačke Palanke, Obrova, Bača, Selenče, Vajske, Bođana, Plavne i Novog Sela pokraj Dunava – na jugu Bačke – staro je slavensko ime – od bukovih šuma toga kraja. Postanak Bakina seže valjda još u IX. stoljeće, kada je slavenski apostol Sv. Metoda kao panonski nadbiskup (870. – 880.) osnovao Bačku nadbiskupiju sa sjedištem u Baču po kojem je Bačka i dobila ime. Oko Bača nastala su manja naselja pa tako i Bukin i Plavna, Iza osmanlijske najezde 1526. godine doselili su u opustošenu Bačku Šokci-Hrvati iz Bosne preko Slavonije. U to se vrijeme pojavljuju Andrići u Slavoniji, Srijemu, Bačkoj i Baranji. U suiti Bukin skladatelj iznosi svoja intimna osjećanja prema selu svoga oca i groba svoje majke, te sjećanje na vlastito bukinsko djetinjstvo.

SVATOVSKI OBIČAJI: Andrićevo glazbeno stvaranje – što se tematike tiče – ima još jedno posebno obilježje. On muzički opjevava mjesta i krajeve, koja su mu posebno srcu prirasla. O mnogim gradovima i selima Bačke, Srijema i Slavonije, gdje se rodio, gdje je živio i kamo je dolazio, stvorio je po koje djelo. U nizu tih Andrićevih kompozicija o hrvatskim kra-

Dr. Josip Andrić je bio jedan od najmarkantnijih stvaratelja u XX. stoljeću kojeg su imali Hrvati u Vojvodini. Domet na njegova interesa bila je nesvakidašnje raznovrsna – uspješno se bavio književnim radom, pisao je na jezikoslovne teme, skladao je mnogo djela, među ostalim i prvu operu iz života bačkih Bunjevaca »Dužijanca«, skupljao je i obrađivao glazbeno blago u Bačkoj i Slavoniji, pisao je muzikološke tekstove, bio dugogodišnjim urednikom u HKD sv. Jeronima, bio je i neumorni kulturni pregalac... O ovome Plavnaninu za »Hrvatsku riječ« piše renomirani hrvatski skladatelj, dirigent i pijanist Julije Njikoš, veliki poštovatelj i poznavatelj života i djela dr. Josipa Andrića.

Piše:
Julije Njikoš

jevima zapaženo je devet kantata.

Prva njegova kantata pojavila se na programu Radio Zagreba 1948. godine pod nazivom Žetelačka, iz koje je kasnije izrasla njegova prva bunjevačka opera Dužijanca. Godinu dana nakon toga napisao je kantatu Šokački svatovi opus 182. koju mnogi ubrajaju među najbolje Andrićeva glazbena ostvarenja. U njoj skladatelj prikazuje svatovske običaje šokačkog sela u 6 stavaka. Prvi stavak – »Svatovska predigra« iznosi dva glavna motiva kantate, uzeta iz svatovskih pjesama »Svatovi su uranili« i »Metla nogu na potegu«. Bez stanke prelazi predigra u drugi stavak »Prosci nose jabuku«, koju izvode mladenka – sopran solo – i ženski zbor uz tamburaški orkestar. Treći stavak »Momačko veče« čini živahni kontrast predašnjem stavku, a izvode ga mladoženja – tenor solo – muški zbor i tamburaški orkestar. Četvrti stavak »Majka čeka svatove s vinčanja« počinje kao svatovska koračnica, te prelazi u elegični pjev alta i mješovitog zbora. Peti stavak »Čajin vinčac« neke je vrsti svatovske humoreske, u kojoj glavni lik čajo ili čauš (bariton) šaljivim pjevom uz bockanje i smijeh svatova (mješoviti zbor) unosi veselo raspoloženje. Šesti stavak »Svatovi u kolu« građen je u ritmu kola, te se ovdje ples i pjesma razvijaju u živu glazbeni tok. Svatovi su tako uz kolo »svu noć propivali«, ali ni to im nije dosta. Želja im je da »zora rana ne sviće sedam dana«, jer su nekad, dok su se još držali stari svatovski narodni običaji – znali katkada toliko i trajati gdjekoji veseli šokački svatovi. ■

Starovinski svatovski adeti Bunjevaca (IX. dio)

Vrime prid vinčanje

Taj se starovinski adet tu i tamo sačuvao po salašima još i u četrdesetim godinama XX. vika, a onda je friško nesto.

Piše: Alojzije Stantić

Kum je glavni svidok na vinčanju; njegovo je da plati sve troškove u crkvi; on u svatovima priuzima ulogu vođe slavlja; posli mladena - ca on prvi dobija ist, ako su za večeru pekli prase prid njegovu meću cilog i prvo on od njegov sebi siče šta i koliko oće i onda dolaze drugi na red

Kad su se u svem dogovorili za vinčanje, budući svekar i svekrova su izabrali svatovske časnike. Med njima su najpre zaduženje dobila dva mastalundžije (mustulundžije) s kojima su udivanili koga će sve znanično pozvat u svatove. Najmanje desetak dana ranije mustulundžije su se rastrčali, bolje kazat razjašili na konjima, od rodbine do rodbine i ričima »čast nam je da vas zovemo da svatujete kod... Svatovi će bit..., oženio je sina... za snašu...« i posli razmine par riči da rastumače kad će se skupljat, kad i di će bit vinčanje, mastalundžije su očli svojim putom, da i druge zovu u svatove. Tako je bilo u davnini, taj je starovinski adet tu i tamo sačuvan po salašima još i u četrdesetim godinama XX. vika, a onda je friško nesto. Ko napriliku tako sam i ja ko mastalundžija išo zvat rodbinu u svatove.

Posli su friško mastalundžije odminili roditelji.

* Kadgod su kum i stari svat bili samo s momačke strane.

* Pozvani u čast (svatove) svoj dar i tortu su doneli u svekrov salaš kad su došli u svatove. Darove i torte su ostavili u čistu sobu da bi i gledači, ko oće, mogli vidit kake su i od koga mladenci dobili darove. I o tom se pripovidal.

* U subatu su se ispovidili svi koji će bit na oltaru, mladenci i svidoci na vinčanju, a po želji i drugi iz bliže rodbine, da bi se u nedilju uj - tru na misi pričestili.

* U vrime prid vinčanje kod oba - dve obitelji su obavili obimnu pri - premu da svatove što bolje ugoste. Za ranu su se lako nastarali, nje su imali u izobilju, samo je tribalo sračunat koliko će gostivi bit i šta će sve i koliko tribat zaklat da se sav svit narani, da rane priostane, jel kako su kazali »ako nije priteklo nije ni doteklo«. Za svatove su bile naručene kuvarke koje su znale skuvat na nekoliko stotina ljudi, jel nije svedno skuvat čorbu na dvi stotine il dvadeset ljudi. Kuvarke su njim naredile koliko će tribat za -

klat pileža, koliko zakuvat rizanaca i krpica, koliko rizanaca za tista za paprikaš, koliko će mista tribat za pečenicu, koliko soli, papra, sitne crvene paprike i tako redom. Domaćini su sve to unaprid spremili. U većim gazdalucima di su imali ledenicu (ledaru) tamo su već u četvrtak počeli klat i čupat pilež jel su imali leda da na njem sačuvaju meso, a ako nisu imali svoju onda su našli digod blizu ledenicu di su ostavili meso za dan kuvanja. Ranu su kuvali u katlankama, a ako je nije bilo dosta na salašu, čakom su u jami iskopali misto za katlan - ku, uzajmili koto i jeto suda za ku - vanje il grijanje vode.

Starovinski đuvegija i snaša

KUM U SVATOVIMA: Đuvegijina strana je izabrala za kuma čelja - de iz bliže rodbine, on mož bit se - strin čovik il đuvegijin brat, a kat - kad je on i đuvegijin kum na krš - t - nju. Nuz to za kuma biraju već zri - log i viđenog čovika, otnesitog, jel će on bit i pridvodnik svatova, on prvi nazdravljat i održat zdravicu, kratak prigodan govor. Jednom riči kum se u svatovima mora tako držat da se ne osramoti, al i da ne osramoti svatove.

Kum je glavni svidok na vinčanju; njegovo je da plati sve troškove u crkvi; on u svatovima priuzima ulogu vođe slavlja; posli

mladenaca on prvi dobija ist, ako su za večeru pekli prase prid njegovu meću cilog i prvo on od njegov sebi siče šta i koliko oće i onda dolaze drugi na red; njemu se u svemu udešava; njegov najpre dvore (sviraju mu po želji) svirci; jednom riči, on je »sve i sva« u svatovima. Kad je kum započeo kumstvo on će ocele bit kum na krštenju dice, biće njim kum na prvoj pričesti i na krizmanju. Staraće se o njegovom odranjivanju, dicu će na imendan il rođen - danu darivat i u odrastanju materijalno pomagat. Koliko je on važan i koliko se mora poštivat ostalo nam je sačuvamo u izreki: »Ko za prid kuma«, a to znači da to mora bit tako dobro da se tom nema šta zabavit.

Istina je da o kumu ima i drugačiji pripovidaka, pa još ako je u časti bio »slab na čaši«, pa baljezgo i dosadivo u svatovima, a niko mu ništa ne smi, ne smi ga uvridit, iako s njim nisu mogli izać na kraj, kojekako su ga izdurali i jedva dočekali da »padne s noga« i da ga odnesu na salaš da dođe sebi.

Tu i tamo se trevio i po niki adre - ni kum.

VINČANJE U POLGARU: Ni - koliko dana, a najkasnije do četvrtka, prid crkveno vinčanje, koje je bilo uvijek nediljom posli podne, mladenci su obavili građansko vinčanje u općini kod matičara. Lipo, a ne baš zdravo svečano obučeni, đuvegija, snaša, i svidoci na vinčanju: kum i kuma, stari svat i starosvatica su došli matičaru di su brez ikog od rodbine morali obavit ovo vinčanje, za koje su napro - sto kazali: »Jeto, mora se«. Toliko njim je značilo, jel je u vrime ovi događanja pravo, obredno vinčanje bilo obavljeno u crkvi.

Posli »polgara« nikakog čašćenja nije bilo i ko da se ništa nije desilo razišli su se svako na svoju stranu.

Ovaki adeti nisu bili svudan isti, u obavljanju vinčanju nije bilo pravila, odabro sam adete kaki su bili najčešći. ■

U susret vjerskom skupu na Bunariću

Suočavanje sa sobom

Piše: vlč. mr. Andrija Kopilović

Mi koji smo spremni na hodočašće Bunarićko, poćemo sa željom toga trostruko - ga susreta. Stoga za takav susret sa sobom, bližnjima i Bogom, treba se spremi. Čeka nas obnovljeno svetište, ali čemu ta obnova ako ne bi obnovili svoje srce

Približava se zadnji vikend kolovoza. Za nas u Subotici i okoli - ci zadnji vikend kolovoza je uvijek označen velikim vjerskim skupom na Bunariću. Svetište za čiji početak zapravo ne znamo, nego, kako se kaže, »od pamtivijeka« samo jedno znamo – da se oko izvora žive vode okuplja vjernički narod časteći Presvetu Bogorodicu i vjerujući u živi izvor da je zdrav, da je milostiv i da je izvor »žive vode«. Naši preci nisu puno istraživali povijest nego su slijedili nutarnje svjetlo. Tražili su izvor žive vode. Kako je u našim krajevima izvorska voda rijetkost, nikakvo čudo da se oko toga izvora okuplja narod i pripisuje mu čudesnu moć.

Crkva, kao brižna Majka, uvijek prati svoju djecu u onomu što je pozitivno i dobro. Podržava i potiče. Tako je i izvor žive vode i za katolike i za pravoslavne na tom mjestu postao znak susreta sa Onom koja je uistinu svijetu donijela živu vodu: Isusa Krista u čijem se Duhu upravo vodom preporađamo za nova stvorenja. Tako je Bunarić postalo mjesto ponajprije susreta sa Nadnaravnim. Posrednica susreta je ona koju uvijek ponovno i ponovno tepajući, a iskreno, nazivamo Majka! Ona čuje, ona razumije, ona posreduje. Tako po njoj susrećemo Onoga koji je sam postao našim suputnikom, pa i supatnikom, da bismo shvatili o sebi da smo vječni hodočasnici.

TRI ELEMENTA HODOČAŠĆA: Tako hodočašće ima tri elementa: jedan je, i to vrlo važan, susresti samoga sebe. On je najteži. Suvremeni čovjek izbjega - va suočavanje sa sobom. Da li bježi od sebe? Ne znam, ali za - pažam da je sve manje ljudi koji su

u sebi, kod sebe u »svojoj kući«. Stoga je poruka i ovogodišnjeg Bunarića: hodočasti tako da susretnete sebe. Naći sebe, pogotovo u tom ambijentu Nadnaravnoga, najveći je uspjeh susreta. Drugo, na hodočašću se susrećemo s drugima. Doživimo Crkvu u onom njenom najpunijem smislu. Zajedno je cijela Crkva od malene djece pod srcem majke do bolesnika i starih, od nadbiskupa do prosjaka. Svi smo zajedno i svi smo povezani zajedništvom kao djeca jednoga Oca i u Majčinoj kući. I ovaj susret treba otkriti kao osobiti dar. Mnogi se pozdravljaju na rastanku pozdravom: vidjet ćemo se na Bunariću, ako Bog da i dogodine.

I, konačno, najvažniji susret je susret s Bogom. Bog nam je blizu, u Njemu živimo, mičemo se i jesmo. Boga se može iskusiti. Osobu se, naime, ne može spoznati mehaničkim, tehničkim, matematičkim putem. Nju se ne spoznaje analizirajući i sintetizirajući različite elemente na njoj i oko nje. Osobu spoznajemo svim svojim sposobnostima, ili osobom spoznajemo osobu. Razum ne zna što je život. Život se samo životom iskušava. Onome koji je iskusio, možemo vjerovati.

POVJERENJE JE MILOST: Drugu osobu spoznajemo tako da nam se ona otkriva, govori o sebi, iznosi nam svoj nutarnji život. Ne možeš ničim iznuditi drugu osobu da ti se otkrije i povjeri. Možemo samo kleknuti pred nju i moliti je da to učini. Povjerenje koje nam poklanja druga osoba jest dar ili – u vjeri kažemo milost. Kad nam druga osoba daruje to povjerenje, u njemu nam sebe izgovara i izriče i tada imamo njezino iskustvo o samoj sebi. Zato što vjerujemo drugoj osobi, nešto znamo o njoj. O

drugoj osobi možemo imati svoja određena iskustva. Iskustvo povjerenja i nepovjerenja, možemo je iskusiti kao onu koja nas ljubi ili mrzi, kao onu koja nešto za nas čini, lijepo nas gleda, miluje ili nam prijeti. Osobu poznajemo iz onoga kako smo je iskusili. Iskustvo je prije svega područje Duha. Duhovno iskustvo može se na duhovni način iskusiti. Tako o Bogu možemo čuti iz neke propovijedi ili pročitati iz Svetog pisma. Vjerujući Bogu koji se objavio preko Svetog pisma i Crkve, spoznajemo Boga. No, možemo imati iskustvo Boga. Ako s Bogom razgovaramo, ako pred Njim klečimo i molimo Ga da nam se otkrije, On nam može molitvom dati svoje bogatstvo, sebe izreći i sebe pokazati.

Iskustvo nije nešto što prelazi granice razuma, što prelazi preko logičkog razmišljanja i diskurzivnog umovanja, ono je neposredna spoznaja drugoga. Kao bljesak svjetla koji traje tren da bi se onda razlio čitavim životom. Nikada se više ne može zaboraviti. Tako, o susretu s Bogom razmišlja moj prijatelj Tomislav. Mi koji smo spremni na hodočašće Bunarićko, poćemo sa željom toga trostrukoga susreta. Stoga za takav susret sa sobom, bližnjima i Bogom, treba se spremi. Čeka nas obnovljeno svetište, ali čemu ta obnova ako ne bi obnovili svoje srce. Ovaj Bunarić, kao i svaki dosadašnji, bit će uobičajen ako ga mi ne učinimo svećanijim i neuobičajenim. Neka bude uvijek novi susret u susret onoj stvarnosti iz koje možemo crpiti snagu za svagdašnji život pa da se u njemu snalazimo tako da primjećujemo i sebe i bližnje i napose Boga. ■

Prijedlog tjedna

Matvejevićevo jugoslavenstvo i Dado rocker

**PREDRAG MATVEJEVIĆ:
»JUGOSLAVENSTVO
DANAS«**

Prva poglavlja knjige *Predraga Matvejevića »Jugoslavenstvo danas«* pisana su 70-ih godina prošlog vijeka, kada je jugoslavenstvo još uvijek bilo realna politička kategorija i ne baš tako egzotično osjećanje pripadnosti jednom prostoru. I tada je, naravno, jugoslavenstvo bilo u krizi (cinici bi rekli da je to prirodno stanje svake tvorevine na ovim prostorima), ali je čuvena *Murphyjeva* teza da, ako nešto može poći naopako, onda će to i poći naopako, u slučaju YU-zbilje pokazala se u praksi kao aksiomatski usud. Matvejević je knjigu pisao s namjerom da upozori na ono što se može dogoditi, a dogodilo se, kako sam konstatira, mnogo gore: počeo je koordinirani nacionalni, građanski i vjerski rat, rat osvajački i obrambeni u isti mah, počele su osvete i odmazde, i nakon svega ostale su liliputanske banana-državice i u tom se entitetskom rašomonu i jugoslavenstvo mnogima ukazalo kao prokletstvo, možda i nečista savjest. Reprint Matvejevićeve knjige u skupnoj nakladi sarajevskog »Buybooka«, zagrebačkog »Durieuxa« i beogradskog »MVTC« poštiva sve tehničke standarde ovakvih izdanja i osim formalno-stilskih korekcija sve ostaje kako je bilo u vrijeme kada »Jugoslavenstvo danas« nije bilo dočekano s oduševljenjem, u vrijeme kada su Matvejevića znanci u Hrvatskoj hladno pozdravljali pitanjem: »A što će ti to?« Ali kada su mu beogradski nacionalisti zamjerili što je napisao, da je u izvjesnim prilikama »srpsko jugoslavenstvo bilo prošireno srpstvo« oni, koji su mu do jučer okretali leđa u Zagrebu, počeli su ga tapšati po ramenima: »Neka si to rekao Srbima!« Knjiga je, naravno, ostajala ista, a njeno pitanje »što je ostalo danas od jugoslavenstva?« zbilja djeluje pomalo egzotično. Za nekoga je ta egzotičnost sadržana u inerciji onoga što se u nedostatku boljeg termina naziva »jedinstveni YU kulturni prostor«, u kome Srbi slušaju *Rundeke*, a Hrvati *Baja-*

gu, da ne spominjemo perversnu logiku haškog »bratstva i jedinstva« kada fano-vi generala *Gotovine* slušaju pjesme *Arkanove* udovice, a potencijalni jataci *Mladića* uživaju u pjesmama *Severine* i *Doris Dragović*. S ove distance, ipak, kada se malčice ohlade vrela paklene jare apologije i demonizacije *Josipa Broza*, prilično validno zvuče Matvejevićeve teze o *Titu*, na primjer ona da *Titu* ne shvaća »jugoslavensku kulturu«. Matvejević je, što je vrlo bitno, izbjegao epidemiju konvertitstva, nije koristio ideološke i »publicističke« deterdžente, te valjda i zato ova knjiga u obilju mainstreama djeluje egzotično, kao i njeno težišno pitanje.

Z. Panović

**ADOLF-DADO TOPIĆ:
»ŽIVOT U ČIZMAMA
S VISOKOM PETOM«**

Rocker iz Hrvatske kojega većina suvremenika potpisnika ovih redaka pamti kao čovjeka iz vremena (o, tempora, o, mores!) »života u čizmama s visokom petom«, *Adolf-Dado Topić* gitarist je, basist, skladatelj, tekstopisac i pjevač. Po općem mišljenju svih relevantnih po tom pitanju – najbolji vokalist s prostora negdašnje SFRJ. To je, jednostavno, aksiom, i oko toga nema niti dvojbe niti raspre. Idemo stoga na činjenice: rođen je 1950. u Osijeku, odakle su potekli mnogi velikani domaćeg rocka i popularne glazbe, od *Krunoslava Kiće Slabinca* (koji je, prije no što je krenuo pjevati pop-šlagere i bečarce, bio istinski slavonski *Elvis Presley*) do *Ratka Divjaka*, da spomenem samo neke glazbenike. Prve grupe u kojima je Dado svirao i pjevao bile su osječke skupine »Đavolji eliksiri« i legendarni »Dinamiti«, koji su bili prvi pravi progresiv-rock sastav na ovim prostorima, a što se sviračkog umijeća tiče, uvjerljivo nadmašivali sve postojeće sastave od *Kopra* do *Subotice* – ponajviše se to odnosi na *Dadu*, te gitarista *Josipa Bočeka* (kasnije člana »Korni grupe«) i već spomenutog bubnjara, *Ratka-Ralet*a-Divjaka. Oni su, uz stalno

prisutnog flautista, pijanista i aranžera *Branimira Lamberta Živkovića* (danas živi u Kanadi) bili osnovica kasnije prve super-grupe u nas, kultne (prve postave) grupe »Time«. Dado je nakon »Dinamita« prihvatio ponudu *Kornelija Bate Kovača* da postane frontman »Korni Grupe«, ali je ubrzo osjetio da je dovoljno sazrio da predvodi vlastiti sastav – tako je nastao »Time«. Dado je predvodio grupu kroz mnoge uspone i padove, glazbenici su se mijenjali, ploče množile, a on je snimio (tek) dva solo-albuma, od

kojih je »Život u čizmama s visokom petom« ne samo najbolji, već i jedan dirljivi hommage vremenu koje je neumitno prošlo, boljoj prošlosti, boljoj ako ni za što drugo – jer smo bili mladi, i(li) mlađi, a život rock-zvijezde, već onda sveden na lamentiranje iz naslovne numere: »Danas svira gitara da zaradi sve više para, nema više muzičara«, ipak – promišljeniji. Ploča je to najvrsnijeg hrvatskog rokera svih vremena, koja je anticipirala onu britanskog mu kolege *Iana Andersona* (»Jethro Tull«) s tematikom tako tipičnom za sve sredovječne svirače: *Too old for rock n roll, too young to die*/Prestar za rock n roll, premlad za umiranje. Dado je danas 53 godine i nikako nije prestar za rock n roll. Čuo sam ga nedavno kako u Budvi praši »Rock n roll u Beogradu«, skladbu upravo s ove ploče. Možda je (današnji) rock, ako ta – što još uopće postoji, prestar za *Dadu Topića*?...

R. G. T.

Vijesti

Otvoreno XI. Trijenale keramike

U subotičkom Likovnom susretu otvoreno je u srijedu XI. Trijenale suvremene umjetničke keramike. Radi se o najvećoj i najznačajnijoj manifestaciji keramičkog stvaralaštva u SCG, koja je osnovana davne 1968. godine u Subotici, a od 1974. kada se kao suorganizator priključio i Muzej primijenjenih umjetnosti u Beogradu, ova se manifestacija naizmjenice premijerno otvara u Subotici i Beogradu.

Počeo Interetno fest 2003.

Jučer je, u prostorijama »Nepkōra« u Subotici počeo međunarodni festival etničke baštine i folklora Interetno 2003. što je istodobno označilo i službeni početak proslave Dana grada Subotice. Na festivalu koji traje do 12. rujna predstaviti će se brojne kulturno-umjetničke udruge i folklorna, glazbena i plesna društva iz čitave (Srednje) Europe, među inima i subotički HKC »Bunjevačko kolo«, te OKUD »Mladost«.

»Zagrepčanka« u Podgorici

U Podgorici je počelo snimanje filma »Pogled s Eiffelovog tornja« kojega realiziraju producerske kuće ARTikulacija (Crna Gora), Studiovizija (Republika Hrvatska) i Studio Arkadena (Slovenija). Redatelj filma je *Nikola Vukčević*, a scenarij je nastao po literarnom predlošku glasovitog best-seller romana »Zagrepčanka«, hrvatskog pisca *Branislava Glumca*. Roman je od prvog tiskanja do danas imao 12 izdanja bio je veoma uspješan i u obliku kazališne predstave i to tijekom cijelog niza sezona u Hrvatskom narodnom kazalištu. Filmska verzija je preinačena iz Zagreba u Podgoricu, a umjesto mladih ljudi koji traže smisao života u glavnom gradu Hrvatske tijekom sedamdesetih minulog stoljeća, radnja govori o mladima iz Crne Gore na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće. Glazbu je komponirao *Vladimir Moric*, a scenografiju potpisuje *Smiljka Šeparović*.

Uspješan start »NMLJ«

Nakon sjajnog nastupa glasovitih hrvatskih »mariachia« - skupine Los Caballeros (na slici) na početku, u nastavku ovo-

godišnjeg ciklusa koncerata u okviru »Novosadskog muzičkog ljeta 2003.« kojega realizira Muzička omladina Novog Sada pod pokroviteljstvom IO Skupštine grada Novog Sada, u Dunavskom parku je zapažen nastup imao Big band Muzičke omladine Beograda.

Novosadski tenor pobjednik u Trogiru

Na Prvom međunarodnom takmičenju solo-pjevača klasičnog repertoara serijozne glazbe što je od 4. do 6. kolovoza održano u crkvi svetoga Petra u Trogiru pod pokroviteljstvom predsjednika *Stjepana Mesića*, pobijedio je tenor iz Novog Sada, *Saša Petrović*. Petrović je uvjerljivo pobijedio svoje kolege iz Hrvatske, Slovenije, Rusije, Njemačke, Argentine i Italije, i to kako po ocjeni nazočne publike tako i žirija sastavljenog od intendantata bečke, ljubljanske i zagrebačke opere. »Trogir i Hrvatska su od toga natjecanja napravili svjetsku atrakciju, temeljno se pripremili i savršeno organizirali sve. Na završnom koncertu nas trojica prvonagrađenih tenorista pratio je Operski orkestar Hrvatskog narodnog kazališta, na otvorenom, na tvrđavi Karlemengo u nazočnosti preko tisuću ljudi i bilo je veličanstveno. Sve to u sred turističke sezone, uz vatromet i čestitke predsjednika Mesića. Eto kako se poštuju umjetnost i umjetnici i građani ma koje države.«, izjavio je po povratku u SCG Saša Petrović, čiji je odlazak na takmičenje financijski pomogao Pokrajinski sekretarijat za kulturu.

OBLJETNICE

Slikar mitoloških motiva

Andrija Medulić

(Andrea Meldola, Schiavone,
1503. - 1563.)

Na današnji dan, prije ravno pet stotina godina, rodio se glasoviti slikar rodom iz okolice Zadra (neki izvori vele-Šibenika) *Andrija Medulić*, školovan u krugu oko velikog talijanskoga maestra kičice *Tiziana*. Medulić je usprkos tomu pokazivao i nemali utjecaj *Parmigianina*, još jednog velikog likovnog umjetnika toga doba. Naslikao je mnoge radove svjetovno-mitološkoga i religijskoga karaktera u Mlecima, koji su kasnije sačuvani po galerijama diljem Europe i svijeta. Na veliku žalost svih istinskih esteta i poznavatelja njegova djela, radovi koji su zabilježeni kao slike što ih dokumenti spominju da su (bile) u Dalmaciji – propale su.

Tragična smrt pjesnika

Ivan Goran Kovačić

(1913. - 1943.)

Na današnji se dan navršava 60 ljeta otako je mučki ubijen (zaklali su ga četnici) hrvatski pjesnik *Ivan Goran Kovačić*.

Kovačić je bio književnik kojega je prvenstveno interesirala i inspirirala socijalna problematika (»Dani gnjeva«), a bio je vješt i u pisanju kajkavske poezije u izvornom govornom obličju (»Ognji i rože«). Njegova vizionarska ratna poema »Jama« anticipirala je njegovu (prije) ranu, nasilnu smrt, koja je uslijedila dvije godine nakon što se kao uvjereni ljevičar i patriot pridružio partizanima i NOB.

R. G. T.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE

Franjo Marković (1845. -1914.)

Franjo Marković je bio istaknuti hrvatski pjesnik i filozof. Čuvena su mu lirska djela i epske pjesme »Iz mladih dana«, »Kohan i Vlasta«, te drame »Benko Bot«, »Karlo Drački« i »Zvonimir«, koje su prožete jakim slavenskim i općeljudskim akcentima, s insistiranjem na čovjekovom oslobođenju iz okova konvencija. Marković je najistaknutiji predstavnik one filozofske linije u Hrvata ko-

ja se zasnivala na misli(ma) Herbartu, a najistaknutija su mu znanstvena djela »Razvoj i sustav općene estetike«, »Filozofski rad R. Boškovića« i »Kritike mišljenja«. Franjo Marković bio je i istaknuti kritik, te autor velikog broja zapaženih estetskih i biografski intoniranih spisa o starijim hrvatskim spisateljima (Preradović, Gundulić, Mažuranić, Demeter, Vraz).

R. G. T.

Tri digitalna izdanja knjiga na CD-ROM-u

Knjižnica u malom džepu

Urednik svih izdanja – Zvonimir Bulaja, ALT F4 d. o. o. & Bulaja naklada, Zagreb

Svega tri izdanja Naklade Bulaja digitalnih knjiga s domaćih cyber-prostora, objelodanjena zadnjih godina, predstavljaju zanimljivu virtualnu biblioteku hrvatske književnosti od 14. do sredine 20. stoljeća. Naime, u Hrvatskoj trenutno djeluje pedesetak nakladnika elektroničkih knjiga, među kojima se opsegom djelovanja izdvaja Naklada Bulaja. To su CD-ROM-ovi pod naslovom »Klasici hrvatske književnosti epika, roman, novela«, zatim »Klasici hrvatske književnosti pjesništvo«, te »Klasici hrvatske književnosti drama i kazalište«.

Te opsežne antologije hrvatske književnosti, pripremljene prema načelima pri-mjerenosti recepcijskim mogućnostima mladih i starijih čitatelja, tematske i vrstovne raznovrsnosti reprezentativne su estetske vrijednosti za našu nacionalnu kulturu.

»Klasici hrvatske književnosti: epika, roman, novela«

(67 knjiga na jednom CD-ROM-u),

EPIKA, ROMAN, NOVELA: Na CD-ROM-u možete naći djela većine najvažnijih hrvatskih pisaca od 14. stoljeća do Drugog svjetskog rata, kao i nekoliko djela koja pripadaju narodnom književnom stvaralaštvu. Najpoznatiji epovi, spjevovi, romani, novele i druga djela hrvatske književnosti pojavili su se tako na jednom novom, već potvrđenom mediju – u digitalnom izdanju.

Tako možete na svom osobnom računalu iščitavati primjerice »Juditu« Marka Marulića, »Ribanje i ribarsko prigovaranje« Petra Hektorovića, »Zlatarevo zlatno« Augusta Šenoe, »Odabrane pripovijetke« Antuna Gustava Matoša, »Smrt Smail age Čengića« Ivana Mažuranića, »Povratak Filipa Latinovicza« Miroslava Krleža i druga djela.

Računalna tehnologija omogućila je da na ovako mali fizički prostor, veličine dviju čokolada, stane gotovo cijela biblioteka hrvatske književnosti. Vjerujemo da će slušatelji, odnosno budući veliki i mali čitatelji, pronaći primjenu CD-ROM-a koja odgovara potrebama studenata slavistike u svijetu, željama naših

učitelja i đaka u izvorno-movinskoj nastavi, vjerroučiteljima u katoličkim misijama, ljubiteljima hrvatske poezije, proze i drame različitih naroda i kultura.

Urednik sva tri odabrana izdanja digitalnih knjiga na CD-ROM-u s domaćih cyber-prostora je Zvonimir Bulaja, koji je promišljeno angažirao provjerene kroatiste srednje generacije, autore »Malog leksikona hrvatske književnosti«, i to Vlahu Bogišića, Ladu Čale Feldman, Deana Dudia i Ivicu Matičevića koji su surađivali pri sastavljanju tumača manje poznatih riječi i čitkih bilješki o piscima od oca hrvatske književnosti Marka Marulića do najdominantnije književne osobnosti 20. stoljeća Miroslava Krleža.

»Klasici hrvatske književnosti – pjesništvo«

(preko 5.000 pjesama i 70 pjesama u zvučnom zapisu na jednom CD-ROM-u);

PJESNIŠTVO: Drugi CD-ROM pod naslovom »Klasici hrvatske književnosti pjesništvo« donosi preko 5 tisuća pjesama i 70 pjesama u zvučnom zapisu. Poezija obuhvaća narodno pjesništvo (zapisi od 15. do 20. stoljeća), pjesništvo srednjega vijeka i renesanse sve do hrvatske moderne i nakon nje do druge polovice 20. stoljeća. Tako možete uživati u stihovima Ti-na Ujevića, Antuna Branka Šimića, Ivana Gorana Kovačića i drugih odabranih pjesnika.

»Klasici hrvatske književnosti drama i kazalište«

(107 dramskih tekstova 38 autora 32 video zapisa i preko 400 fotografija na jednom CD-ROM-u)

DRAMA I KAZALIŠTE: Treći CD-ROM naslovljen »Klasici hrvatske književnosti: drama i kazalište« obuhvaća

107 dramskih tekstova 38 autora s 32 video zapisa i preko 400 fotografija. Iz dramske književnosti izdvojeni su najzanimljiviji tekstovi iz srednjovjekovne drame kao što je prikazanje »Muka svete Margarite«, pa preko odabranih djela velikog hrvatskog komediografa Marina Držića, sve do kazališno najizvođenijeg dramskog opusa Miroslava Krleža.

Elektronički su se nakladnici na domaćim cyber-prostorima počeli javljati 1992. godine, da bi početkom 21. stoljeća i u nas postali masovna pojava. Književna djela s tri odabrana izdanja digitalnih knjiga na CD-ROM-u Naklade Bulaja iz Zagreba čitateljima su dostupna u tri standardna računalna formata: u HTML, PDF i običnom tekstualnom (ASCII) formatu. Riječju: pregledno. Portable Document Format, popularno zvani PDF format, namijenjen je elektronskoj razmjeni publikacija, te su u njemu, pored samog teksta, prisutni i svi elementi oblikovanja teksta. PDF format je stoga idealan za korištenje prilikom ispisa na pisaču, jer ćete ono što vidite na ekranu računala isto tako dobiti i na papiru.

Rob Shields, jedan od najpoznatijih svjetskih popularizatora interneta, smatra da nova tehnologija otvara gotovo neograničene mogućnosti inovacija u oblicima obrazovnog i kulturno-zabavnog rada – što potvrđuju i ova tri odabrana CD-ROM-a Naklade Bulaja.

Vesna Kukavica

Aktivnosti Hrvatske čitaonice

Predstoje Dani Balinta Vujkova

Hrvatska čitaonica je ove godine realizirala više programa, kao što su natjecanje »Pričanje bajki *Balinta Vujkova*«, susret pučkih pjesnika pod nazivom »Lira naiva« i predavanje u povodu 130. godišnjice rođenja *A. G. Matoša*. Hrvatska čitaonica je pripremala recitatore za općinsku, okružnu, pokrajinsku i republičku smotru i organizirala etnografsku večer »Kako sačuvati ono što već imamo«, a do kraja godine u planu je predstavljanje književnika iz Zagreba *Mire Gavranca*, kao i predstavljanje knjige *M. Čovića* »Knjiga o lopti«.

Također je predviđeno i održavanje književne večeri koja bi bila posvećena kazališnom djelatniku *Matiji Poljakoviću* u povodu 30. godina od smrti i večeri posvećene kulturnom djelatniku *Gezi Kičiću*.

Za jesen su predviđene dvije velike manifestacije: »Interdisciplinarni skup Dani Balinta Vujkova će se održati 28. i 29. studenog, a Smotra recitatora na hrvatskom jeziku predviđena je za listopad kaže ravnateljica Hrvatske čitaonice *Katarina Čeliković*. Kako je Balint Vujkov poznat kao sakupljač narodnog blaga na širem teritoriju Bačke, na skupu će sudjelovati stručnjaci iz Mađarske, Hrvatske i iz Vojvodine. Okvirna tema ovog skupa je - bunjevačka i šokačka ikavica; dijalekti hrvatskog jezika. Dvodnevna kulturna manifestacija imat će i nekoliko raznovrsnih sadržaja. Pored simpozija na kojem će sudjelovati gosti iz Mađarske i Hrvatske, predviđeno je i snimanje CD-a s narodnim pripovijetkama, a također je predviđena i multimedijalna večer na kojoj će biti predstavljena knjiga Balinta Vujkova, te dramatizacija bajke iz knjige

Katarina Čeliković

u izvođenju nekoliko glumaca, a bit će prikazan i prigodan film *Rajka Ljubića*«.

Katarina Čeliković ističe da će se ova manifestacija realizirati zahvaljujući sredstvima koja je Republika Hrvatska izdvojila za programe Hrvatske čitaonice, isto kao i Smotra recitatora na hrvatskom jeziku za koju pripreme počinju s početkom školske godine.

»Smotra recitatora na hrvatskom jeziku učenika osnovnih i srednjih škola, uključujući i omladinu do 27 godina starosti, okupila je prošle godine 105 recitatora iz Srijema, Podunavlja, Sombora s okolicom i Subotice s okolicom. Želeći na ovaj način podržati obrazovanje na materinskom jeziku, smotra će bit održana i ove godine«, kaže Katarina Čeliković uz napomenu da je u planu nakladničke djelatnosti Hrvatske čitaonice objavljivanje knjiga prof. *Bele Gabrića* »Hrvatska bunjevačka rič u Bačkoj«, *Milovana Mikovića* Grad pod žitom i *Alojzija Stantića* Od zemunice do salaša.

Z. Sarić

Fond »Bela Gabrić«

Potrebne prostorije

Fond »Bela Gabrić« je ove godine nakon dodjele pomoći učenicima i studentima o Uskrsu uspio dobiti donaciju od Općine Subotice, ali prema riječima potpredsjednika Fonda *Ervina Čelikovića* ta sredstva za sada ne zadovoljavaju potrebe. »Jako lijepa svota je prikupljena u akciji Umjesto cvijeća, nakon smrti našeg poznatog likovnog stvaraoca *Stipana Šabića*. Zahvaljujemo njegovoj supruzi koja je spremna želju pokojnog umjetnika da se umjesto kupovine vijenaca, taj novac donuje fondu. Hrvatsko društvo za pomoć učenicima i studentima Bela Gabrić u na-

rednih mjesec dana će početi prikupljanje članarine u Subotici s okolicom i u područnici Sombor, što će također pomoći uvećanju sredstava za pomoć. Ovo društvo je nastalo u okviru Hrvatskog akademskog društva, a želimo i dalje ostati dosljedni u pružanju materijalne pomoći, ali isto tako želimo da pomažemo i u profesionalnoj orijentaciji. Stoga, očekujemo da dobijemo adekvatne prostorije u kojima bi bila svakodnevna dežurstva i omogućen kontinuirani rad da bi mogli pratiti napredak naše omladine u obrazovanju«, rekao je Ervin Čeliković ističući neriješen problem prostorija, iako je Fond »Bela Gabrić« ove godine dobio sredstva od Republike Hrvatske za nabavku računalne opreme.

**„Lira naiva
2003“**

VITA NUOVA

I po cijenu vjere svojoj muzi,
Grlio sam te varave čase,
Žrtvovao mnoge Monparnase,
Vjerujući nadi mjesto suzi.

Sad plam bljujem na veče što uzi
I trzajem blijedim otimam se
Od očnjaka što mi šiju krase,
Ma se tvore u tuđoj zasluzi.

Sivilo me svijeta na slik puti,
K o klas stijeni što ga u prah mrvi,
Ipak, kroz svo vrijeme ću da šutim,

„Jer sam zadnji, makar bio prvi“.
Kad poznamo usud sanja sina,
Tek tad ćemo učiti od Tina.

MATO M. M. GROZNICA je rođen 1966. godine u Sovićima (Bosna i Hercegovina). Diplomirani je inženjer saobraćaja.

Danas

Novine s m(j)erom

Poetski kutak: Miroslav Krleža

Vrhunski pjesnik i genije riječi

Miroslav Krleža rodio se 7. srpnja 1893. godine u Zagrebu, 1908. godine odlazi na školovanje u Pečuh na Vojnu akademiju, a u Prvom je svjetskom ratu bio na bojišnici u Galiciji, što će mu kasnije poslužiti kao podloga njegovoj ratnoj novelistici. Između dva rata bavi se profesionalno književnošću i uređivanjem časopisa. Nakon Drugog svjetskog rata uređuje časopise »Plamen«, »Književna republika«, »Danas« i »Pečat«, te utemeljuje današnji Hrvatski leksikografski zavod. Miroslav Krleža je ostvario vrhunske domete u svim književnim vrstama. U književnosti se javlja dramom »Legenda« 1914. godine. Do te godine, pjesnici hrvatske moderne *Vladimir Vidrić, Dragutin Milivoj Domjanić, Milan Begović, Mihovil Nikolić, Vladimir Nazor, Antun Gustav Matoš, Vladimir Jelovšek* i drugi, ispisali su svoje viđenje svijeta, koje je poetskim izrazom i pjesničkom mišlju bilo blisko i sukladno s pjesničkim ostvarenjima suvremene Europe. Godina 1914. značajna je po tome što se pojavljuje »Hrvatska mlada lirika« koju čini poezija *Augustina Ujevića, Milana Vrbanića, Janka Polića Kamova, Karla Hojzera, Zvonka Milkovića* i drugih, a ta godina je donijela još jedno novo ime hrvatskoj književnosti – Miroslava Krležu.

Jedna od prvih Krležinih pjesama nosi naziv »Pieta«, i karakteristična je za Krležinu ranu ratnu liriku koju karakterizira sugestivno ispovijedanje ljudskog sunovrata u ratu. Uz ratnu liriku, simfoniju »Pan« i »Pjesme u tmini«, od Krležinih poetskih ostvarenja treba istaknuti »Balade Petrice Kerempuha« koje su pisane kajkavskim dijalektom, ali to nije govorni jezik, nego Krležina umjetnička tvorevina izrasla na jeziku njegove bake *Terezije Goričančeve* i proučavanju *Habdelića, Belostenca* i *Brezovačkog*. O »Baladama Petrice Kerempuha« *Ranko Marinković* bilježi među ostalim: »Krleža nije ovim svojim djelom tendirao na neku naročitu afirmaciju ili bolje reaktivizaciju kajkavštine kao takove, što bi upućivalo na neki regionalizam francusko-provansalskog tipa, jer u ovim baladama malo bi se što moglo smatrati regionalnim osim jezika«. Svakako da kajkavski dijalekt za Kr-

ležu nije puko sredstvo za izražavanje.

O »Baladama« *Igor Mandić* piše i sljedeće: »Pjesnikova svijest o prošlosti postoji jedino kao njegova svijest o govoru. Tu se krije ono važno: stihovi ne slikaju nikakvu historiju – oni jesu ta historija«. Hrvatska prošlost nije prisutna u »Baladama« samo zato što se u njima spominju seljačke bune, alkemisti, odrubljene kmetske glave, zidanje Karlovca ili grof Keglević, nego zato što ta prošlost izvire kroz pjesnikovu svijest o govoru, jer pjesnik čini prošlost prisutnom.

Sudbina jednog naroda stoji unutar sudbine njegova govora, dok sudbina pjesničkog govora stoji unutar njegova odjeka u narodu. Poezija Miroslava Krleže je uspjela da iz davnih dana »dogura« sve do ovih naših dana, kao što je to slučaj i s njegovim romanima, dramama i esejima. O doticaju drevnosti kajkavske riječi i vitalnosti »Balada« možda najbolje kazuje ono što je sam Krleža napisao u »Davnim danima«: »Korozivne fraze toga jezika ubijaju svijetle i junačke ideale, sve pojmove i napore, djelujući rastvorno. Ta fraza je kmetska, ona je u trajnoj depresiji. Ona odozdo pljuje po gospodskim čizama koje je gaze. Taj pučki, zagorski sarkazam je ubitačan. Ruga se svemu, vulgalizira sve i plebeizira sve što je nad njim,

i prema tome je opasan i za svoj vlastiti uspon. Taj sarkazam vuče dolje u polupinjano raspoloženje«.

Miroslav Krleža je djelovao angažirano svojim tekstovima u svijetu oko sebe, a *Milko Valent* je među ostalim o Krleži napisao kako je »njegova situacija vrlo nezavidna, jer mora destruirati panonsko blato i kao pionir mora krčiti zaspalu svijest takozvanih književnih poslenika«. Književnik Miroslav Krleža umro je 29. prosinca 1981. godine u Zagrebu.

Balade Petrice Kerempuha

(izbor)

I videl sem daljine, meglene i kalne,
I videl sam glipline, se dalne i dalne...
I videl sam strele, žveplene, blisiču,
občutel sem merliča perst na ogerliču...

Čuli su se glasi kak germlavine basi:
– bežete, bežete vi pogane žuči,
tuče se čarne spremaju potuči
se vas v domovine, v polju i po kuči,
kaj blodite bez doma po vetru i po tuči -

V kmici, v pivnici,
brez ikakšne luči,
čul se je veter
kak v praznini huči,
z kervavimi nokti v drobu, v mozgu, v žuči,
zalajal sam kak samec, kervavi pes
vmiruči.

.....

Strašilo straši gleb europejajnski
»Ein Gespenst kreist uber Europa«
Strašilo straši gleb europejajnski,
repača kresi narodu hispajnskem.
V Toledu, v Eskorjalu, beštija kervava,
ruče oroslajnski, v harcu oroslajnskem.
V kervavim sramotam lanjskem i
preklajnskem
pri nas kak ščava cure Dunaj, Drava.
Po kervarinam hispajnskem i strajnskem
Evropa plava kak ftoplenik bezglava.
V tem gnojnišču oselski blaten grob,
odurno vojnjha europejajnski drob.

Priredio: Z. Sarić

Od 21. do 24. kolovoza

Sedmi saziv Likovne kolonije »Bunarić«

Piše: Zvonko Sarić

Na salašu *Paje Đurasevića* održan je sedmi saziv Likovne kolonije »Bunarić« na kojem su sudjelovala dvadeset i tri likovna umjetnika. U organizaciji Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« ova Likovna kolonija je trajala četiri dana.

Na ovogodišnjoj koloniji »Bunarić« sudjelovali su umjetnici iz Subotice, Mađarske, Hrvatske, BiH, Sombora, Sremske Mitrovice, Slankamena, Kovačice, Pivnice, kao i članovi Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo«.

SVEČANO OTVARANJE KOLONIJE: Nakon smještaja gostiju i početka rada likovnih umjetnika koji se odvijao u sjedištu kolonije, u četvrtak 21. kolovoza u 18 sati svečano je otvoren sedmi saziv Likovne kolonije »Bunarić«. Poslije već tradicio-

Mr. Ivanović otvara koloniju

nalnog posluživanja kuhanih kukuruza, predsjednik Organizacionog odbora Likovne kolonije »Bunarić« *Josip Horvat* pozdravio je sudionike i brojne posjetitelje ove manifestacije, a zatim je istakao kako je kolonija pretposljednja od dvadeset i četiri manifestacije Dužijance kojima se obilježava završetak žetvenih poslova i zahvaljuje Bogu za novi kruh. Uslijedilo je kazivanje pjesme »Čuvarima zemlje« koju je napisala *Terezija Davičković*, a recitirala *Jelena Mlinko*, da bi potom *mr. Josip Ivanović*, predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća, proglasio sedmi saziv kolonije otvorenim. »Poštovaoci lijepoga, evo nas ponovno ovdje po sedmi put na ovom dragom mjestu koje samo po dobronam poznajemo. Entuzijasti iz »Bunjevačkog kola« smjelo su ušli u avanturu ostvarenja Likovne kolonije na Bunariću, pa iako je skromno počelo, kolonija je tijekom godina svog postojanja uspjela postati poznati topos u likovnom životu našeg grada«, rekao je među ostalim *mr. Ivanović*.

Prilikom svečanog otvaranja kolonije, uručena je darovana slika »Krštenje Isusovo« koju je naslikao sudionik kolonije *Al-*

bert Leš, kao dar Crkvi Isusa radnika u Subotici gdje je kršten *Albert Leš*, sada živi u Sremskoj Mitrovici. Poklon je preuzeo *mr. Andrija Kopilović* koji je potom i sam primio na dar sliku »Kapela na Bunariću«, rad slikara *Petra Markulčeka* iz Češke. U sjedištu kolonije postavljena je dokumentarna izložba fotografija *Ljudevita Vujkovića Lamića*, tako da je mnoge zainteresiralo da pogledaju fotografije koje bilježe događanja na kolonijama »Bunarić« od prvog saziva koji je održan u periodu 11. do 14. rujna 1997., pa do prošlogodišnjeg saziva, a sudionici i posjetitelji nastavili su druženje i upoznavanje i nakon svečanog otvaranja u prijatnom ambijentu »bilog« salaša *Paje Đurasevića*. Na tom bijelom salašu koji je najuže tradicionalno vezan za život bunjevačkih Hrvata, u tom »tihom uresu zelenih polja što leži kraj duga puta u sjeni krošnjata dunda« po sedmi put je zaživjelo sjedište Likovne kolonije »Bunarić« na kojoj umjetnici stvaraju nešto lijepo, što ne propada.

SLIKARI NA PALIĆU: Drugog dana ovogodišnje kolonije »Bunarić« sudionici saziva su svoja djela stvarali na Paliću, razmješteni u prirodi duž obale jezera. *Stjepan Albot*, gost kolonije iz Novog Slankamena, rekao je sljedeće o svojim prvim dojmovima, dok je slikao odabrani pejzaž: »Prvi put sam ovdje, a smatram da bi ovakvih susreta trebalo biti još i više, jer oni njeguju likovni život. Član sam uprave HKP »Stjepan Radić« i kako sada postoje osnovni uvjeti za rad nakon što smo uspjeli obnoviti našu salu, nadam se da ćemo uspjeti oformiti i likovnu sekciju«. *Vesna Orčić*, članica Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo« koja je malo podalje radila u pastelu sliku predela, istakla je u kratkom razgovoru kako je za nju kolonija važna, jer tijekom saziva susreće druge slikare od kojih može mnogo da nauči, dok je *István Molnár* koji je stigao na koloniju iz Mađarske, rekao kako je za njega najdragocjenije što se na koloniji počeo upoznavati s kulturom bačkih Hrvata. Subotičanka *Đurđica Orčić* je kao i većina sudionika kolonije

naglasila kako je za nju najvažnije upoznavanje s drugim slikarima zbog prenošenja iskustva, jer upravo brojni kontakti doprinose poboljšanju kvalitete rada, što je po njenim riječima bilo karakteristično i za kolonije slamarki u Tavankutu na kojima je ranije učestvovala. Slikar *Jan Glozik* iz Kovačice, koji prvi put sudjeluje na koloniji »Bunarić«, rekao je: »Lijepo mi je što najzad nisam u ateljeu, jer ovdje radimo vani u prirodi. Imam iza sebe dvadeset i pet samostalnih izložbi, a upravo je u tijeku moja izložba u Bačkom Petrovcu. U Kovačici, odakle dolazim, postoji galerija koja je odlično posjećena, što se postiže kroz turističku ponudu. Bio sam ove godine na likovnoj koloniji u Igalu, ali ovo je nešto sasvim drugo, jer taj salaš gdje je sjedište kolonije zaista ima jednu specifičnu atmosferu i to je potpuno novo iskustvo za mene«.

Nakon završenog cjelodnevnog rada slikara na Paliću, navečer je povjesničarka umjetnosti *Olga Šram* održala predavanje o likovnim kolonijama u Vojvodini. Na salašu *Paje Đurasevića*, pred sudionicima kolonije i posjetiteljima, *Olga Šram* je govorila o fenomenu rada u likovnim kolonijama, od prvih kolektivnih stvaralačkih radi-

Rad u prirodi

onica okupljenih slikara radi slikanja u prirodi i osnivanja čuvene kolonije u Nagybanyi (danas Baia Mare u Rumunjskoj), davne 1896. godine, pa do osnivanja senčanske kolonije 1952., i umjetničke kolonije u Bačkoj Topoli 1953. godine, nakon čega su počele nicali brojne likovne kolonije u Vojvodini jedna za drugom. »Kolonije su inspirativne i potrebne stvaratelju kao stimulans i komunikacija koja potječe

kreativnost, a dobro je i što nastali radovi ostaju na različitim mjestima, pa se tako formiraju i različite zbirke. Da bi jedna kolonija imala vitalnost potrebna je aktualnost i sluh za svoje vrijeme, jer kolonija mora imati izražaj svoga vremena, a dokaz toga vremena su slike koje nastaju», rekla je Olga Šram tijekom svoga predavanja, dok je književnik *Vojislav Sekelj* napomenuo u razgovoru nakon završenog predavanja kako bi bilo dobro da Likovna kolonija »Bunarić« dobije i jednu kritičku dimenziju, što bi se moglo ostvariti pozivanjem povjesničara umjetnosti i likovnih kritičara na sljedeći saziv.

BUNJEVAČKI BLUES: Trećeg dana sedmog saziva kolonije »Bunarić« slikari su stvarali na Ludoškom jezeru, dok je navečer u 19 sati predstavljeno drugo, prošireno izdanje knjige poezije *Tomislava Žigmanova* »Bunjevački blues«. O poeziji Tomislava Žigmanova govorio je recenzent knjige mr. Andrija Kopilović, koji je u

Tomislav Žigmanov
uoči promocije knjige

svom izlaganju rekao kako već samim naslovom knjiga želi biti izazovna poruka, a u daljem tijeku svoga osvrtu mr. Kopilović je istakao da se i pored osjećaja boli i tuge koji su sadržani u mnogim stihovima knjige i »unatoč tamnog oblaka, pojavljuje se i svijetla zraka sunčeva, koja obasjava vrijednote vjere, te ljepote i bogatstvo zemlje, kao i ljepote samog življenja, usprkos lažnim vrijednotama«. Potom je mr. arh. Ante Rudinski, čiji crteži obogaćuju knjigu »Bunjevački blues«, govorio o nastanku tih crteža koje je oblikovao dok je iščitavao pojedinačne pjesme prema redoslijedu njihova nastanka u periodu rađanja ove knjige poezije. U daljnjem tijeku programa *Zlatko Romić* je pročitao nekoliko dijelova iz svoga »Tolmača« koji se u knjizi pojavljuje kao pojašnjenje dijalekta, a koji je

Izložba radova

napisan kombinatorikom jezične igre i humora, dok je na koncu programa sam autor pročitao nekoliko pjesama iz svoje knjige. Nakon ove uspjele i posjećene književne večeri nastavilo se spontano druženje pod ambetušem salaša do kasno u noć. Bila je to i prilika za kratak razgovor s *Vesnom Grudler*, gošćom kolonije iz Osijeka, koja je članica društva slikara amatera »Likar« koje ima tradiciju od trideset godina. Vesna Grudler slika u tehnici akrila, akvarela i pastela, a u svibnju ove godine je imala prvu samostalnu izložbu u Osijeku. »Kada smo završili rad na Paliću rekla sam – idemo kući na salaš. Mislim da to što sam rekla da idemo kući, dovoljno govori koliko se dobro osjećam u atmosferi ove likovne kolonije«, rekla je gošća iz Osijeka.

IZLOŽBA NOVIH RADOVA: Prilikom svečanog zatvaranja sedmog saziva Likovne kolonije »Bunarić« 24. kolovoza, posjetitelji su mogli vidjeti izložene radove koji su nastali tijekom rada kolonije. Josip Horvat se zahvalio sudionicima i rekao da se »istraživanje u stvaranju« kao moto Dužijance odnosi i na koloniju »Bunarić«, a prisutne je podsjetio i na slikara i likovnog pedagoga *Stipana Šabića* (1928. – 2003.), koji je bio inicijator osnivanja kolonije »Bunarić«. U programu prilikom zatvaranja kolonije nastupili su recitator *Filip Čeliković*, te *Franjo* i *Kristina Vojnić Hajduk*, koji su interpretirali klasične skladbe na violinskim instrumentima, a povjesničarka umjetnosti Olga Šram je tom prilikom kako improviziranu postavku karakterizira raznolikost motiva i da tek predstoji sagledavanje nastalih radova, dok je predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća *Lazo Vojnić Hajduk* rekao o nastalim slikama da su one autentično znakovlje poput rukopisa koji izražava zavičajnu utemeljenost i maštovi-

tost, te da je kolonija »Bunarić« evidentno uspjele. Nakon svečanog zatvaranja kolonije, zadovoljni domaćin Pajo Đurasević je u kraćem razgovoru istakao kako voli raditi pionirski posao. »Stipan Šabić je bio idejni tvorac kolonije, dok sam ja materijalno pomogao tu ideju. Mislim da ova kolonija daje poticaj talentima, a pored svog osobnog života, uvijek sam nastojao da nešto dam i ovoj sredini u kojoj živim«. Također vidno zadovoljan Josip Horvat zadužen za organizaciju kolonije rekao je kako smatra da je sedmi saziv kolonije uspio. »Sto i osam radova koji su nastali tijekom rada kolonije kvalitetom opravdavaju ovaj saziv, a novina je na koloniji pojava primijenjene umjetnosti. Instaliran je »stan«, razboj na kojem su nastale krpice. Novonastale slike bit će pohranjene u riznicu Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo«. Tijekom ove kolonije naš Likovni odjel je

Zatvaranje sedmog saziva kolonije

pozvan na gostovanje u Slankamen, a također i u Pivnice i Kovačicu, gdje ćemo sudjelovati na likovnim manifestacijama. Za sve vrijeme trajanja kolonije »Bunarić« bilo je zaista divno druženje«, rekao je Josip Horvat, dok su brojni posjetitelji gledali nastale radove koji su bili izloženi na čardaku salaša u sjedištu kolonije »Bunarić«.

Filmski festivali - 9. Sarajevo Film Festival

Vatra »zapalila« Sarajevo

Ceremonijom proglašenja pobjednika u Narodnom kazalištu u Sarajevu, zvanično je završen ovogodišnji, 9. Sarajevo Film Festival. Apsolutnim pobjednikom SFF-a može se smatrati bosanski redatelj Pjer Žalica, čiji je film »Gori vatra« osvojio pet nagrada. Film je proglašen za najbolji igrani film u Regionalnom programu, te mu je pripala i na-

Kadar iz nagrađenog filma

grada od 15.000 eura. Istu nagradu i u istom iznosu, »Gori vatra« je dobio i od Javnog RTV servisa Bosne i Hercegovine, također za najbolji regionalni film. Hungarian Film Laboratories je, pak, Žalici dodijelio nagradu za za najboljeg bosanskog redatelja, a ona iznosi – 5.000 eura. Mirsad Herović, snimatelj filma »Gori vatra«, osvojio je Kodak nagradu za najboljeg bosanskog snimatelja u iznosu od 2.000 dolara. SYNCHRO Film i Video

Nagrađeni redatelj Pjer Žalica

nagrada za najbolji bosanski debitantski film u iznosu od 2.000 eura, također je pripala Pjeru Žalici. Žiri Regionalnog programa dodijelio je i dvije specijalne nagrade filmovima »Rezervni dijelovi«

(Slovenija) i »Mali svijet« (Srbija i Crna Gora). Nagrada UIP Sarajevo za najbolji europski kratki film u iznosu od 2.000 eura pripala je francusko-belgijskom filmu »Novčanik« redatelja Vincenta Bierrewaerts.

REGIONALNI DOKUMENTARNI PROGRAM - Europski dokumentarni film već desetljećima njeguje formu tzv. film-eseja te poetskog, liričnog dokumentarca koji često bez riječi, na vrlo upeča-

tljiv i sineastičan način, oslikava život oko nas. Festivali u Oberhausenu, Krakowu, Leipzigu kao i Cannesu, prepoznali su osebujuć autorstvo izraz dokumentarista iz ove regije i često ih nagrađivali najvećim priznanjima. Devedesete su donijele burne političke promjene: razaranja, razgraničenja i rat, filmske reportaže i cinema-verite dokumentarci oduzimaju prostor liričnom autorskom izrazu. Zapadne medije zanima isključivo snažna priča, a

Branko Ištvančić

Branko Ištvančić, redatelj filma »Bunarman«

Bunarman na 9. SFF

Kako ocjenjujete projekciju svoga filma na ovogodišnjem sarajevskom festivalu?

Moj dokumentarni film »Bunarman« je na ovogodišnjem festivalu u Sarajevu bio prikazan u okviru Regionalnog programa dokumentarnog filma čiji je selektor bila Rada Šešić. Projekcija je bila odlična, rekao bih dosta uspješna, sudeći po broju publike i reakcijama, što je neuobičajeno za dokumentarni film. To je rekla i sama selektorica Rada Šešić koja je svakog autora prije projekcije predstavila publici, a nakon prikazivanja filma vodila i kratki razgovor sa svakim od autora i tom prilikom je publika mogla postavljati direktna pitanja autoru. Ono što je napisala u katalogu festivala za film »Bunarman« rekla je i pred publikom prilikom predavljanja filma: »Bunardžija« (kako je preveden naslov filma na bosanski) nije samo dokumentarac o starom zanatu koji nam otkriva zanimljivu tehniku pronalaska vode i kopanja bunara, već je ujedno i oda ljudskom radu. Zналаčki strukturiran, skoro sasvim bez riječi, dramaturška nit je vođena samom slikom, ostvarenom izuzetno nenametljivom kamerom. Odstranjajući sve što nije suštinsko za srž događaja koji se prati, autor je potcrtao teškoću fizičkog rada koji izvodi bunardžija, ali i strast čovjeka zanesenog svojim radom.«

»Bunarman« je u Sarajevo došao s već osvojenim nagradama?

Program se odvijao u istoj dvorani Sarajevskog Narodnog kazališta gdje su bile i projekcije glavne selekcije igranih filmova, a sudjelovanje »Bunarmana« kao jedinog hrvatskog dokumentarca uvrštenog u ovogodišnju selekciju od sedam dokumentarnih filmova iz regije držim značajnim uspjehom premda se za dokumentarce nije dodjeljivala nagrada, pa je već samo uvrštavanje u dio glavnog Regionalnog programa uspjeh filma. Film je, inače, prije toga dobio nagrade Oktavijan za najbolji kratkometražni dokumentarni film i za najbolju režiju na ovogodišnjim Danima hrvatskog filma.

Ipak, ta priznanja nisu praćena i adekvatnom financijskom potporom Ministarstva...

Već treću godinu za redom nisam dobio sredstva Ministarstva kulture u pogledu financiranja dokumentarnih filmova u Hrvatskoj, i zato držim da je ovo znakovit uspjeh filma u odnosu na sve one dokumentarce u Hrvatskoj koji su dobili ta sredstva Ministarstva kulture, a nisu uvršteni u Regionalni program dokumentarnog filma na Festivalu u Sarajevu. Osim toga, u medijima su uglavnom u centru pažnje bili hrvatski igrani filmovi, koji su sudjelovali na Sarajevskom festivalu, a dokumentarni film je isto tako relevantna grana jedne nacionalne kinematografije kao i igrani film. ■

BUNARMAN

HRT, Dokumentarni program
2003, dokumentarni, boja, 30 min.,
DIGITALNA BETA (format 16:9)

redatelj: BRANKO IŠTVANČIĆ
scenarist: DAVOR ŠIŠMANOVIĆ
snimatelj: TVRTKO MRŠIĆ
montaža: ZDRAVKO BORKO
ton: DAMIR TEPEŠ
glazba: KREŠIMIR BLAŽEVIĆ
urednik: MIRO BRANKOVIĆ

Protagonist dokumentarnog filma »Bunarman« Antun Gabajcek – Nuno među posljednjim je praktičarima jednog izumirućeg zanata. On, naime, po narudžbi kopa bunare, ali ne buši zemlju strojevima, već koristi oruđe isključivo na mišićni pogon. Takav način obavljanja posla nije nikakav tehnofobični hir, niti tvrdo glavo tradicijsko ustrajavanje, već posve razložna i strojevima, još uvijek, nenadomjestiva tehnologija posla. Bunarman iz ovoga filma, stijenke bunara obzidava ciglama, što omogućuje pouzdaniji i obilniji dotok vode, a prema mnogim svjedočenjima i samu vodu čini kvalitetnijom. Kako bi se sve to postiglo, potrebno je uložiti ogroman fizički napor, ali i imati razrađenu metodologiju, originalnu strategiju i mnoštvo domišljatih, vlastoručno izrađenih pomagala. I upravo to – učinilo je Nunu dokumentaristički podatnim likom. Kako, dakle, i krajnje tegoban način egzistencije može postati prepoznatljiv razlog za neponovljivo čudesno trajanje svakoga čovjeka – pokušava saznati ovaj dokumentarac.

... Dakle, kad imate jak, iako naizgled nimalo spektakularan sadržaj, a znate i filmski zanat poput »međunarodno priznatog« dokumentarista Branka Ištvančića – ne trebaju vam bučne špice da biste privukli pozornost gledatelja. Pretpostavljam da nisam jedini koji se nakon prvih desetak minuta našao u čudu: ej, ovaj

ovdje kopa rupu u zemlji – i samo to radi! – a ja ga uporno gledam i zanima me što će biti dalje!? Nema popratnog teksta u offu, malo se govori i na terenu, tu i tamo zgodno uleti i gitarska tema Kreše Blaževića (ex. Animatori), a Nuno ide sve dublje i dublje... Pa se onda penje, obzidavajući ciglom kao šestarom izrađenu kružnicu bunara. Sve na ruke i od oka. Čudo, kažem vam.

Sandro Pogutz, Slobodna Dalmacija

Protagonist se prvo petnaest minuta u tišini spuštao, kopajući bunar, onda preostalih petnaest minuta u tišini vraćao, zidajući što je iskopao, i to je bilo to. Gotov bunar, gotov dokumentarac. U pola sata filma, uz štopot kolotura čula su se ukupno tri zvuka, slična rezanju: »Gore!«, »Dolje!« i »Lakše, jebo ga ti!«. Koje remek-djelo.

Dražen Matošec, Feral tribune

NAGRADE:

-Nagrada za najbolju režiju Dana hrvatskog filma 2003.

-Nagrada Oktavijan za najbolji kratkometražni dokumentarni film Hrvatskog društva filmskih kritičara 2003.

Sjedište Direkcije Sarajevo Film Festivala

ne moćan autorski filmski jezik. Kreativni dokumentarni film sa ovih prostora pada u zaborav ili se u sretnijim oklonostima, teško probija do svjetske scene. Unatoč tome, u ovoj regiji, dokumentarni film je jedina šansa mladim stvarateljima da se oprobaju u kinematografskom izrazu prije nego što im se jednom, ako su dovoljno sretni, ukaže prilika da rade dugometražni igrani projekat. Za svijet zanimljivih tema još uvijek ima u izobilju, no produkcijski a osobito distributerski putevi, teška su i vrlo često neprebrodiva prepreka u mogućem životu jednog filma. Zato je Sarajevo Film Festival mišljenja da se dokumentarni film u regiji treba svesrdno pomoći, što više prikazivati i promicati svijetu. Stoga od ove godine, SFF započinje sa Regionalnim dokumentarnim programom u kojem pravo sudjelovanja imaju autori iz Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Srbije i Crne Gore, Albanije, Bugarske i Rumunjske. Bez obzira na format na kojem je dokumentarni film nastao, te bez obzira na njegovu dužinu, svi kreativni dokumentarci iz najnovije produkcije (2002./2003.) iz regije, imaju pravo natjecanja za selekciju na SFF.

TippNet

www.tippnet.co.yu

- Brz i pouzdan pristup Internetu za tvrtke i pojedinačne korisnike
- Izrada web-prezentacija
- Prodaja računala i računarske opreme
- Projektiranje, instalacija i održavanje lokalnih i Internet mreža
- Prodaja licenciranih softwera
- Pojedinačni i kolektivni informatički tečajevi
- Izrada knjigovodstvenih i drugih softwera
- Najkompletnija informatička paleta u Subotici, sa stručnom podrškom na srpskom i mađarskom jeziku i sa stalnim dežurstvom!

Braće Jugovića 5, Subotica, Tel. 024/555-765, E-mail: support@tippnet.co.yu

Kako surfati na Internetu (2.)

Pretraživači

*Lokacije za specijalizirana pretraživanja * Ovih 20 manje poznatih lokacija za pretraživanje dobre su alternative poznatim imenima.*

BoardReader

www.boardreader.com

Centar za diskusijske grupe. Ovdje možete pronaći poruke s cijelog Weba o temama kao što su umjetnost i antikviteti, računala, rekreacija, sport i putovanja.

ENCIKLOPEDIJA

WEB-a

Chat - podrazumijeva komunikaciju u realnom vremenu između dva ili više korisnika putem kompjutera u okviru lokalne mreže (LAN), Interneta ili preko BBS-a. Chat se vrši unosom teksta uz pomoć tastature. Svaki karakter koji je otisnut istovremeno se prenosi preko mreže. Vecina mreža i organizacija koje se bave online servisima, nude chat.

IRC (Internet Relay Chat) - chat sistem dostigao je veliku popularnost jer je velikom broju korisnika Interneta omogućio žive diskusije u realnom vremenu. Razvio ga je Jarkko Oikarinen iz Finske kasnih osamdesetih. Za razliku od starijih chat sistema, IRC nije ograničen na upotrebu od strane samo dva sudionika. Da bi se pristupilo IRC diskusiji potreban je IRC klijent i pristup Internetu. IRC klijent je kompjutorski program koji omogućuje slanje na IRC server i primanje poruka sa servera. IRC server je odgovoran za to da sve poruke budu emitirane svim sudionicima u diskusiji. U isto vrijeme može biti aktivan veliki broj diskusija, od kojih svaka predstavlja poseban IRC kanal. Najpopularniji IRC klijent za Windows je mIRC (<http://mirc.co.uk>).

Compinfo

www.compinfo-center.com

Tehnički podaci. Kada vam zatrebaju detaljne informacije o tehnologiji ili nekoj komponenti, posjetite ovu lokaciju i pronaći ćete mnogo podataka.

CompletePlanet

www.completeplanet.com

Duboke hiperveze. Na ovoj lokaciji kažu kako vam njihov javni imenik omogućava pristup do preko 100.000 baza podataka i strojeva za pretraživanje.

Digital Librarian

www.pcworld.com/28001

Knjižničarove oči. Ovdje ćete pronaći prikaz najboljih hiperveza o poznatim i manje poznatim istraživanjima. Ova lokacija je korisna i za pretraživanje akademskih tema.

Dmoz

dmoz.org

Nijedna jedina reklama. Ovaj imenik koji održavaju volonteri organizira lokacije slično kao Yahoo, ali nema sponzorskih hiperveza i reklama.

The Invisible Web Directory

www.invisible-web.net

Javne baze podataka. Ova lokacija sadrži hiperveze do javnih baza s podacima koji se odnose na posao, pravo, medicinu, tehniku i druge.

Itools

www.itools.com

Čarobnjak za riječi. Na ovoj lokaciji možete

KORISNI LINKOVI

<http://www.urban-institute.hr/>

Website prikazuje kako lokalna samouprava može poboljšati upravljačku praksu i nositi se s lokalnim problemima. Namijenjen je lokalnim dužnosnicima i namještenicima koji su motivirani i žele poboljšati vlastitu menadžersku sposobnost. Website nudi modele i priručnike iz područja upravljanja imovinom lokalnih jedinica, gospodarskog razvitka, informacijskog menadžmenta, upravljanja financijama, uključujući Model za financijsku analizu (FAM).

Sve modele je moguće jednostavno replicirati u jedinicama lokalne samouprave, prateći upute iz priručnika.

pronaći veliki broj jezičkih alatki, isprobati prevoditelja za petnaest jezika, pročitati rječnike pravnih i računarskih izraza i koristiti rječnik sinonima koji vam može pomoći prilikom rješavanja križaljki.

Ixquick

www.ixquick.com

Majstor za metapretraživanje. Na ovoj lokaciji možete sprovesti pretraživanja koristeći kombinacije popularnih lokacija koje sami izaberete. Možete pretraživati Web, MP3 datoteke, vijesti i slike - i izbjeći plaćene lokacije koje koriste drugi metapretraživači.

Lasoo

www.lasoo.com

Pronađite i prikažite na mapi. Na ovoj lokaciji možete pronaći hotele, prodavaonice automobila i druge objekte u svijetu, a zatim ih prikazati na mapi.

Researchville

www.researchville.com

Vijesti. Na ovoj lokaciji ćete pronaći najnovije vijesti iz novina i s Interneta. Pored toga, možete koristiti i lokacije koje prikazuju istraživačka dostignuća u oblasti medicine i obrazovanja.

Bojan Todorov, YUFCC

Njega tijela u vrelim danima

Nakon sunčanja

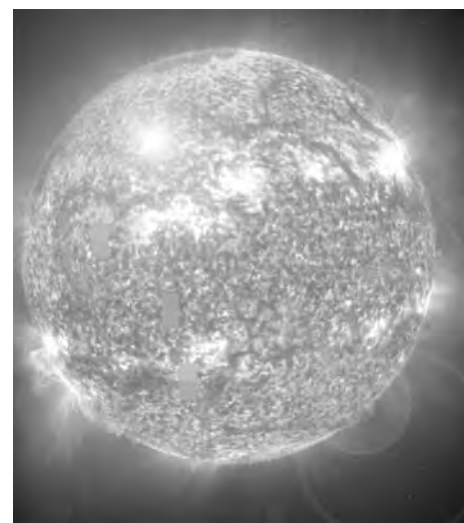
Kako se ljeto bliži kraju, barem što se kalendara tiče, naše tijelo traži adekvatnu njegu, umorno od izlaganja suncu i prekomjernog znojenja. Bavljenje sportom ljeti dodatno opterećuje organizam, a ionako pojačano znojenje postaje još jače. Preplanuli ten svakako je ugodan za oko, a modni trendovi diktiraju svoje, stoga ako ovo ljeto niste odoljeli čarima sunčanja, pružite svojoj koži osvježenje i ublažite nuspojave. Postoje mnogi pripravci koje možete napraviti sami kod kuće i uz minimalan trošak, a nakon toga ipak osjećati znatnu razliku.

ALERGIJSKE REAKCIJE: Ukoliko vam je koža sklona alergijama, bilo na sunce, prekomjerno znojenje ili vrućinu, nakon sunčanja, plaže ili treninga pokušajte sljedeće: stavite vrećicu zelenog čaja u 1 dl mlake vode i nakon 5 minuta pomiješajte sa pireom od 5 jagoda i žličicom maslinovog ulja. Jagode će vam na koži napraviti blagi voćni peeling, zeleni čaj će ju osnažiti antioksidansima, a maslinovo ulje vratiti dio izgubljene vlažnosti. Masku možete nanijeti čak i na lice i ostaviti da djeluje oko 15 minuta.

OPEKLINE OD SUNCA: Zadnjih nekoliko godina, kako UV zračenje jača, potrebno je sve manje vremena provedenog na suncu da bi koža neugodno pocrvenjela. Čak i šetnja gradom po ljetnoj vrućini ili jutarnje trčanje može ostaviti crveni oblik v-izreza ili bijeli trag od bretela majice. U ovom slučaju nabavite u prodavaonici kozmetike čisti Aloe vera gel i pomiješajte ga sa 6-8 kapi lavandinog ulja. Ovakav pripravak potiče obnavljanje stanica kože, a lavanda pruža dodatno analgetsko i protuupalno djelovanje. Pripravak je najbolje nanijeti nakon tuširanja. Čini li vam se ovaj postupak prekomplikiranim, kožu jednostavno namažite jogurtom iz hladnjaka, ohladit će ju i umiriti.

SUHA KOŽA: Za kožu dehidriranu na suncu, idealna stvar je tonik od krastavaca koji ne samo da umiruje, nego i pruža blagi lifting. Krastavac sadrži siliku, prirodni protuupalni sastojak koji umirujuće djeluje na slojeve epiderme. Sitno narezani svježi krastavac pomiješajte sa 1 dl vode i procijedite nakon

sat vremena. Procijedenu tekućinu ulijte u bočicu sa sprej-zatvaračem i poprskajte nakon tuširanja cijelo tijelo. Pripravak će se u hladnjaku održati do 5 dana i pružiti koži vrlo ugodno osvježenje.

TVRDA KOŽA STOPALA: Stopala se prilagođuju ljetu i otvorenoj obući ili hodanju bez nje i vrlo često reagiraju tvrdim naslagama zadebljane kože, najčešće na peti, ali i na drugim dijelovima. Ovo je jedan od rijetkih »kozmetičkih« problema koji nije rezerviran za žene, već ga sve češće prepoznaju i muškarci. U trenucima odmora, uz knjigu ili televizor, napravite jednostavan pripravak za mekša stopala. U posudu s toplom vodom dodajte ružine latice, ružmarin, voće, mlijeko ili aromatično ulje i držite stopala 5-10 minuta u njoj. Nakon toga ih osušite i namažite medom ili kremom i umotajte plastičnom folijom, te ostavite dvadesetak minuta. Već nakon jednog ili dva ovakva tretmana, stopala će biti osjetno mekša.

Ako vas ni tropske temperature ne mogu spriječiti u odrađivanju treninga, samo naprijed, ali pružite svojoj koži ono što joj dugujete nakon toga. I još nešto – sve dok su temperature iznad 25 stupnjeva, preporučujemo vam trening isključivo prije 10 sati prije podne ili nakon 19 sati uvečer, kako ne biste nepotrebno opteretili krvotok i dišni sustav.

Zadnjih nekoliko godina, kako UV zračenje jača, potrebno je sve manje vremena provedenog na suncu da bi koža neugodno pocrvenjela. Čak i šetnja gradom po ljetnoj vrućini ili jutarnje trčanje može ostaviti crveni oblik v-izreza ili bijeli trag od bretela majice.

Bojana Muačević

Neno Belan, vođa nekadašnjih splitskih »Đavola« na koncertu u Beogradu

Sve prolazi osim ljubavi

Frontman nekadašnjeg popularnog hrvatskog sastava »Đavoli« Neno Belan nastupio je u subotu 23. kolovoza u Beogradu, u okviru »Beer Festa«, održanog na Kalemegdanu. Svi se sjećamo velikih hitova ove splitske grupe - »Speedy Gonzales«, »Lucija«, »Peggy Sue«, »Bambina«, »Stojin na kantunu«, »Dani ljubavi«, »Pričaj mi o ljubavi« i drugih, koji su nas vraćali u slatke pedesete i doba veselih igranki.

Danas Neno Belan svira s grupom »Fjumens« s kojom je nastupio i u Beogradu. Tom prilikom razgovarali smo s Belanom za »Hrvatsku riječ«:

► **Recite nam prvo nešto o koncertu koji ste održali u Beogradu. Kakva su bila vaša očekivanja i jesu li se ispunila?**

Volim nastupati pred puno ljudi, kao i s drugim grupama, ali u principu više volim samostalne koncerte, jer tada imamo vlastitu tonsku probu, vlastite insumente i vlastiti zvuk. Na ovom koncertu bilo je malo petljanja sa zvukom, jer nismo koristili naše pojačalo, što me malo zbunjivalo i nerviralo tijekom svirke, pa se nisam mogao skroz opustiti, ali mislim da smo nastup dobro odradili i da su ljudi zadovoljni. Primijetio sam da su se zabavljali, plesali i

pjevali, što je najvažnije.

► **Tijekom Vaših koncerata ljudi uglavnom plešu. Je li to i cilj vaše muzike, da prodrma ljude i navede ih na ples, ili je ona, pak, usmjerena na to da raznježi i potakne dušu svojim ljubavnim temama?**

Mislim da su tijelo i duša u nerazdvojnoj sprezi, tako da razigravajući tijelo mi po-

mažemo i našoj duši, a isto tako, oplemenjujući dušu možemo potegnuti neke pozitivne promjene u tijelu. Na nastupima prije svega pokušavamo biti prirodni, spontani, jednostavni i prijemčivi, ali ne glupi i primitivni. Nema neke velike filozofije u našoj muzici. Jednostavno želimo da se ljudi opuste, zaborave na sve probleme, kao anti-stres program (?!), a da to opet bude lijepo upakirano, na zadovoljavajućoj umjetničkoj razini i sa zadovoljavajućim

performansom.

► **Što mislite, koliko se muzika koju svirate uklapa u sadašnju svijest ljudi? Kao da se činilo da zvuk odstupa vremenom, ali da to ljudi vrlo rado prihvataju.**

Ne mislim da je tako. Nalazim da je muzika vanvremenska kategorija, naročito ukoliko je kvalitetna. Pogotovo meni, koji sam vođenjak u horoskopu i kojemu vrijeme ne igra veliku ulogu. Ja sam i ispred vremena, i iza, i istovremen. Ne postoje takve odredbe kad nešto dobro funkcionira, pogotovu danas, kad je sve moguće.

► **Kako bi izgledala paralela između »Đavola« i »Fjumensa«?**

»Đavoli« su bili jedan strogo stilski konceptualan band. I po imidžu i aranžmanski oni su predstavljali retro 60-tih, dok »Fjumensi« dozvoljavaju sebi moderne muzičke izlete. Naravno da tu postoje zajedničke niti, poput mog glasa, načina razmišljanja i stila komponiranja i pjevanja.

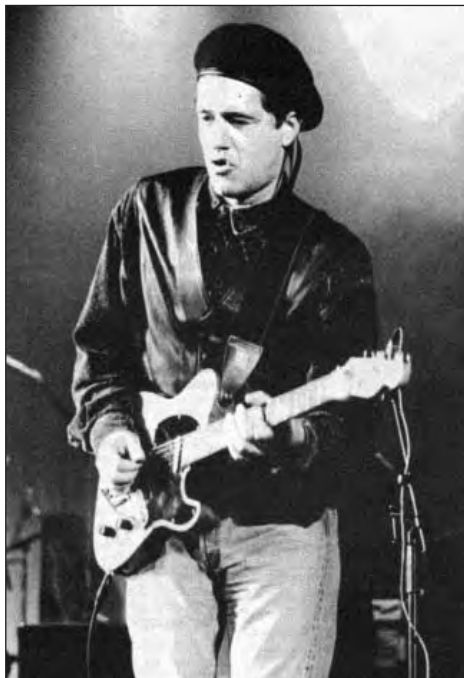
► **Koje su Vaše ideje vodile prilikom komponiranja pjesama?**

Prije svega, to su emocije. U stvaranje u potpunosti prenosim sebe i svoj subjektiv-

ni doživljaj, pošto sam, prije svega, emotivan po prirodi. Bilo da je to tuga, sreća, sjeta, veselje, nostalgija, romantika, bilo da sam ludo raspoložen.

► **U osnovi svega trebala bi biti ljubav, zar ne?**

Ljubav je glavna tema, koja se provlači kroz sve moje pjesme iz svih godina. Ljubav je jedina vječna tema, sve drugo prolazi. Ona je jedino što me zanima. Ljubav je osnovni motor i pokretač svega.

► **Kakva je muzička scena u Hrvatskoj?**

Nema je. Scena je postojala prije dvadesetak godina u doba »Filma«, »Azre« i nas »Đavola«. Prisutni su uglavnom pojedinci, autori, umjetnici, koji prezentiraju svoj stil. Grupne pojave su rijetke.

► **Imate li dovoljno prostora za nastupanja?**

Na žalost, osjetno su smanjene mogućnosti za žive nastupe, što je posljedica demokratizacije medija. Sad svaki tatin sin snimi ploču i stoga je zagušenje medija zastrašujuće. U takvoj situaciji treba biti pravi akrobat, kako biste se uspjeli makar prezentirati publici.

► **Hoćete li ponovo nastupati u Srbiji?**

Vratiti ću se sigurno!

J. V.

Ljetne sheme poznatih lica

Nove ljubavi, novi parovi

Stara je novinarska istina da se novine čitaju uglavnom zbog poznatih lica i da jedna »prava« slika vrijedi više od tisuću riječi. Ljudi žele znati što više o uspješnicima, nastojeći pronaći svoj put istoj toj uspješnosti ili, jednostavno, saznavajući odredene pikanterije i njima opravdati svoju neuspješnost.

I tako smo i ovog ljeta putem raznoraznih medijskih izvora informacija opetovano svjedočili mnogobrojnim novim ljubavnim momentima iz života onih o kojima se priča u toplim satima sezonske dokolice. Stoga i ovaj tekst shvatite kao dobru zabavu, primjerenu upravo stranicama na kojima se nalazi.

DOMAĆE ZVIJEZDE... Najveća zvijezda hrvatske glazbe *Severina* ovog je ljeta zamijećena u društvu *Srečka Vargeka*, s kojim je provodila slobodne trenutke u mondenskom Bolu na otoku Braču. Hoće li jesen učvrstiti ljetne temelje vidjet ćemo, a gospođica *Severina* uskoro debitira na kazališnim daskama riječkog HNK u »Karinolini Riječkoj«, čija se premijera očekuje 3. listopada.

Najbolja hrvatska tenisačica *Iva Majoli* ovog je ljeta prekinula dugogodišnju vezu s *Marom Srezovićem* (surfer i DJ), ali se ubrzo utješila s novim dečkom *Stipom Maricom*, ekonomistom iz Zagreba, ljetujući na grčkom Santoriniju i otoku Visu. Uz pripremu za predstojeći US Open, Iva je »ojačala« i emotivnu bazu, veoma bitnu u životu vrhunskih sportaša.

Skijaška kraljica svijeta *Janica Kostelić*, koja se oporavlja od operacije koljena i sil-

no čeka povratak na snijeg, ljetno provodi po tradiciji na otoku Badiji, dugogodišnjem uporištu njezine obitelji. Njezin love report je nepromijenjen, i dalje je u sretnoj vezi s američkim nogometašem na privremenom radu u Bosni, *Raulom Palomaresom*.

Nina Badrić, pjevačko ime iz prve hrvatske lige, cijelo je ljetno nerazdvojna sa svojim dečkom *Bernardom Krasnićem*, poduzetnikom iz Zagreba, s kojim se zaputila na otok Hvar, a potom i na grčki Rhodos. Ljubav je tema njezinog najnovijeg albuma, a ljubav je život...

Televizijska novinarka, urednica informativnog programa Nove TV *Mirjana Hrga* ljetno je provela sa svojim francuskim dečkom, *Domique Prudenteom* s kojim je krstarila jahtom po Jadranu.

Rene Bitorajac, glumac kazališta Kermepuh (solidna uloga u Oskarom nagrađenom filmu »Ničija zemlja«) i TV voditelj, u romantičnoj je vezi s pjevačicom *Lanom Klingor*, a novi par se provodio u Novalji na otoku Pagu.

Iako tematski ne spada u kontekst, ipak moramo spomenuti »milijunaša« *Tarika Filipovića* koji je ljetnu stanku od točnih i netočnih odgovora iskoristio sa svojom djevojkom *Iris Androšević*, mijenjajući usput frizure u nekoliko raznovrsnih boja (plavo, srebrno-crno) mijenjajući i lokacije od Brela do Dubrovnika, Korčule...

I STRANCI: Iako se šušalo o krizi u njihovoj vezi, *Tom Cruise* je demantirao te informacije odletjevši u Rim do svoje vjere-nice Španjolke *Penelope Cruz*, koja u vječnom gradu snima svoj novi film. Romantične, nježne slike odmah su obišle svijet...

Emma Thompson, dvostruka dobitnica Oscara (Razum i osjećanja) udala se ovog ljeta za nešto mlađeg glumca i dugogodišnjeg partnera *Grega Wisea* na njihovom imanju u Škotskoj, u tradicionalnom svadbenom obredu prilikom kojeg je mladoženja nosio škotski kilt (suknjicu), a mlada bijelu vjenčanicu.

Kćer bivšeg američkog predsjednika Clintona, *Chelsea* ljetno je provjela sa svojim dečkom *Ianom Klausom* u mondenskoj španjolskoj Marbelli.

Nekad najpoželjniji glumac svijeta, gladijator *Russel Crowe* u iščekivanju je rođenja prinove koja je najavljena tijekom siječnja sljedeće godine, kada bi se njegova supruga *Danielle* trebala poroditi.

Glumica koja se na velika vrata vraća u sam vrh, *Demi Moore*, nerazdvojna je sa svojim »dobrim« mlađim momkom i kolegom *Ashtonom Kutcherom*, koji je opet nešto stariji od njezinih triju kćeri. Nedavno su djeca i momak viđeni s bivšim mužem, *Bruce Willisom*, koji se pomirio sa sudbinom da vrijeme sa svojom djecom dijeli i sa ex supruginim boy friendom.

Princeza od Monaca *Stephanie* i dalje sa blažnjavom svojim ljubavnim vezama svog starog oca *Reniera*. Ovoga puta odabranik njezina srca je portugalski cirkuski akrobat *Adans Lopez Peres*.

Laetitia Casta, slavni model i glumica pronašla je novu ljubav u talijanskom komičaru *Stefanu Accorsi*, uživajući skupa s njim u čarima Rome u kojem su se provodili tijekom ljetnog posjeta.

Slavni par uspješnih glumaca ali neuspješnih supružnika, u čijem je braku bilo svega – od ljubavi do batina, *Farrah Fawcett* i *Ryan O'Neal* ponovo su viđeni skupa u intimnom obiteljskom okruženju sa svojim 18 godišnjim jedincem *Redmondom*.

Na koncu, najatraktivniji par današnjice su svakako *Jennifer Lopez* i *Ben Affleck* o čijem ljubavnom izvješću svakodnevno slušamo i čitamo u brojnim informativnim glasilima.

Ukoliko ste se ponuđenim informacijama ugodno zabavili baš nam je drago, ali sve ove veze i vezice, nastale u vrelini ljetnih noći mogle bi se ubrzo raspasti s prvim hladnijim danima približavajuće jeseni. Ali, u tome je upravo i čar priča o poznatim ličnostima, zar ne? ■

Sportske vijesti

Formula 1

Alonso projurio Hungaroringom

Mladi španjolski pilot Formule 1 *Fernando Alonso* projurio je utrkom za VN Mađarske, susjednim nam Hungaroringom, u velikom stilu. Vodeći od prvog do posljednjeg kruga uz impozantnu prednost od dvadeset sekundi, ušao je u povijest kao jedan od najmlađih pobjednika jedne utrke Formule jedan. Drugo mjesto osvojio je *Finac Raikkonen*, a treći na pobjedničkom postolju bio je Kolumbijac

Montoya. Ovom utrkom redoslijed u generalnom plasmanu, trije utrke prije kraja, potpuno je izjednačen, te sva trojica, *Michael Schumacher* (72), *Montoya* (71) i *Raikkonen* (70) imaju potpuno jednake šanse za osvajanje titule svjetskog prvaka u ovoj sezoni.

Gimnastika

Izjednačnost takmičara

Anaheim, SAD – Na Svjetskom gimnastičkom prvenstvu podijeljene su medalje u finalu po spravama (parter, konj s hvataljkama i krugovi), koje je obilježila velika borba i izjednačenost takmičara, pa je umjesto tri podijeljeno čak šest zlatnih medalja.

Parter: *Ham* (SAD) i *Jovčev* (BUG),

Konj s hvataljkama: *Kashima* (JAP) i *Hai bin* (CHN), Krugovi: *Jovčev* (BUG) i *Tampakos* (GRE).

Kod gimnastičarki podijeljene su medalje u preskoku: *Čusovitina* (UZB) i dvovisinskim ručama: *Mommel* i *Vise* (obje SAD)

Košarka

Turci zaustavili SCG

Reprezentacija SCG izgubila je u Istanbulu polufinalnu utakmicu kupa Efes Pilsen protiv domaće Turske sa 88:90 na turniru koji se, također, igra u pripremnom periodu za skorašnje EP u Švedskoj.

Nogomet 1. HNL

5. kolo, 23. kolovoza

Hajduk-Varteks 2:0
Slaven B. -Dinamo 0:1
Zagreb-Cibalia 2:0
Osijek-Marsonia 2:1
Kamen I. -Inker 3:1
Rijeka – Zadar 4:2

Tablica: Dinamo 12, Hajduk 12, Osijek 9, Zagreb 8, Inker 7, Cibalia 7, Varteks 7, Rijeka 5, Marsonia 5, Zadar 4, Slaven B. 4, Kamen I. 3,

U drugom polufinalu Italija je svladala Rusiju 80:71

Košarka

Poraz i pobjeda Hrvatske

Na superkupu koji se igra u Njemačkoj u sklopu priprema za predstojeće Europsko prvenstvo u Švedskoj, najbolja selekcija Hrvatske izgubila je susret s domaćinima, Njemačkom 84:91, a pobijedila je domaćine EP Švedsku 84:69.

Nogomet

Man U, Arsenal i Chelsea, Werder, Stuttgart i Bayern

Dok su engleskom u Premiershipu prvi favoriti prvenstva na svojim vodećim pozicijama s novim pobjedama, u njemačkoj Bundesligi pomalo neočekivano na vrh su zasjele ekipe kojima, izuzev Bayern, nisu davane ozbiljnije šanse za borbu do najvišeg plasmana.

Rezultati: Newcastle-Man U 1:2, Chelsea-Leicester 2:1, Werder-Schalke 4:1, Stuttgart-Kaiserslautern 2:0

Uz posljednji Grand Slam turnir sezone

US Open i Samprasov oproštaj

OSAM HRVATSKIH PREDSTAVNIKA: Posljednji tjedan kolovoza tradicionalno je vezan za početak US Opena, posljednjeg u godišnjem ciklusu najprestižnijih, Grand Slam, turnira koji se, uz ogromni nagradni fond, ipak igraju za slavu koju donosi upis na prijestizni pokal. Zaigrati na jednom od četiri najveća od najvećih (Australija, Francuska, Engleska i na koncu, Amerika) privilegij je najbolje rangiranih tenisača svjetske rangliste (za direktan ulaz u ždrijež negdje oko 100 mjesta, dok kroz kvalifikacije ostaje još osam mjesta).

Roland Garros kao pusti san

Jedini Grand Slam koji Sampras nije uspio uvrstiti u svoju bogatu kolekciju ostao je onaj na pariškoj zemlji. Prespora podloga koja je uvijek uspijevala ukrotiti neuhvatljive as servise ovog fantastičnog udarača, onemogućila ga je u »popuni« impresivne kolekcije od 14 pokala.

Ovaj US Open ostat će zapisan u našim sportsko-tenisačkim memorijama po dva kurioziteta, jednom iznimno radosnom i drugom, pomalo, setnom. Naime, posljednji Grand Slam 2003. bilježi rekordni broj hrvatskih tenisača i tenisačica u glavnom ždrijebu (8), a čast bijelog sporta s naših prostora branit će: *Ivan Ljubičić*, *Mario Ančić* (ušli po renkingu) i *Ivo Karlović*, *Roko Karanušić* (prošli 3. runde kvalifikacija) u muškoj, i *Iva Majoli*, *Karolina Šprem* i *Silvija Talaja* (renking), uz *Jelenu Kostanić* (kvalifikacije) u ženskoj konkurenciji.

Nastup igrača i igračica s renkingom bio je posve normalna stvar, jer to su imena koja se nalaze u vrlo jakoj središnjici »kluba 100«, ali plasman kvalifikanata posebno raduje, kao dokaz da budućnost hrvatskog tenisa ima lijepu perspektivu.

Prvo ime onih koji su prošli na »mala vrata« je svakako Ivo Karlović koji je, uz pobjede na posljednja dva challengera, nanizao impresivnih trinaest pobjeda zaredom na američkom asfaltu, podlozi na kojoj će se igrati predstojeći Open. Sve boljim rezultatima, započetim senzacionalnim nastupom na Wimbledonu, »div sa Šalate« sve je bliži direktnom ulasku na najveće turnire sljedeće sezone. Uz njega pohvale vrijedan je svakako i uspjeh Roke Karanušića koji je uspio dohvatiti svoj prvi Grand Slam, eliminirajući čak trojicu Čeha iz prednatjecanja.

Kod djevojaka iskazala se Jelena Kostanić izvrsno prebrodivši kvalifikacije, pridruživši se trima standardnim »Grand Slam damama«. Na dan izlaska ovog teksta, vjerojatno će mnoga navedena imena biti prekrivena u daljnjem toku ždrijeba, jer ždrijebovi najjačih turnira obično nemaju milosti, ali i sam plasman u društvo najboljih dostojan je podvig vrijedan memorabilije bijelog sporta u nas.

ODLAZAK VELIKANA: Na centralnom terenu Artur Ashe stadiona, igralištu na kojem je ubilježio svoj posljednji (14. po redu) Grand Slam naslov, u impresivnoj pobjedi nad još jednim kraljem tenisa, *Andreom Agassijem*, u ponedjeljak se oprostio, po mnogima, najbolji tenisač svih vremena, *Pete Sampras*. Ispraćen ovacijama domaćih navijača ovaj tihi Amerikanac grčkog podrijetla otišao je u tenisku povi-

jest kao igrač koji je oborio brojne rekorde ove vještine rukovanja reketom i lopticom. Uzmimo, na primjer, podatak da je Sampras upravo reketom osvojio impresivna 43 milijuna dolara samo od turnirskih nagrada, dok je na drugom mjestu Agassi sa »samo« 27 milijuna »zelenih«.

Pobjednik svih generacija

Pete Sampras je, uz Kena Rosewalla, jedini tenisač koji je uspio pobijediti na Grand Slam turnirima i kao teenager, dvadesetogodišnjak i tridesetogodišnjak.

S četrnaest osvojenih Grand Slam poka - la Sampras će još dugo biti nedostižan pokoljenjima iza sebe, a rekordnih šest godina stolovanja na prijestolu vrha svjetske ljestvice čini se nedostižnim rezultatom daleke budućnosti. No, jedan detalj iz bogate teniske karijere velikog »Pistola Petea« svima nama će, na žalost, ostati u ružnom sjećanju na ovog bespriješkornog sportaša. Njegove pobjede nad *Goranom Ivanjševićem* u dva Wimbledon finala, koja su u mnogome mogla promijeniti karijeru najboljeg hrvatskog tenisača svih vremena. U tim infarkt mečevima, kada se sudbina pobjednika odlučivala mikro detaljima, sve najvažnije momente upisao je na svoj konto čudesni Amerikanac koji je svojom neatraktivnom mirnoćom uvijek bio u medijskoj senci atraktivne nervoze »Genija iz Splita«.

Ali, u velikim knjigama velikog sporta pišu se samo najveći rezultati. U njima će ime Petea Samprasa ostati zauvijek ispisano najvećim slovima. Good bye, Pete...

PETAK ► 29. 8. 2003.

HTV 1

Emisija za plemenite - »Životinjoljupci«, HRT 1 u 11.05

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.25 - Crtani film
09.30 - Ansur, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Veliki skladatelj
11.05 - Pričopričalica
11.30 - Životinjoljupci
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (460)
14.45 - Nikki: Divlji pas sa sjevera, američki film
16.00 - Crtani film
16.20 - Vijesti
16.25 - Rijeka: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.25 - Duhovni izazovi
17.45 - Hrvatska danas
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - TV Bingo Show
20.50 - Harlan County Wat, američki TV film (oko 104')
22.40 - Meridijan 16
23.15 - Cold heart, američki film
00.50 - Zakon i red - Odjel za žrtve 3., serija
01.35 - Posljednje skretanje za Brooklyn, njemački film
03.15 - Američka obitelj, serija
04.00 - Sedam godina poslije, američki film
05.40 - Ubojstvo u mislima, serija
06.25 - Treći kamenčić od Sunca 3., humoristična serija
06.50 - Carstvo divljine: Povratak plamenca na Rezaajeh
07.15 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.35 - Slobodna zona, zabavno-putopisna emisija
12.20 - Boje turizma
13.10 - Spas 911 (5.)
13.55 - Walker - teksaški rendžer 3., serija
14.40 - Čarolija 5., serija
15.35 - Felicity 4., serija
16.20 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
17.05 - Vijesti za gluhe
17.25 - Alf, humoristična serija
17.50 - Zemlja nade, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine: Povratak plamenca na...
20.05 - Čarolija 5., serija
21.00 - Vijesti
21.15 - Lopovi, serija
22.05 - Previše sunca, humoristična serija
22.30 - Ubojstvo u mislima, serija
23.15 - Walker - teksaški rendžer 3., serija
00.00 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
00.45 - Pregled programa za subotu

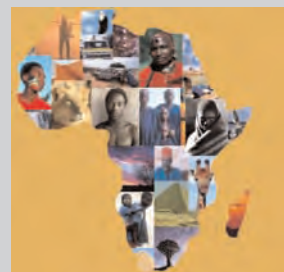
HTV 3

11.30 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
15.00 - Ždrijeb Lige prvaka, prijenos
16.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
17.30 - Milano: SP u veslanju, snimka polufinala
18.40 - Svjetsko atletsko prvenstvo - uvodna emisija
20.00 - Pariz: Svjetsko atletsko prvenstvo, prijenos
20.45 - Monaco: Nogometni Supercup: Milan - Porto, pr.
22.30 - Pariz: Svjetsko atletsko prvenstvo, snimka
23.15 - Pravo vrijeme
00.45 - Split: PH u odbojki na pijesku
01.30 - Pregled programa za subotu

SUBOTA ► 30. 8. 2003.

HTV 1

Upoznajte »Divlje srce Afrike«, HRT 1, 11.05

08.05 - Putovanja na sveta mjesta
08.40 - Direkt:
Kome rode nose djecu
09.10 - Crtani film
09.15 - Belphegor, crtana serija
09.40 - Otokar (9/10)
10.00 - Vijesti
10.05 - Parlaonica
10.55 - Crtani film
11.05 - Divlje srce Afrike
12.00 - Vijesti
12.20 - Biblija
12.35 - Prizma - multinacionalni magazin
13.30 - Glas domovine
14.05 - Moja Indija
14.35 - Oprah Show (461)
15.20 - TV izložba
15.30 - Vijesti
15.40 - Iz antologije Dramskog programa HTV-a
16.50 - Prljava igra, američki film
18.55 - Split: More
19.30 - Dnevnik
20.05 - Svi su ludi za Mary, američki film
22.05 - Dugo, toplo ljeto
23.10 - Vijesti
23.25 - In Defence, mini-serija
01.55 - Zakon i red - Odjel za žrtve 3., serija
02.40 - Tamna polovica, američki film
04.35 - Američka obitelj, serija
05.20 - Policajac i djevojka, njemački film
06.50 - Remek-djela svjetskih muzeja
07.00 - Žene na selu, dokumentarni film

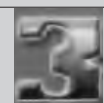

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.55 - Prizori u umjetnosti: Scenografija grada
12.25 - Refren
13.00 - Ciklus Perry Mason: Killers kiss
14.35 - Kućni ljubimci
15.20 - Cosbyjev Show 7.
15.45 - Pleme 4., serija
16.40 - Felicity 4., serija
17.30 - Briljanteen
18.00 - Ksenia - princeza ratnica 6., serija
18.45 - Crno-bijelo u boji
19.30 - Carstvo divljine
20.05 - Velika pustolovina filmskog žurnala
20.55 - Vijesti
21.00 - Hrvatski radijski festival - 20 naj

22.15 - Gradski ritam
22.45 - Žene na selu, dokumentarni film
23.35 - Pregled programa za nedjelju

HTV 3

07.15 - One su takve, serija
11.00 - Milano: SP u veslanju
13.00 - Pariz: Svjetsko atletsko prvenstvo, snimka
15.05 - Hit-depo
16.00 - Split: PH u odbojki na pijesku
16.45 - Svjetsko atletsko prvenstvo
17.55 - Pariz: Svjetsko atletsko prvenstvo, prijenos
20.00 - Sportski prijenosi
22.00 - Sport danas
22.30 - Art film: Nepoznato, švedski film
00.00 - Pregled programa

NEDJELJA ► 31. 8. 2003.

HTV 1

Popularni, mada previše sugestivan »Oprah Show«, HRT 1, 14.00

08.05 - Djeca iz ulice Degrassi, igrana serija
 08.55 - Festival za djecu, snimka
 10.00 - Vijesti
 10.10 - Rupert Patterson želi biti superjunak
 12.00 - Vijesti
 12.10 - TV kalendar
 12.25 - Plodovi zemlje
 13.15 - Mir i dobro
 13.45 - TV izložba
 14.00 - Oprah Show (462)
 14.45 - Priča o mozgu, popularnoznanstvena serija
 15.35 - Šareni svijet
16.55 - Bertie i Elizabeta, britanski film
 18.45 - Još koji put - izbor Joška Martinovića
 19.15 - LOTO 6/45
 19.30 - Dnevnik
 20.05 - Gušti su gušti, zabavna emisija
21.10 - Crvena zora, američki film
 23.05 - Vijesti
 23.20 - 50 godina filmskog festivala u Puli:
Breza, hrvatski film
 00.50 - Zakon i red - Odjel za žrtve 3., serija
 01.35 - Uvijek postoji nada, američki film
 03.25 - Američka obitelj, serija
04.10 - Jazbina bijelog crva, britanski film (oko 90')
 05.40 - Carstvo divljine: Labudovi s jezera (1.)
 06.05 - Hong Kong - pet godina poslije, dokumentarni film

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
 10.20 - TV kalendar
 10.30 - Biblija
 10.45 - Portret crkve i mjesta
 11.00 - Varaždinske Toplice: Misa, prijenos
 12.05 - Split: More
 12.30 - Crno-bijelo u boji
 13.15 - Velika pustolovina filmskog žurnala
 14.05 - Gradski ritam
14.35 - Kinoteka: Majmunaska posla, američki film
 16.20 - Ed, serija
 17.10 - Dugo, toplo ljeto
 18.10 - Animanijaci, crtana serija
 18.35 - Hong Kong - pet godina poslije
 19.30 - Carstvo divljine
 20.05 - The Rolling Stones - njihova priča: 1990.
 21.00 - Dubrovačke ljetne igre
 22.25 - Umrstva u Midsomeru, mini-serija (100')
 00.05 - Pregled programa za ponedjeljak

HTV 3

07.15 - Zemlja nade, serija (R 5 tjednih epizoda)
 11.00 - Milano: SP u veslanju
 12.45 - Pariz: Svjetsko atletsko prvenstvo, snimka
 14.45 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
 16.00 - Svjetsko atletsko prvenstvo
 17.15 - Pariz: Svjetsko atletsko prvenstvo, prijenos
 20.05 - HNL: Dinamo - Hajduk
 22.15 - Međunarodno PH u daljinskom plivanju
 22.50 - Čarolija, serija (R 5 tjednih epizoda)

PONEDJELJAK ► 1. 9. 2003.

HTV 1

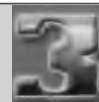
Novosti »Iz etnoarhive«, HRT 1, 17.05

07.00 - Vijesti
 07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
 09.00 - Kućno kino, crtana serija
 09.30 - Pretvarač, serija za djecu
 10.00 - Vijesti
 10.05 - Rim, moć i slava: Uspon
 11.05 - Bembove priče
 11.15 - Mali veliki svijet
 12.00 - Vijesti
 12.10 - TV kalendar
 12.25 - Zemlja nade, serija
 13.15 - Glazbena TV
 13.55 - Oprah Show (463)
14.40 - Toby Tyler, američki film za djecu (93')
 16.25 - Zagreb: Ljeto, ljeto
 16.45 - Hugo, TV igra
 17.10 - Iz etnoarhive
 17.45 - Hrvatska danas
 18.20 - Dobro došli u New York, humoristična serija
 18.50 - Upitnik, kviz
 19.30 - Dnevnik
 20.05 - Zablude i istine
20.45 - Ledena staza, američki film
 22.20 - Glazba
 22.25 - Burzovno izvješće
 22.30 - Meridijan 16
23.05 - Fantastične žene 2, njemački film
 00.40 - Zakon i red - Odjel za žrtve 3., serija
01.25 - Knjiga o ljubavi, američki film (84')
 02.50 - Američka obitelj, serija
03.35 - Škola jahanja, film (89')
 05.05 - Dobro došli u New York, humoristična serija
 05.30 - Amerika - život prirode
 06.00 - Carstvo divljine
 06.25 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
 12.05 - Mir i dobro
 12.35 - Gušti su gušti, emisija
 13.35 - Šareni svijet
 13.55 - Walker - teksaški rendžer 3., serija
 14.40 - Čarolija 5., serija
 15.35 - Felicity 4., serija
 16.20 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
 17.05 - Vijesti za gluhe
 17.15 - TV kalendar
 17.25 - Alf, humoristična serija
 17.50 - Zemlja nade, serija
 18.45 - One su takve, serija
 19.30 - Carstvo divljine: Labudovi s jezera (2.)
 20.05 - Čarolija 5., serija
 21.10 - Britanski odjel za zločin, serija
 22.05 - Frasier, serija
 22.30 - Walker - teksaški rendžer 3., serija
 23.15 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
 00.00 - Spas 911 (5.)
 00.45 - Pregled programa

HTV 3

12.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
 20.05 - Narodni refren
 20.35 - Slobodna zona, zabavno-putopisna emisija
 21.20 - Buđenje mrtvih, serija
 22.05 - Svijet mode

22.55 - Pregled programa za utorak

UTORAK ► 2. 9. 2003.

HTV 1

Zvijezde hrvatske estrade u »Glazbenoj TV«, HRT 1, 13.15

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Kapetan Zvezdan, crtana serija
09.25 - Crtani film
09.30 - Pretvarač, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Rim, moć i slava: Osvajačka legija
11.00 - Crtani film
11.40 - Mogu ja!
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (464)
14.40 - Luckasti profesor, američki film
16.20 - Vijesti
16.25 - Osijek: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.10 - Hrvatska kulturna baština: Trsat
17.45 - Hrvatska danas
18.20 - Brak nije mrak, humoristična serija
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Idemo na zapad
20.40 - U krupnom planu
21.55 - Hodati sa zvijerima: Zemlja divova
22.25 - Burzovno izvješće
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Otok tame, norveški film
00.25 - Zakon i red - Odjel za žrtve 3., serija
01.10 - Sjajna vremena, američki film (100')
02.50 - Američka obitelj, serija
03.35 - Igra s vragom, američki film
05.05 - Brak nije mrak, humoristična serija
05.25 - Amerika - život prirode

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
13.10 - Spas 911 (5.)
13.55 - Walker - teksaški rendžer 3., serija
14.40 - Čarolija 5., serija
15.35 - Felicity 4., serija
16.20 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
17.05 - Vijesti za gluhe
17.15 - TV kalendar
17.25 - Alf, humoristična serija
17.50 - Zemlja nade, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine: Seoba irvasa
20.05 - Čarolija 5., serija
21.00 - Vijesti
21.10 - Najbolje od oba svijeta, serija
22.05 - Becker 3., humoristična serija
22.30 - Walker - teksaški rendžer 3., serija
23.15 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
00.00 - Spas 911 (5.)
00.45 - Pregled programa za srijedu

HTV 3

11.45 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
20.05 - Harmonia mundi - Mario Penzar

21.00 - Frostov pristup, mini-serija (2x90')
00.00 - Pregled programa

SRIJEDA ► 3. 9. 2003.

HTV 1

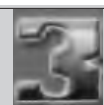
Izvikan, mističan, napet, a jeftin - »Vještica iz Blaira«, američki film HRT 1, 23.05

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Kapetan Zvezdan, crtana serija
09.30 - Pretvarač, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Rim, moć i slava: Zamamnost vlasti
11.00 - Crtani film
11.05 - Mljackaonica (10/10)
11.25 - Ruke, ručice
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (465)
14.45 - Računalo je nosilo tenisice, američki film
16.25 - Zagreb: Ljeto, ljeto
17.10 - Ciklus mladih autora: Rio bravar
17.45 - Hrvatska danas
18.50 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Životinjski svijet
20.35 - Tajne prirodoписа
21.00 - Kratki susreti
21.30 - Prizori u umjetnosti
22.00 - Sa svih strana
22.25 - Burzovno izvješće
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Projekt: Vještica iz Blaira, američki film
00.30 - Zakon i red - Odjel za žrtve 3., serija
01.15 - Diggstown, američki film
02.50 - Američka obitelj, serija
03.35 - Apetit, britanski film
05.15 - Remek-djela svjetskih muzeja
05.50 - Carstvo divljine
06.15 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.20 - U krupnom planu
12.35 - Idemo na zapad
13.10 - Spas 911 (5.)
13.55 - Walker - teksaški rendžer 3., serija
14.40 - Čarolija 5., serija
15.35 - Felicity 4., serija
16.20 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
17.05 - Vijesti za gluhe
17.15 - TV kalendar
17.25 - Alf, humoristična serija
17.50 - Zemlja nade, serija
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine: Povratak lososa
20.05 - Čarolija 5., serija
21.00 - Vijesti
21.15 - Gilmoreice 2., serija
22.05 - Život naš svagdašnji, humoristična serija
22.35 - Walker - teksaški rendžer 3., serija
23.20 - Zvezdane staze - nova generacija 6., serija
00.05 - Spas 911 (5.)
00.50 - Pregled programa za četvrtak

HTV 3

11.15 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
20.10 - HNL: Rijeka - Dinamo, prijenos
22.00 - Na rubu znanosti: Nikola Tesla
23.00 - Savage Garden - U živo iz Brisbanea (62')
00.05 - Vrijeme je za jazz: Orijentalno putovanje
01.05 - Pregled programa za četvrtak

ČETVRTAK ►► 4. 9. 2003.

HTV 1

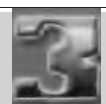
Virtuelni ubojica,
američki akcijski film,
HRT 1, 23.05

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.25 - Crtani film
09.30 - Pretvarač, serija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Rim, moć i slava:
Doseg carstva
11.00 - Crtani film
11.35 - Novi način
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Vijesti
12.25 - Zemlja nade, serija
13.15 - Glazbena TV
13.55 - Oprah Show (466)
14.45 - Bezubi, američki film
16.20 - Vijesti
16.25 - Split: Ljeto, ljeto
16.45 - Hugo, TV igra
17.10 - Zemlja pustinskog sokola
17.45 - Hrvatska danas
18.25 - Kako biti normalan?
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Boje turizma
20.50 - Murder in Mississipi,
američki TV film
22.25 - Burzovno izvješće
22.30 - Meridijan 16
23.05 - Virtualni ubojica,
američki film (oko 90')
00.40 - Zakon i red - Odjel za
žrtve 3., serija
01.25 - Bez granica,
američki film
03.20 - Američka obitelj, serija
04.05 - Priča iz podzemne,
britanski film
05.30 - Kako biti normalan?,
humoristična serija
05.55 - Carstvo divljine
06.20 - Glazbena TV

HTV 2

08.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
12.35 - Kratki susreti,
emisija iz kulture
13.10 - Spas 911 (5.)
13.55 - Walker - teksaški
rendžer 3., serija
14.40 - Čarolija 5., serija
15.35 - Felicity 4., serija
16.20 - Zvezdane staze - nova
generacija 6., serija
17.05 - Vijesti za gluhe
17.25 - Alf, humoristična serija
17.50 - Zemlja nade, serija (12)
18.45 - One su takve, serija
19.30 - Carstvo divljine:
Bharatpurska ptica
20.05 - Čarolija 5., serija
21.00 - Vijesti
21.15 - Ekipa za očevid -
Miami, serija (12)
22.05 - Operacija Pozitivci 2.,
humoristična serija
22.35 - Walker - teksaški
rendžer 3., serija (12)
23.20 - Zvezdane staze - nova
generacija 6., serija
00.05 - Spas 911 (5.)
00.50 - Pregled programa za
petak

HTV 3

12.30 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
18.45 - Hrvatski automobilistički
magazin

19.30 - Glazbeni album
20.00 - Alfredo de la Fe
- uživo iz Tvornice
21.05 - Hit-depo
22.35 - Pregled programa za
petak

FILM TJEDNA

HTV 1, SUBOTA, 30.8.2003. u 20.05

SVI SU LUDI ZA MARY

američki film

(THERE'S SOMETHING ABOUT MARY, 1998.)

Romantična komedija. Tedu
(B. Stiller) se ostvari životni
san kad ga na maturalni ples
pozove najljepša djevojka na
školi, prekrasna Mary Jensen
(C. Diaz), dirnuta njegovim
zauzimanjem za njezinog
mentalno zaostalog brata
Warrena (W. Earl Brown). No,
večer iz snova pretvara se u
pakao kada zbog nezgode

Ted umjesto na plesu završi u bolnici. Od neugodnog doživljaja prošlo
je 13 godina, a Ted, sada uspješan pisac, i dalje razmišlja o Mary. Na
nagovor najboljeg prijatelja Doma (C. Elliott) unajmi privatnog detektiva
koji joj ulazi u trag na Floridi. Međutim detektiv Pat Healy (M. Dillon) i
sam se zaljubi u Mary, pa laže Tedu da se toliko poručila da ju više
nema smisla tražiti. I dok se Pat na sve moguće načine udvara Mary,
Ted ipak sluša svoje srce i kreće put Floride odlučan potražiti staru
ljubav. Putem upada u nevolje s policijom, jer poveze stopera koji mu u
automobilu ostavlja mrtvo tijelo. Kada napokon pronalazi Mary, ponovni
susret budi stare osjećaje. Jedini je problem što nije jedini, jer se oko
Mary nalaze i brojni drugi udvarači...

Izvrсна komedija »Svi su ljudi za Mary« jedan je od najboljih filmova
braće Farrelly (Glup i gluplji, Kralj svih glavonja) zacijelo najzanimljivijih
suvremenih autora američke komedije. Besramni i sirovi humor braće
Farrelly u kojemu glasoviti dvojac ismijava političku korektonost, lju-
bitelje životinja, djecu, a ne šteti ni mentalno retardirane osobe,
ukomponiran je u okvir romantične komedije. Nezaobilazna junakinja
romantičnih komedija Cameron Diaz (Moj dečko se ženi) ostvarila je u
»Svi su ljudi za Mary« jednu od svojih najboljih uloga.

Uloge: Cameron Diaz, Ben Stiller, Matt Dillon, Chris Elliott, Lin Shaye,
Lee Evans, W.Earl Brown

Redatelji: Bobby i Peter Farrelly

Trajanje: 115'

Preplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci – 600 dinara

☐ 1 godina – 1.000 dinara

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna.

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

INOZEMSTVO

☐ 1 godina – 70 EUR

BANK: VBURYU 22

(Vojvodanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)

Beneficiary customer:

540101 320 5 NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69

Subotica-trans

SUBOTICA-TRANS obavještava cijenjene putnike na međunarodnoj autobusnoj liniji: Subotica - Zagreb, da od 19. 1. 2003. važe nove, niže cijene prijevoza s nizom pogodnosti:

▲ djeca do 6 godina voze se besplatno

▲ djeca od 6 do 12 godina imaju popust 50% (cijena povratne karte iznosi 1.420 din.)

▲ studenti uz prikaz indeksa uživaju popust od 30% (povratna karta je 1.988 din., a u jednom pravcu 1.106 din.)

▲ osobe starije od 60 godina imaju popust od 30%

POPUSTI VAŽE ISKLJUČIVO ZA DIREKTNU LINIJU OD SUBOTICE DO ZAGREBA U OBA PRAVCA I VAŽE 30 DANA.

VAŠ SUBOTICA-TRANS

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karadordev put 2, telefon
(danonoćno):

(024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon
(danonoćno):

(024) 792-202

U slučaju kada je pokojnik umirovljenik - račun umanjujemo za iznos koji participira penzioni fond.

Raspored sprovoda i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
 Put Jovana Mikića 12
 Tel: 024/55-22-00
 Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku

- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku

- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku 19,00 h

- Najava programa
 - Večernji dnevnik
 - Agencijske vijesti iz zemlje
 - Agencijske vijesti iz RH

19,30 h

»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
 »Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
 »Razgovor s povodom« (utorkom)
 »Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
 Vjerska emisija (petkom)

20,00 h

»Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)
 »Na proputovanju s nama« (utorkom)
 »Putokazi« (srijedom)
 »Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h

- Vijesti dana
 - Pripovijetka Balinta Vujkova
 - Hitovi hrvatskih izvođača
 - Minute za ljubitelje jazza (petkom)

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

Beogradski put 123
24106 Subotica
Telefon: 024/567-933, 567-984
Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:
Smješa N, Smješa PS 1, Smješa PS 3, PSB Finišer, PSB Starter, Smješa KD,
Smješa TS 1, Favorit P, Premixi, Superi i VETCAN – kompletna hrana za pse.

Cjenik reklamnog prostora

POSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.600 dinara	
1/4 = 2.000 dinara	

DRUGA I PREPOSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 3.000 dinara	
1/4 = 1.700 dinara	

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara	} + 20% p.p.
1/2 = 1.800 dinara	
1/3 = 1.300 dinara	
1/6 = 700 dinara	
1/12 = 450 dinara	

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

MILLENNIUM GSM CENTAR

Prodaja i servis mobilnih telefona,
Bežični telefoni, FAX aparati,
Računala i oprema,
Split klima uređaji.

Siemens A35 + Mobiklik
3860 dinara

ČEKOVIMA NA 6 RATA, KREDIT DO 2 GODINE

Prvomajska 6, Subotica - 024 / 551-353 - www.millenniumgsm.co.yu

NEKRETNINE

NBA
Agencija

Subotica
Braće Radića 6
024 / 554-570
024 / 551-203

za marketing, consulting i sve vrste posredovanja između pravnih i fizičkih lica

KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE
OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ
AGENCIJI SA TRADICIJOM UZ
SLOGAN

99% + *NBA* = 200%

Najsigurnija razmjena nekretnina na teritoriju bivše Jugoslavije!

mala zemlja za
croatija
veliki odmor

